

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

DVACÁTÝ ROČNÍK

9

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

Engels

VOJÁK REVOLUCIONÁŘ

V letošním roce — 28. listopadu, vzpomíná celý pokrokový svět 150 let od narození nejbližšího přítele a spolupracovníka Karla Marxe — Bedřicha Engelse, syna majitele textilní továrny z Barmen, který se stal spoluzakladatelem revoluční teorie přeměny světa, učitelem a vůdcem revolučního proletariátu.

O spolupráci těchto dvou výjimečných duchů — kteří ač vyšli z protichůdného tábora, postupně se ztotožnili se zájmy dělnické třídy, stali se komunisty a nikdy se od svého přesvědčení neodchýlili — bylo již mnoho napsáno. Vedoucí role patří bezesporu Marxovi, který měl i potřebnou filosofickou průpravu. Tím více obdivujeme Engelse — samouka, jemuž otec nedovolil dokončit ani poslední třídu gymnasia a který své znalosti dokázal získat sebevzděláním při práci účetního, prokuristy a spoluvědouce firmy. Engels po smrti svého přítele dokázal jeho dílo obhájit a v řadě směrů v něm pokračovat a být obětavým rádcem dělnické třídy.

Engelsova teoretická činnost ať ve spolupráci s Marxem, nebo po jeho smrti samostatně, byla velmi rozsáhlá a různorodá. Rozpracovával otázky filosofie, politiky, ekonomie, měl hluboké historické znalosti a podrobně sledoval přírodní vědy, které prodělávaly v 19. století převratný rozmach. Zvláštní místo v jeho teoretické práci má studium a rozpracování vojenské problematiky.

Engels, stejně jako ostatní zakladatelé marxismu-leninismu, Marx a později Le-

nin, studoval a rozvíjel vojenskou problematiku v souvislosti s touto revoluční tradicí a jako součást strategie a taktiky proletariátu v buržoazně demokratické a proletářské revoluci. Přes tento společný přístup vidíme u Engelse odlišnosti v zájmu o vojenství, šířku jeho studia i v osobních bojových zkušenostech. Engels na rozdíl od obou klasiků prodělal vojenský výcvik v pruské armádě jako jednoroční dobrovolník dělostřelec a zúčastnil se bojů v revoluci 1849 v Porýní v Badensku a Falci.

Podle vzpomínek účastníků projevil Engels v těchto bojích mimořádnou statečnost. I v pozdější době za pobytu v Anglii se Engels zúčastnil řady cvičení, prohlídek válečných lodí, besed s důstojníky a vojáky.

Své osobní pohnutky pro studium vojenství vyjádřil Engels v dopisu Weydemajerovi — bývalému důstojníkovi a svému příteli, když ho žádal o zaslání potřebné literatury:

„Co jsem přijel sem do Manchesteru, začal jsem dřít militaria, ke kterým jsem tu — alespoň pro začátek — našel dost obsáhlý materiál. Obrovský význam, který v příštím hnutí nepochybně bude mít vojenská stránka věci, mé staré zájmy, mé vojenské články o Uhrách¹⁾ ještě z doby novin²⁾ a konečně má slavná dobrodružství v Bádensku — to všechno mě orientovalo tímto směrem, a já to chci

¹⁾ „Kölnische Zeitung o boji Maďarů“ a „Uhry“

²⁾ „Neue Rheinische Zeitung“.

dotáhnout aspoň tak daleko, abych mohl do těchto záležitostí teoreticky trochu mluvit a přilíh se neblamoval. Materiál, který tu je — o napoleonských a částečně i o revolučních kampaních — předpokládá znalost spousty podrobností, které buď vůbec neznám, nebo jen velmi málo a k nimž se nesežene žádné nebo jen povrchní objasnění a ještě se musí velmi pracně dávat dohromady. Být samoukem je vůbec bláhovost, a když se to nedělá soustavně, k ničemu pořádnému se nedojde... Nejde pochopitelně o podrobnosti formálního výcviku atd., které by mi k ničemu nebyly... Jde mi spíše o celkový přehled elementárních znalostí potřebných v různých oborech vojenství a do podrobností se chci pouštět jen potud, pokud je to nutné k pochopení a správnému zhodnocení historických faktů vojenské povahy. Tady např. elementární taktika teorie opevňování, a asi víceméně z historického hlediska, různé systémy od Vaubana až po moderní systém předsunutých pevností, vedle toho i poznatky o polních opevňovacích a jiných věcech, které patří k ženinímu oboru, např. o různých druzích mostů atd.; dále obecné dějiny vojenské vědy a změn vyvolaných vývojem zdokonalování zbraní i způsobu jejich použití. Pak něco základního o dělostřelectvu, protože jsem toho spoustu zapomněl a hodně věcí vůbec nevím;...

... Nejvíce bych uvítal takové věci, z nichž bych si mohl udelat představu jednak o tom, jaký je celkový současný průměrný stav v jednotlivých odvětvích, a jednak také, jaké jsou specifické stránky různých moderních armád. Tak např. různé konstrukce polních lafet atd., různé členění a organizace divizí, armádních sborů atd. Právě tak bych se chtěl po všech stránkách informovat o organizaci armád, zásobování, lazaretech, o materiálním vybavení nezbytném pro každou armádu.³⁾

Engels tak naznačuje současně nejen šířku a hloubku svých zájmů, ale i metodu studia vojenství.

Engels zasahuje do vojenské vědy a historie vojenství v polovině 19. století, kdy tato disciplína už měla poměrně rozsáhlý základ představovaný jmény Lloyd, Büllo, Jomini, Clausewitz, Willisen a dalšími, kdy už existovala série prací pokoušejících se o ucelený výklad války a vojenství. Tato díla však zpravidla narážela na úzký světónázorový rámec svých autorů, kteří zůstávali i při zkoumání tak materiálního jevu, jakým je válka,

v zajetí idealistické filosofie. Tak vznikaly pokusy o soustavný výklad válečných dějin i změn taktiky a strategie na základě národních a jiných idejí a především jako výsledek úsilí vojevůdců. Těmto nedostatkům se nevyhnu ani Clausewitz, třebaže je mimořádným jevem v této řadě představitelů buržoazní vojenské vědy. Engels ho nazýval vojenskou hvězdou první velikosti.

Engels v oblasti vojenství nepsal rozsáhlá pojednání. Jeho vojenskoteoretický odkaz je obsahem řady článků, vojenskopolitických komentářů a dílčích studií. Hodnotil snad všechny války, k nimž za jeho života došlo. Podrobněji se zabýval Krymskou válkou 1853—1856, koloniálními válkami Anglie v Číně, Persii a Indii, válkou v Itálii 1859, prusko-ruskou válkou 1866, prusko-francouzskou válkou 1870—71 a občanskou válkou v USA 1861—1865. Dále napsal celou řadu pojednání pro Americkou encyklopedii, např. „Armáda“, „Pěchota“, „Jezdeckto“, „Dělostřelectvo“, „Opevňování“, „Loďstvo“, „Bitva“, „Útok“, „O rýhovaném dělu“, „Dějiny pušky“ a další. Zvláště cenné a stále aktuální myšlenky i pro soudobé vojenství nacházíme v pojednání o teorii násilí v práci „Anti-Dühring“. Některé úvahy psal Engels často jen pro jediného čtenáře, nejčastěji pro Marxe, popřípadě jiného revolucionáře. Jsou to Engelsovy dopisy, z nichž mnohé obsahují velmi cenné zobecnění a rovněž řadu prognóz dalšího vývoje vojenství.

Nejdůležitějším výsledkem Engelsova studia vojenství a klasiků marxismu-leninismu vůbec bylo odhalení **podstaty materiálního základu jeho vývoje**. Aplikace materialistické dialektiky na vojenství se stala předpokladem vytvoření skutečné, kvalitativně vyšší, marxisticko-leninské vojenské vědy. Dialektický přístup klasiků k vojenství byl východiskem k ujasnění materialistického pochopení a objasnění podstaty vojenství. Sám ozbrojený zápas se jevil nyní již nikoli jako souhrn náhod a volné působitě duchovní činnosti, ale jako zákonitý historický proces.

Nejobecnějším zákonem, determinujícím postavení války a vojenství vůbec ve společenském životě lidí, je trvalá podstatná spojitost mezi válkou a politikou jako koncentrovanou ekonomikou. Konkrétní hospodářské zájmy vykořisťovatelských tříd v antagonistických třídních společnostech vyjadřované politickými hesly a hnutími, jsou zdrojem válek. Podle povahy hospodářských podmínek — především charakteru výrobních vztahů — se různí cíle, povaha a charakter válek. Vztah války a politiky poznal i Clausewitz. Avšak ekonomický, třídní základ politiky a tím

³⁾ Viz Marx-Engels: Spisy 27, Svoboda 1968, str. 623—624

i války museli ukázat klasikové, Engels a zvláště později Lenin, který dokončil historickomaterialistické hodnocení vztahu války a politiky.

Válka je tedy produktem hospodářsko-politického antagonismu, je průvodním zjevem společnosti, založené na vykořisťování porobených mas vládnoucími třídami. Ekonomická podmíněnost války je ovšem daleko hlubší a širší, neomezuje se na cíle a charakter válek, nýbrž postihuje i charakter a složení ozbrojených sil, vyspělost a množství vojenské techniky a způsob vedení války.

Marx ve svém dopise Engelsovi upozorňuje na závislost války na ekonomice jako na názorný příklad historického materialismu:

„Naše teorie o závislosti organizace práce na výrobních prostředcích se nikde tak jasně nepotvrzuje, jako v průmyslu vraždícím lidi.“⁴⁾

Vliv ekonomiky na vojenství Engels klasicky zobecnil v práci „Anti-Dühring“: „Nic není více závislé na ekonomických podmínkách, než právě armáda a loďstvo. Výzbroj, složení, organizace a taktika závisí především vždy na příslušném stupni výroby a komunikací.“⁵⁾

Vliv výroby na organizaci ozbrojených sil a formy a metody ozbrojeného zápasu se projevuje ovšem zprostředkovaně, prostřednictvím množství a jakosti výzbroje a prostřednictvím lidí:

„... celá organizace a bojový způsob armád a tím vítězství a porážka se jeví závislými na hmotných, tj. hospodářských podmínkách; na materiálu lidské a materiálu zbrojního, tedy na kvalitě i kvantitě obyvatelstva a techniky ... Pokroky techniky, jakmile se staly vojensky použitelnými, a jakmile byly též použity, vynutily téměř násilím změny, ba převraty ve způsobu boje, nadto ještě proti vůli vedení armády.“⁶⁾

Ve vývoji vojenského umění, v tisíciletých dějinách vojenství, působil zákon závislého souladu vojenského umění se stupněm vývoje vojenské techniky a ozbrojených sil. Engels tento zákon sleduje na celém dlouhém vývoji vojenství.

Engels ukázal na celé řadě příkladů změny ve způsobech vedení ozbrojeného zápasu vlivem nových zbraní. Ukázal na revoluční převrat, jež způsobily střelné zbraně ve vojenství, jejich vliv na vznik lineární taktiky, rojnice a další změny.

Pro materialistický výklad změn vojenského umění vykonal Engels velkou

práci v objasňování **vlivu vojevůdců a vojenských mas v rozvoji vojenského umění.**

Uvědomělá činnost je charakteristickým rysem člověka. Tento rys se zvláště výrazně projevuje za války. Ve vývoji vlastního vojenského umění pak všechna význačnější zdokonalování byla výsledkem kolektivní činnosti vojenských mas.

„Zde nepůsobily převratné volné vytvoření rozumu geniálních vojevůdců, nýbrž vynálezy lepších zbraní a změna vojenského materiálu; vliv geniálního vojevůdce se v nejlépeším případě omezuje na přizpůsobení způsobu boje novým zbraním a bojovníkům.“⁷⁾

Změna způsobu vedení ozbrojeného zápasu závisí na technice a lidech jako dvou základních prvcích vývoje vojenského umění; z nich člověk je určující činitel. Velikost vojevůdce spočívá v tom, nakolik dovede ocenit a využít nových jevů ve vojenství, rozeznat včas to nové, co vzniká a napomáhá růstu nového.

„Každý velký vojevůdce, který použitím nových kombinací tvoří novou epochu v dějinách vojenství, buď sám nachází nové materiální prostředky nebo poprvé objevuje správné použití nových materiálních prostředků, které objevil někdo před ním.“⁸⁾

Jeden z mnoha příkladů tvůrčího genia lidu ve vojenském umění uvádí B. Engels v souvislosti s rozkladem lineární taktiky, ve které vojska byla v bitvě rozvinuta v dlouhých liniích, pohybujiících se na bojišti jako celek.

„Proti těmto neohrabaným řadám lineární sestavy vystoupily v americké válce za nezávislost houfci povstalců, kteří sice neuměli řízně execirovat, ale zato lépe střelili ze svých tažených pušek, kteří se bili za svoje nejvlastnější zájmy a nesbíhali jako naverbované oddíly a kteří neudělali Angličanům to potěšení, aby proti nim vystoupili rovněž v řadě a na volné rovině, nýbrž v rozptýlených rychle pohyblivých rojích střelců a v lesích, kde se mohli krýt. Řady tu byly bezmocné a podlehy neviditelným a nedosažitelným protivníkům. Znovu objeveno odstřelování jako nový bojový způsob, jako důsledek změněného vojenského materiálu.“⁹⁾

Řady dalších příkladů Engels uvádí v dílech „Armáda“, „Pěchota“, „Historie pušky“ (zde uvádí vliv buržoazní francouzské revoluce na vojenství a podrobně tyto otázky sleduje ve stati „Taktika př-

⁴⁾ Izbrannyye voynnyye proizvedeniya, str. 705

⁵⁾ B. Engels, Anti-Dühring, Praha 1947, str. 141

⁶⁾ Tamtéž, str. 145

⁷⁾ Tamtéž, str. 141–142

⁸⁾ Marx-Engels: Spisy 7, Svoboda 1959, str. 516

⁹⁾ Viz B. Engels, Anti-Dühring, Praha 1947, str. 143

choty a její materiální základy 1700—1870“). Všude, kde Engels hovoří o vývoji vojenského umění, sleduje vždy stav techniky a úlohu vojenských mas, jejich nálady, morálku a zájem na válce, která je vedena. Takový postup je mu pak východiskem pro materialistický výklad změn ve způsobech vedení ozbrojeného zápasu a tím i pro správné pochopení úlohy lidových mas ve válce celku. Takový postup je předpokladem pro kvalitativně vyšší rozvoj vojenského umění a vojenské vědy na teoretickém základě marxistickoleninského učení o válce a armádě, které správně oceňuje všechny subjektivní a objektivní činitele, ovlivňující rozvoj vojenského umění v celém komplexu. Bylo by omylem přisuzovat Engelsovi jednostranné zdůrazňování vojenské techniky a úlohy lidových mas na úkor vojevůdců. Tento dojem vzniká v těch pasážích, kde Engels uvádí na pravou míru přeceňování vojevůdců tak typické pro buržoazní vojenskou vědu. Bližší studium Engelsova díla ukáže přesvědčivě, že Engels dokázal vyzdvihnout a ocenit objektivně přínos vojevůdců pro rozvoj vojenství.

Vedle těchto obecnějších závěrů které se staly základem vojenské vědy najdeme u Engelse řadu konkrétnějších zobecnění principů vojenského umění strategie taktiky a výstavby ozbrojených sil.

Své názory na principy strategie Engels vyjádřil na mnoha místech svých děl, především v práci „Revoluce a kontrarevoluce v Německu“ a s výkladem zásad ozbrojeného povstání. Jako teoretik pokrokové třídy byl Engels zastáncem účinné a rozhodné strategie v souladu s aktivitou nastupující dělnické třídy.

Podle Engelse má být strategická činnost proniknuta vysokou rozhodností, bojové akce mají být vedeny nanejvýš aktivně s využitím rychlých manévru a překvapení. V tomto smyslu Engels vysoko cenil strategické umění Napoleona a jeho princip rozhodující bitvy. Vyslovoval se s despektem o předchozí kordónové strategii, která se zabývala bojovou činností kolem pevnosti a odsuzoval její přežívání do současnosti.

Engels vyzdvihuje aktivní útočnou činnost i na taktickém stupni. Vedle celé řady dalších děl to dokazuje stať „Útok“. Engels oceňuje ty vojevůdce minulosti, kteří kladli důraz na útočný boj a rozebírá čtyři formy útoku, které se v historii válek vyvinuly (frontální útok, útok křídly, útok středem a šikmý útok.)

Engels nepodceňoval obranu, ale uvědomoval si, že s rozvojem palných zbraní, s růstem masových armád a jejich úderné síly, **se mění vztah útoku a obrany.**

Vztah útoku a obrany Engels názorně objasňoval na dialektice vývoje pancíře a děla:

„... pro každou sílu pancíře jaké bylo postupně používáno, bylo nalezeno nové těžší dělo, které jej lehce prorazilo“.¹⁰⁾

Vztah útoku a obrany a jeho vývoje ve prospěch útoku řešil Engels i ve zvláštních podmínkách bojové činnosti jako je boj v horách. V práci „Horská válka dříve a nyní“ ukázal, jak francouzská buržoazní revoluce změnila taktiku války v horách tím, že zvýšila masovost a pohyblivost armád. V horské válce se stal útok výhodnější formou bojové činnosti a pouze aktivní obrana má naději na úspěch. (Engels vycházel ze skutečnosti, že v horách sice projevují malé jednotky v obraně na místě velkou pevnost, avšak takový silný odpor může útočník obejít, neboť má větší možnosti manévru a volbu směru útoku než obránce.)

Kromě těchto významnějších otázek vojenského umění Engels zanechal i řadu konkrétnějších závěrů z taktiky druhů vojsk, zvláště jezdeckta a dělostřelectva, závěry k úloze prostoru, manévru apod.

Zvláštní místo věnuje i problematice výstavby ozbrojených sil a bojových zkušeností, úloze záloh pro rychlou mobilizaci armád, nezbytné délce výcviku u jednotlivých druhů vojsk a konečně otázkám kázně, morálky a řadě dalších problémů, které v jednom článku nelze zdáleka vyčerpat.

Rozsáhlé znalosti vojenské problematiky, které Engels nahromadil, umožnily mu v 80. a 90. letech 19. století na základě vědecké metody — materialistické dialektiky stanovit skvělé **prognózy v otázkách povahy a výsledků příští možné války:**

„Úplný převrat veškerého válečnictví, který všechno bojeschopné obyvatelstvo zařadil do armády, lze počítat na milióny, který zavedl střelné zbraně, dělostřelecké náboje a výbušné látky dosud neslýchané účinnosti, učinil na jedné straně náhlý konec bonapartistickému válečnému období a zajistil pokojný průmyslový vývoj tím, že znemožňuje jakoukoli jinou válku, kromě neslýchané kruté světové války s absolutně nevypočitatelným koncem. Na druhé straně tento převrat válečnictví svými náklady na armádu, stoupajícími geometrickou řadou, vyhnal daleko do nesmírné výše a tím vnehl i chudší třídy lidu do náruče socialismu.“¹¹⁾

V úvodu k brožurě Borkheima „Na památku hurá — vlastenců v letech 1806—

¹⁰⁾ Tamtéž, str. 146

¹¹⁾ Marx-Engels — Vybrané spisy I, Praha 1950, str. 124

1807", jenž napsal Engels v roce 1887, předvídal dokonce možný průběh světové válce a vznik revoluční situace:

"... pro Prusko-Německo není možná jiná válka, než válka světová, a to světová válka dosud netušeného rozsahu a nebyvalé prudkosti. 8–10 miliónů vojáků se bude navzájem rdousit a vyžerou přitom Evropu hůře, než to kdy dokázalo hejno kobylek. Zkázky, způsobené 30. letou válkou, ale stěsnané do doby 3–4 let a roztažené na celý kontinent. Hlad, epidemie, všeobecné zdvoření armád a lidových mas vyvolané hroznou bídou. Bezprecedentní zmatek našeho umělého ruchu v obchodu, průmyslu a úvěru, který skončí všeobecným bankrotem. Zhroucení starých států a jejich tradiční státní moudrosti tak, že se koruny budou válet po tutech na dlažbě a že se nenajde nikdo, kdo by je zvedl. Úplná nemožnost předvídat, jak to vše skončí a kdo z toho vyjde jako vítěz. Jen jeden výsledek je úplně jistý: vyčerpání a vytvoření podmínek pro konečné vítězství dělnické třídy."¹²⁾

Třebaže skutečnost v některých směrech ještě předčila Engelsovo očekávání (v první světové válce bylo jen 10 miliónů padlých) a v některých směrech nesplnila zcela Engelsovy naděje (k vítězství socialismu nedošlo na celém světě, ale zatím na jedné šestině světa), základní teze prognózy se splnily. Lenin v článku "Prorocká slova" Engelsovy předpovědi neobyčejně vyzdvihuje.

V soukromém dopise Liebknechtovi z 23. 2. 1888, kde si Engels mohl dovolit volnější hypotézy, předpověděl naprosto správně zákopový poziční charakter války na západě, její vlekllost a bez rychlých tažení a dokonce revoluci v Rusku.

"Co však s tím bude, jestliže k válce dojde, nelze předvídat. Dojde jistě k pokusu udělat z ní válku zdánlivou, to však nepůjde tak snadno. Půjde-li to podle toho, co se nám nejlépe hodí a má pro sebe mnoho šancí, pak to bude nepohyblivá válka s měnivým úspěchem na francouzských hranicích a revoluce v Petrohradu, která pánům válečníkům vše ukáže ve zcela jiném světle. Jedno je jisté, není již rychlých a triumfálních tažení, ani do Berlína, ani do Paříže."¹³⁾

Engels postřehl, že vojenství vstupuje v poslední třetině 19. století do nové fáze svého vývoje. "Úplný převrat veškerého válečnictví, konec bonapartistického válečného období" skutečně nastal. B. Engels

postihl správně některé z rysů nadcházejícího období vojenství: války se stávají válkami světovými; velkými, postihují celé země a vyčerpávají jejich hospodářství. Určitým předobrazem budoucí války byla pro Engelse americká občanská válka (1861–1865): rozsáhlé území, široce roztažená fronta operačních linií, masové armády, obrovské finanční náklady, nové způsoby velení a taktické a strategické principy. To vše se vymykalo dosavadnímu způsobu vedení války.

Mimořádnou aktuálnost pro dnešek mají Engelsovy závěry ke vzniku a podstatě socialistického vojenství a povaze ozbrojených sil socialistického státu.

V dubnu v roce 1851 napsal Engels studii: "Možnosti a perspektivy války Svaté aliance proti Francii v roce 1852". Tato práce zůstala nedokončena a Engels ji nepsal pro tisk, ale hlavně pro informaci Marxovu. Marx a Engels si chtěli z vojenského hlediska ujasnit vítězství proletariátu, vedeného revoluční stranou v případě, že by nový růst revoluce ve Francii vedl k ozbrojenému střetnutí s evropskou šlechtickou koalicí. (Rusko, Prusko a Rakousko). Je to úvaha tím zajímavější vzhledem k tomu, že Marx a Engels vycházeli z předpokladu, že revoluce zvláště současně v nejvyspělejších kapitalistických zemích světa. Je zřejmé, že i v tomto případě klasikové počítali s možností války revoluční Francie s ostatními kapitalistickými státy jen do doby, než se revoluce přenesla na ostatní kapitalistické státy, především do Německa. Klasikové počítali i s možností války revolučních států se zbytkem kapitalistického světa, který se stane útočištěm a oporou reakce. Pravda však je, že Engels na základě jedinečného případu, kdy počítá s možností vítězství revoluce ve Francii, vyvozuje obecně platné závěry, charakterizující ozbrojené síly a vojenství proletářského státu:

"... nepřinese nová revoluce, která přivede k moci zcela novou třídu, stejně jako první revoluce, nové bojové prostředky a nový způsob vedení války, proti němuž je nynější napoleonský systém stejně zastaralý a bezmocný, jako byl systém z dob sedmileté války proti systému z dob první revoluce?

Moderní způsob vedení války je nutným produktem francouzské revoluce. Jeho předpokladem je sociální a politická emancipace buržoazie a parcelových rolníků. Buržoazie dodává peníze, parcelovní rolníci vojáků."¹⁴⁾

"Emancipace proletariátu bude mít také svůj zvláštní vojenský výraz a vytvoří

¹²⁾ Citováno v B. Engels o ozbrojeném boji lidu, SNPL 1957, str. 65–66

¹³⁾ Citováno K. Konrád, Svoboda a zbraň, Praha 1949, str. 74–75

²⁴⁾ Marx-Engels, Spisy 7, SNPL, str. 510

svou zvláštní novou metodu války. *Cela est clair.* (To je jasné). Už se dá dokonce určit, jaké budou materiální základy tohoto nového systému vedení války.¹⁵⁾

Napoleonský způsob vedení války, který přivedla k životu francouzská buržoazní revoluce, nebude podle Engelse překonán nějakým zázrakem. Nová vojenská věda musí být právě tak nutným produktem nových společenských poměrů, jako byla vojenská věda vytvořena francouzskou buržoazní revolucí nutným výsledkem nových poměrů daných revolucí. Předpokladem napoleonského vedení války byl vzrůst výrobních sil, předpokladem každého nového zdokonalení způsobu vedení války musí být rovněž výrobní síly.

Odhalení materiálních základů nového stupně vojenství bylo Engelsovi východiskem ke stanovení řady významných rysů proletářské armády.

Emanipace nové společenské třídy — proletariátu a rozvoj výroby umožní budovat obrovskou masovou proletářskou armádu, neboť v případě nutnosti bude možné do armády povolovat polovinu až dvě třetiny dospělého mužského obyvatelstva. Tento počet poroste s odstraněním protikladných tříd v dané společnosti. Masovost armády bude mít vliv na pohyblivost armády. Přitom vyšší pohyblivost armády nepovažuje Engels pouze za výsledek rozvoje výrobních sil a tudíž vyšších technických možností, ale i nových vztahů, které zbourají stará privilegia, probudí iniciativu vojáků a dají pro vojenskou službu schopnější lidi, než mohla dát stará společnost. Masovost a pohyblivost zvýší údernou sílu proletářské armády natolik, že před ní neobstojí žádný nepřítel.

Engels zdůraznil i nutnost vyšší technické vyspělosti takové armády. Obrovské masy se těžko budou pohybovat, soustředovat a zásobovat bez husté železniční sítě. Bez elektrického telegrafu nebude možné tyto masy vojsk vůbec řídit. (Tehdy byl telegraf i železnice novinkou.) Železnice a telegraf budou pro talentovaného generála nebo ministra války podnětem ke zcela novým kombinacím a umožňují důležitou práci ve velení (vznik štábů) a odělit od sebe velení strategické a taktické.

Nové kvality armády jako celku si vyžadují i vyšší kvality příslušníků této armády. Vojáci revoluční armády musí být iniciativnější, inteligentnější, vzdělanější, ale také fyzicky zdatnější a obratnější.

Engels nebyl snělek. Uvědomoval si, že taková vojska nebudou ihned po revoluci. Právě naopak, Engels připouštěl možnost,

že těsně po revoluci bude proletariát bojovat těmi prostředky a těmi lidmi, kteří budou k dispozici a to ne vždy kvalitními. Nový způsob vedení války se může dokonce projevit po zdvojnásobení výrobních prostředků, které vlastně proletariát získá revolucí. A to už podle Engelse nebude vlastně proti komu bojovat!¹⁶⁾ (Marx a Engels počítali s poměrně rychlým rozšířením revoluce ve všech hlavních kapitalistických státech).

Dnes nastala situace, kdy dělnická třída zvítězila v řadě zemí, je nucena pro svou obranu budovat armádu. Nastala tedy do značné míry situace, kterou Engels předvídal spíše jako méně pravděpodobnou možnost.

Tím větší význam má studium Engelsova vojenskoteoretického odkazu v současné době. Jeho základní závěry, teoretická a metodologická východiska neztrácejí svou platnost ani v současné době, kdy vojenství vstoupilo do etapy vědeckotechnické revoluce.

Právě naopak. Nesmírná komplikovanost soudobého vojenství, prudká dynamika změn, složitost soudobého vztahu války a politiky, rozmanitost možných způsobů rozpoutání soudobé války, komplikované vztahy člověka a techniky v této válce, náročná problematika řízení příprav celé země na válku a řízení vlastního ozbrojeného zápasu — to jsou otázky, na něž může dát odpověď pouze vědecká analýza budovaná na pevných základech marxismu-leninismu. Proto by mělo být Engelsovo dílo, stejně jako ostatních klasiků, studováno ne jako soubor pouček, ale jako filosofický základ vojenské teorie, jako návod k dialektickému přístupu, pochopení a řešení složitých otázek vojenské výstavby.

Pro hluboké pochopení zvláštností soudobé epochy má rozhodující význam studium Leninova díla. Lenin rozvinul Marxův a Engelsův odkaz včetně vojenských závěrů v nové epoše — epoše imperialismu a nastupující socialistické revoluce. Všechny základní otázky úlohy ozbrojeného násilí, vztah války, míru a revoluce, problematika forem a metod ozbrojeného zápasu a výstavby ozbrojených sil, musel řešit Lenin v nových podmínkách a v řadě případů jít po nevyšlapaných cestách.

Překonání chyb minulosti a návrat na pozice marxismu-leninismu by měl být založen na hlubokém a soustavném studiu odkazu klasiků včetně vojenskoteoretického odkazu. Slavná jubilea Engelse a Lenina by k takovému počínání měla být vážným popudem, nemají-li zůstat honosnými, ale formálními akcemi.

¹⁵⁾ Tamtéž, str. 514

¹⁶⁾ Tamtéž, str. 510—517

Vojenskou technickou politiku řešit na vědeckém základě

Termín vědeckotechnická revoluce má v současné době v různých publikacích velmi vysokou frekvenci. Žel, velmi často v této souvislosti čteme, že naše země, ač patří mezi průmyslově vyspělé země, stojí v podstatě teprve na prahu této revoluce. Tím více tedy musíme mít zájem na tom, ce nejdříve tento práh překročit a vyvozovat z vědeckotechnické revoluce potřebné závěry.

Týká-li se tento problém vývoje naší společnosti jako celku, tím větší pozornost mu musí věnovat armáda. Generálmajor ing. Špaček v článku Vojenská technická politika¹⁾ správně poukazuje na to, že „branné instituce... v rozděleném světě, který se vyznačuje trvalým závoděním ve zbrojení, jsou i silným motorem, který pohání technický pokrok k novým objevům a vynálezům... výroba výzbroje a vojenské tech-

niky představuje logicky špičkovou úroveň v konstrukci, v technologii i v přesnosti práce“. Zároveň upozorňuje na to, že to není záležitost jen technická, ale také politická, protože se dotýká nejen zabezpečení bojeschopnosti ozbrojených sil, ale také ekonomiky státu a tím i životní úrovně jeho lidu. V závěru pak zdůrazňuje, aby se řešení problémů vojenské techniky opíralo o „vědecké metody zkoumání efektivnosti vybavování ozbrojených sil materiálně-technickými prostředky, o vědecké prognózy vývoje prostředků ozbrojeného zápasu, ... o vědecký přístup ve volbě nejvhodnějších druhů a typů výzbroje pro splnění daných operačních úkolů“.

V článku chci navázat na tento závěr a přispět některými náměty ke zkvalitnění způsobů realizace vojenské technické politiky v naší armádě.

Každý druh výzbroje nebo vojenské techniky (dále jen vojenská technika) prochází od svého vzniku až do zániku procesem, který má několik charakteristických etap:

a) určení takticko-technických parametrů na základě požadavků a potřeb soudobého i perspektivního vývoje vojenství nebo na základě výsledků rozvoje vědy a techniky;

b) vývoj, konstrukce a zkoušení prototypů a výběr optimální varianty pro realizaci v hromadné výrobě a zavedení do armády;

c) rozhodnutí o organizačním začlenění vojenské techniky do vojsk a z toho pak určení množství, jež má být vyrobeno, včetně zajištění nezbytných náhradních dílů, provozních a jiných materiálů;

d) příprava lidí, především kádrů profesionálních instruktorů, kteří budou s to organizovat pak ve vojscích správné osvojení a používání vojenské techniky v praxi;

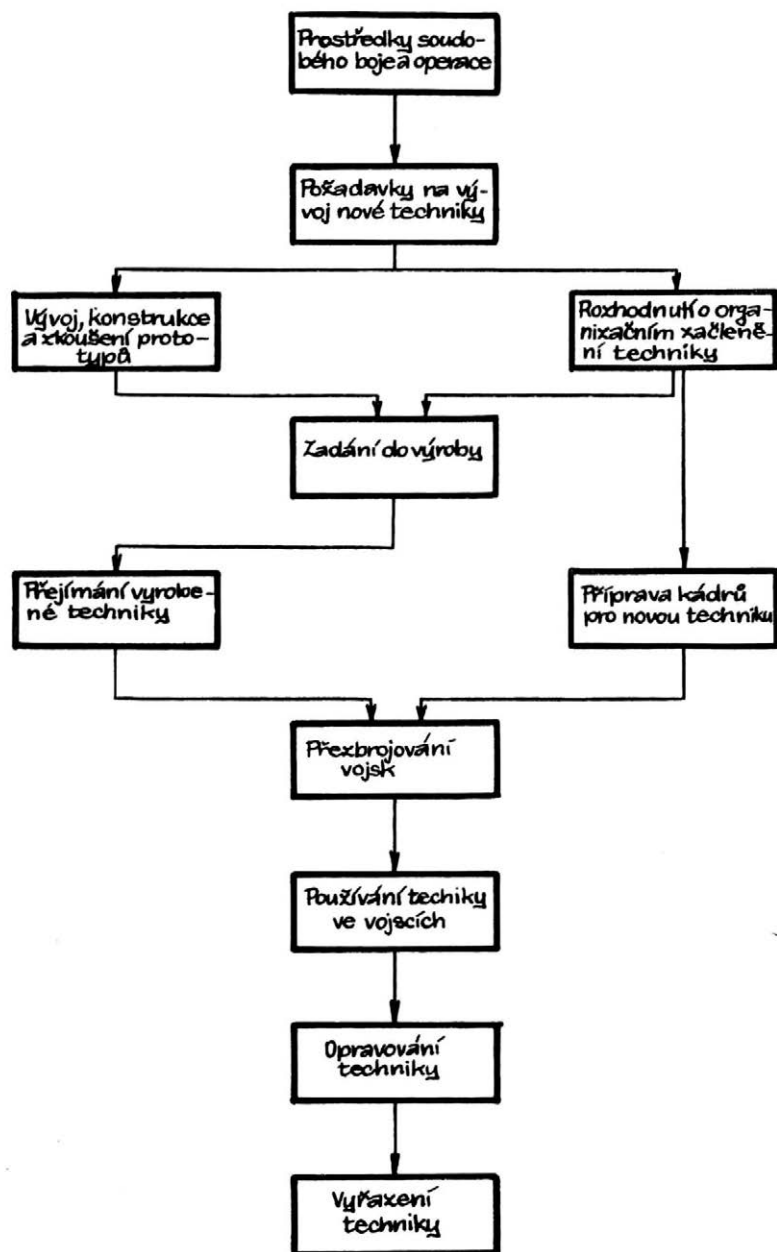
e) zadání do výroby a postupná přejímka vyrobených sérií včetně náhradních dílů;

f) přezbrojení vojsk v souladu s rozhodnutím v organizačním začlenění vojenské techniky;

¹⁾ Lidová armáda čis. 5/1970

SCHEMA PROCESU VZNIKU, PROVOZU A ZÁNIKU VOJENSKÉ TECHNIKY.

Příloha 1

	1960	1965	1975	1985	2000
Relativní objem informací	1	1,4	3,5	8	23

g) používání (exploatace) vojenské techniky při výcviku nebo v bojové činnosti vojsk;

h) opravování vojenské techniky v mimovojenských opravářských závodech (některé střední a především generální opravy);

i) zrušování a vyřazování vojenské techniky.

Názorně je tento proces zřejmý z přílohy 1.

1. Složitost převážně většiny vojenské techniky a vzájemná podmíněnost úlohy a významu jejích jednotlivých druhů v systému ozbrojených sil klade vysoké nároky na správné určení takticko-technických parametrů každého nově požadovaného druhu vojenské techniky. Nesporným cílem, který bychom zaváděním nových druhů nebo typů vojenské techniky do vojsk měli sledovat, je zavést vždy takovou techniku, která bude založena na nejnovějších poznatcích a výsledcích rozvoje vědy a techniky, která se alespoň vyrovná obdobné technice u pravděpodobného nepřítele a která bude mít naději co nejdéle další vývoj přezít. Splnění takového požadavku předpokládá, aby se celý proces stanovení takticko-technických parametrů opíral o všestrannou analýzu všech dostupných informací z daného oboru, a aby se vyhledáváním a analýzou informací soustavně zabýval stálý kolektiv pracovníků. V tomto směru plně platí slova básníka: „Kdo chvíli stál, stojí opodál“. Generálmajor I. Anurejev v článku Vědeckotechnický pokrok a jeho vliv na rozvoj vojenství²⁾ uvádí, že růst vědeckých informací může mít trend viz **tabulka 1**.

Nemusím snad zdůrazňovat, že za těchto podmínek nesmírně vzrůstá význam účelné a účinné organizace vědeckotechnické informační služby.

Problém správného stanovení taktickotechnických parametrů má však ještě další stránku. V moderní armádě mají rozhodující úlohu především složité zbraňové a zabezpečovací systémy (tanky, letouny, rakety, radialokační a spojovací prostředky apod.) Každý z nich představuje souhrn různých zařízení, spadajících do různých vědních nebo technických oborů a z hlediska současného systému materiálního za-

bezpečení v armádě do různé kompetence samostatných materiálních hospodářů.

Při nesmírné bohatosti informací o rychlém rozvoji vědy a techniky je prostě nemožné, aby specialista jednoho vědního oboru sledoval stejně intenzivně ostatní vědní obory. Nemůžeme tedy totéž očekávat ani u materiálních hospodářů v armádě, kteří odpovídají za daný zbraňový nebo zabezpečovací systém jako celek. Za této situace nutně musí navazovat součinnostní kontakty s jinými materiálními hospodáři, při nichž se ne vždy musí setkat se stejným chápáním zájmem a ochotou, nebo dokonce ani ne se stejnou vysokou úrovní informovanost o vývoji vědy a techniky ve světě. Ta bude vždy dána kvalitou a kvalifikací a zejména vnitřním zápallem každého pracovníka pro to, znát ze svého oboru maximum. A někdy to může být dáno i objektivními podmínkami daného pracoviště (operativní úkoly mohou převažovat nebo přímo potlačovat koncepční činnost).

Je tedy otázkou, zda dosavadní princip součinnosti materiálních hospodářů při stanovení taktickotechnických parametrů zaručuje, že do armády bude zaváděna vždy vojenská technika, která má naději obstát pod zorným úhlem rychlého vývoje vědy a techniky, uvážíme-li že od stanovení parametrů do realizace ve výrobě a zavedení do vojsk uplyne vždy několik, často více než 5 let. Tento problém je o to závažnější, že ekonomické možnosti našeho státu jsou poměrně omezené a že tedy v armádě je nutné všech přidělených prostředků využívat co nejhospodárněji.

V souvislosti s problémem součinnosti mezi materiálními hospodáři stojí za zmínku ještě jedna stránka stanovení taktickotechnických parametrů. Kvalitativní změny zbraňových nebo zabezpečovacích systémů mohou ovlivňovat systémy příbuzné nebo jiné (např. raketové jaderné zbraně — aniž bychom komentovali účinnost nebo správnost změn — ovlivnily a změnily názory na úlohu klasického dělostřelectva nebo letectva) a určovat jim menší nebo větší úlohu a význam na bojišti. Mohou vyvolat i potřebu nových nebo přeorganizovaných systémů.

Při rychlém rozvoji vědy a techniky je nemožné dovolit si zanedbat vývoj zbraňového nebo zabezpečovacího systému, je-

²⁾ Vojennaja mysl, čís. 7/1968

hož potřeba vyplynula z vývoje jiného systému. To je jedna stránka věci. Druhá pak vyplývá z požadavku harmonického nebo lépe řečeno — vyváženého zabezpečení vojsk zbraňovými a zabezpečovacími systémy. V soudobém boji a operaci může obstát pouze armáda, vybavená vojenskou technikou, jejichž jednotlivé druhy a typy budou v optimálních proporcionálních vzájemných vztazích, určených objektivními požadavky a potřebami boje a operace. Nová kvalita vojenské techniky, projevující se většinou ve značné složitosti a komplexnosti, vytváří situaci, kdy jedinec, ale ani jeden resort není sám schopen — při nejlepší vůli — správně posoudit a určit míru proporcí daného druhu techniky v armádním organismu.

Bylo by tedy žádoucí usilovat o takové obsahové a z něho vycházející i institucionální uspořádání, které by spolehlivě zaručovalo, že budou souběžně nebo návazně řešeny všechny důsledky a potřeby, které ze zavedení určitého zbraňového systému vyplynou.

2. Určením takticko-technických parametrů jsou dány předpoklady pro zahájení vývojových prací. Naše armáda, s ohledem na poměrnou omezenost potřeb i zdrojů, jež je možné na vývoj nových zbraňových a zabezpečovacích systémů věnovat, a také proto, že by to nebylo příliš efektivní, má poměrně omezené vývojové kapacity v jednotlivých výzkumných a zkušebních střediscích a různých ústavech, jež v souladu s celkovou dosavadní koncepcí technické politiky v armádě podléhají jednotlivým materiálním hospodářům.

Ve vyspělých průmyslových státech se na vojenském výzkumu a vývoji podílejí civilní instituce (výzkumné ústavy, vysoké školy) 80 — 90 procenty celkového objemu prací.³⁾ Výsledky, jichž tyto státy ve vojenské technice dosahují, svědčí o celkové správnosti a zjevné rentabilitě tohoto řešení.

Organizace vědecké základny v našem státě, reprezentované především ČSAV, vytváří velmi příznivé předpoklady pro uplatnění vojenských potřeb a požadavků v civilních vědeckých institucích. Úzká spolupráce s ČSAV by umožňovala

— pracovníkům z armády získat širší přehled o výsledcích vědy a techniky ve světě,

— více využívat výsledků základního výzkumu pro vojenské účely,

— obohacovala by i civilní výzkum a vývoj a umožňovala by aplikovat výsledky

získané při řešení vojenských programů v různých oblastech národního hospodářství.

Vůči ČSAV a jiným vědeckovýzkumným institucím by měla vystupovat jako jediný reprezentant armád jedna instituce s všestranně ujasněným programem perspektivních požadavků na řešení zásadních vojenských projektů.

3. To, co jsem řekl o situaci v zadávání vývojových úkolů, platí v plné míře i o uplatňování požadavků na výrobu vojenské techniky v našem průmyslu. Také zde by bylo žádoucí, aby armáda byla reprezentována jediným partnerem, vystupujícím vůči průmyslu s ujasněnou koncepcí potřeb armády v celé oblasti výroby vojenské techniky. Tato koncepce by se měla opírat především o zabezpečení proporcionálního vybavování armády vojenskou technikou, přičemž jde o proporcionalitu nejen věcnou, ale i časovou. Bude jistě nenormální, jestliže nový zbraňový systém bude zaveden v roce „X“, zatímco spojovací prostředky nezbytné k velení tomuto systému dostaneme z výroby (nebo z dovozu) až v roce „X+3 roky“.

Centrální uplatňování požadavků armády v průmyslu bude nezbytné i v důsledku posílení centrálního plánování v nové ekonomické soustavě. Armáda tedy musí vůči průmyslu vystupovat s ucelenými a promyšleně sestavenými požadavky a uplatňovat je včas. Na druhé straně k tomu potřebuje mít přehled o celkových možnostech našeho průmyslu jak co do objemu a sortimentu výroby, tak co do časových možností požadavky armády realizovat. Centrálnímu orpánu takový přehled může usnadnit rozhodování o zajišťování vojenské techniky z dovozu, jestliže je sami nejsme s to vyrobit (nebo je to pro nás ekonomicky nevýhodné) a také o případných nutných změnách v plánech vyzbrojování armády.

Již z minulosti známe, že zbrojní výroba byla pro naše hospodářství zřídka velmi výhodná nejen ekonomicky, ale i technologicky a řísipála k celkovému zvyšování úrovně našeho průmyslu. Současné zkušenosti ve světě to jen potvrzují. V USA bylo statisticky zjištěno, že vývoj a výroba jednoho zbraňového systému přináší v průměru 35 — 40 nových technologických objevů.⁴⁾

Průmyslová vyspělost našeho státu umožňuje, abychom zejména v RVHP získali významné pozice i ve zbrojní výrobě. To však závisí také na tom, s jakými programy k jednání budeme přicházet. Jejich vytvoření je nemyslitelné bez úzké

³⁾ Věda, výzkum a vývoj v NATO, Studijní pomůcka, Technické informační středisko MNO 1968

⁴⁾ Tamtéž

spolupráce mezi armádou a příslušnými ministerstvy. Cílevědomost a účinnost takové spolupráce může být zajištěna všestranně zpracovaným projektem perspektivního vybavení naší armády nejmódernejší vojenskou technikou.

4. Vybavování armády vojenskou technikou je spojeno s celou řadou dalších problémů, především s přípravou lidí, kteří novou techniku budou používat, pečovat o ni a zabezpečovat její exploataci. Dále je s tím spojena i řada opatření, jež je nutné zajistit v oblasti materiální: Tvorba a skladování náhradních dílů a provozních materiálů, příprava opravářských zařízení a jejich vybavení, a mnohdy i výstavba nových objektů nezbytných k provozu, údržbě, skladování a opravám nové vojenské techniky.

Neustále se zkracující intervaly v zavádění nových druhů a typů techniky vytvářejí reálně nebezpečí, že jak v oblasti přípravy lidí, tak zejména v materiální oblasti může dojít k neefektivnímu vydávání úsilí a finančních prostředků.

Vzájemná podmíněnost a svázanost jednotlivých zbraňových systémů, jež mají

většinou komplexní charakter, znovu i v této souvislosti vyžadují do popředí otázku centrálního koncepčního posuzování a řešení.

Příprava lidí i materiální základny pro novou techniku má dva typické rysy:

— musí být uskutečňována s dostatečným předstihem před zavedením nové techniky,

— má dlouhodobý charakter tím, že se promítá do mobilizační problematiky: v přípravě lidí — ovlivňuje program výcviku záloh a jejich použitelnost za války; v materiální základně — ovlivňuje program vytváření mobilizačních zásob techniky a materiálu nutného k zabezpečení jejího provozu a údržby za války.

Správně řešit oba tyto problémy je možné pouze s přihlédnutím k celkové koncepci výstavby armády, opírající se o promyšlený perspektivní výhled. Zvlášť důležité to je u zbraňových nebo zabezpečovacích systémů komplexního charakteru.

Má-li být i po této stránce zaručena proporcionalita ve výstavbě armády, pak se i zde se musí uplatnit rozhodující vliv centrálního orgánu.

I když jsem v předcházejících úvahách jistě nevyčerpal všechny problémy spojené s vyzbrojováním a vybavováním armády vojenskou technikou, přece jen uvedené argumenty naznačují, že postupně vzrůstající vliv vědeckotechnické revoluce na vojenství vyžaduje zdokonalovat dosavadní formy řízení vojenské technické politiky. Cílem by mělo být uvést do souladu formy řízení s věcným obsahem vojenské technické politiky. Ten, jak známo, má objektivní charakter, vyplývající z nezbytnosti udržovat krok s pravděpodobným nepřítelem v úrovni vojenské techniky.

Formy řízení, jakkoli jsou pouze nástrojem k realizaci věcného obsahu jakékoli činnosti, mohou mít na konečný výsledek kladný nebo záporný vliv. K tomu máme již z našeho národního hospodářství dostatek poznatků.

Bylo by proto jisté na škodu celé vojenské technické politiky kdyby formy jejího řízení měly být brzdou.

Ovšem vojenská technická politika není izolovanou oblastí vojenství, ale jedním z jeho prvků, které tvoří jeho strukturu a které na sebe navzájem působí. **Proto také řízení vojenské technické politiky nemůžeme posuzovat izolovaně od celého systému velení v armádě.**

Vojenská technická politika se dotýká v různé míře všech stupňů velení, ale hlavní úlohu zde nesporně má minister-

stvo národní obrany. Právě proto není možné otázky řízení vojenské technické politiky na tomto stupni posuzovat izolovaně, ale v celé souvislosti řídicích funkcí MNO. (Do rámce MNO zahrnuji také generální štáb).

Všeobecně — a jistě naprosto správně — je MNO považováno především za instituci, odpovědnou za celkový rozvoj ČSLA, tedy za **orgán koncepční**. MNO rozhoduje o dlouhodobé i krátkodobé perspektivě rozvoje armády v duchu přijaté československé vojenské doktríny. Záměrně kladu důraz na slovo „rozhoduje“. Je totiž otázkou, zda přímo na MNO má být perspektivita rozvoje armády také **tvořena**. O tom se šířeji zmíním v další části úvah.

Svou odpovědnost za celkový rozvoj ČSLA naplňuje MNO také tím, že **řídí** celkový chod armádního organismu, tj. velí vojskům. Tato řídicí funkce nutně vede k tomu, že se MNO jako celek zabývá **plánovitým operativním řízením** opírajícím se o předem zpracovaný plán. Nicméně konkrétní vývoj mezinárodně politické a vnitroarmádní situace vyžaduje nezřídka improvizaci.

Řídicí úloha MNO má tedy dvě neoddělitelné stránky:

- rozhodování o koncepci rozvoje armády,
- rozhodování o činnosti armády.

Jakkoli jsou obě stránky od sebe neod-
dělitelné, řešení jejich obsahu bude roz-
dílné především tím, že **každá z nich vy-
chází z jiných souborů vstupních infor-
mací.**

Soubory vstupních informací pro roz-
hodování o koncepci rozvoje armády za-
hrnují především:

- výsledky různých vědních oborů (přírodní, technické, společenské apod.) a jejich vliv na vojenství;
- závěry teoretického bádání v oblasti vojenských věd;
- strategické koncepce pravděpodob-
ného nepřítele;
- strategickou koncepci vlastní koalice a z toho vyplývající požadavky na roz-
voj ČSLA;
- ekonomické možnosti našeho státu v dlouhodobém vývoji;
- možnosti vojenskoekonomické spolu-
práce uvnitř koalice a její další vývoj;
- kapacita lidských rezerv našeho státu a jejich pravděpodobný dlouhodobý vývoj, jejich kvalita apod.;
- atd.

Rozhodování o činnosti armády (tj. prakticky velení vojskům) vyžaduje pře-
devším tyto soubory vstupních informací:

- současnou vojenskopolitickou situa-
ci pravděpodobného nepřítele;
- současný početní a kvalitativní stav
osob v armádě, jejich rozdělení na jednot-
livé úseky armády;
- současný početní a kvalitativní stav
techniky a materiálního zabezpečení ar-
mády;
- současnou úroveň bojové příprave-
nosti a bojové pohotovosti ČSLA;
- krátkodobou perspektivu změn ve
složení osob a úrovně vojenské techniky
v ČSLA;
- atd.

Již na první pohled je zřejmé, že získá-
vání, vyhodnocování a využití takto roz-
dílných souborů vstupních informací není
možné na jednom pracovišti a že tedy
v zásadě by měly být v rámci MNO vedle
sebe dvě instituce, odpovídající oněm dvě-
ma stránkám řídicí úlohy MNO:

- orgán odpovědný za koncepci roz-
voje armády;
- orgán odpovědný za velení voj-
skům.

V tomto rozboru mně samozřejmě nejde
o návrh na reorganizaci MNO (k tomu jsou
zjistě jiné kompetentnější osoby a orgá-
ny.) Chtěl jsem pouze — na základě výše
uvedených úvah — vyjádřit názor, že ob-
sah oněch dvou stránek řídicí úlohy MNO
by měl mít adekvátní odraz i ve formě
struktury MNO. To je však již jiná proble-

matika, jež musí být řešena z hledisek,
jež jsou již specificky vlastní.

Jde mi o otázku **tvorby podkladů** pro
rozhodování o perspektivě rozvoje armády,
tedy o tvorbu podkladů pro výše zmíně-
nou **koncepční činnost MNO**. K tomu tedy
zaměřím další úvahy.

Ozbrojený zápas je možné charakterizo-
vat jako činnost lidí, disponujících bo-
jovou a jinou technikou, která se řídí
určitými pravidly a která směřuje k je-
dinému cíli — porazit nepřítele. V této
vrcholně cílevědomé činnosti můžeme
identifikovat dva základní prvky: člověka
a techniku. Pravidla, podle nichž se tato
specifická lidská činnost uskutečňuje, jsou
výsledkem působení vlastností obou zá-
kladních prvků:

- u člověka — jeho vůle a intelek-
tuálních schopností,
- u techniky — jejích bojových kvalit
a možností.

Jak potvrzuje celá historie vojenství,
toto působení bylo vždy vzájemné: člověk
usilující o zdokonalení pravidel vedení
ozbrojeného zápasu kladl vždy stále nové
a nové požadavky na kvalitu bojové tech-
niky. Nová kvalita a možnosti techniky
umožňovaly člověku tvořit nová zdokona-
lená pravidla ozbrojeného zápasu a záro-
veň klást znovu nové požadavky na ještě
vyšší kvalitu techniky.

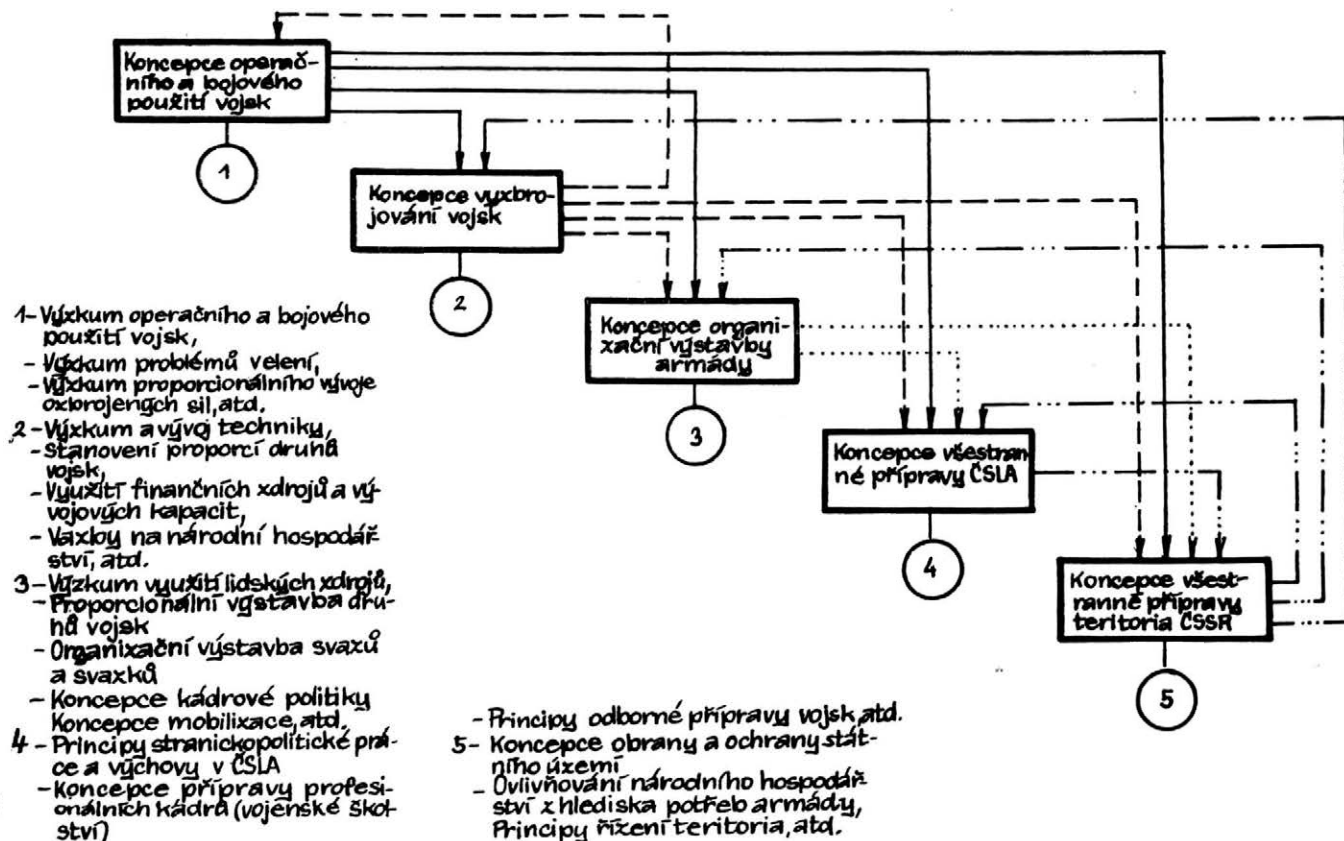
V tomto relativně nepřetržitěm proce-
su se vlastně rodí a neustále zdokonalují
formy vedení ozbrojeného zápasu a člo-
věk se snaží teoreticky je formulovat tak,
aby při prověření v praxi — ve válce —
musel na nich dělat co nejmenší korekce.

Člověk v obecném slova smyslu je záro-
veň tvůrcem techniky, jíž chce ve válce
použít. Usiluje proto neustále, aby udržel
soulad mezi teorií vedení ozbrojeného zá-
pasu a kvalitou techniky k vedení ozbro-
jeného zápasu. Tento soulad je podmíněn
mimo jiné také **optimálně vyváženým vy-
zbrojováním vojsk jednotlivými druhy vo-
jenské techniky a materiálním zabezpečě-
ním.**

Člověk je, nebo lépe řečeno v budoucí
válce bude zároveň uživatelem vojenské
techniky a realizátorem teorie vedení
ozbrojeného zápasu. Musí tedy zvládnout
jak techniku, tak teorii a vytvořit si tím
předpoklady, že stanoveného cíle ve válce
dosáhne. Ke zvládnutí vojenské techniky
a principů vedení ozbrojeného zápasu je
nezbytné vypracovat na vědeckém základě
celý **systém všestranné přípravy armády**,
aby i v této oblasti byla respektována
proporcionální vyváženost v rámci celku.

Má-li vést použití vojenské techniky a
realizace principů vedení ozbrojeného zá-
pasu člověkem k stanovenému cíli, tj.

PRINCIPIÁLNÍ SCHÉMA TVORBY KONCEPCE ROZVOJE ARMÁDY

k porážce nepřítelů, musí se tato specifická lidská činnost uskutečňovat organizovaně. Člověk tedy vytváří účelně organizovanou soustavu ozbrojených sil, v níž každému prvku — lidem a vojenské technice — vymezuje přesně místo a funkci. Obojí vyplývá z poznání vztahů, jež mezi prvky existují, a z analýzy prostředí, v němž prvky svou funkci budou realizovat v průběhu ozbrojeného zápasu.

Raketové zbraně určují globální charakter ozbrojeného zápasu a vytvořily zcela nové podmínky pro uplatnění úlohy teritoria státu (v nejširším významu tohoto pojmu) při vedení ozbrojeného zápasu. Proto není možné všestrannou přípravu teritoria na válku oddělit od celého komplexu problémů, jejichž řešením se stát připravuje k vedení ozbrojeného zápasu.

Z těchto velmi stručných úvah o ozbrojeném zápasu v duchu uvedené charakteristiky vyplývá, že pro vytvoření koncepce rozvoje armády jsou rozhodujícími faktory:

- tvorba principů vedení ozbrojeného zápasu,
- tvorba principů vyváženého vyzbrojení a materiálního zabezpečení vojsk,
- tvorba principů organizační výstavby armády,
- tvorba principů všestranné přípravy armády k vedení ozbrojeného zápasu,
- tvorba principů přípravy teritoria státu k vedení ozbrojeného zápasu.

Z předcházejících úvah je zřejmá vzájemná souvislost a závislost jednotlivých faktorů, takže formovat koncepci rozvoje armády znamená řešit a formulovat všechny výše uvedené principy ve vzájemných souvislostech. Graficky jsou v příloze 2, která také uvádí některé z problémů, je-

jichž řešením by byly formovány jednotlivé koncepce.

Řešení a formulování jednotlivých principů si dnes již nemůžeme představit jinak než rozvinutím cílevědomě organizované vědeckovýzkumné činnosti. Bylo by jisté nerealné očekávat, že by tuto činnost mohlo vykonávat MNO.

Orgán MNO, jenž by odpovídal za koncepci rozvoje armády, by měl mít k dispozici potřebnou vědeckovýzkumnou základnu, jíž by kladl úkoly k vypracování vždy několika alternativ řešení jednotlivých problémů. Po jejich vypracování by organizoval dostatečně široké oponentní řízení a na základě něho pak připravil optimální návrh pro rozhodnutí v kolegiu nebo ve vědecké radě ministra.

Zmíněná vědeckovýzkumná základna by mohla být organizována ve dvojí alternativě:

1. samostatné nebo integrované vědeckovýzkumné ústavy pro jednotlivé úseky. Za výhodnější považují integrované ústavy, protože může být zaručena úzká spolupráce mezi jednotlivými úseky;

2. vědeckovýzkumná pracoviště (ústavy) při vojenských vysokých školách, jež by plně využívala vědeckovýzkumné kapacity škol.

Tato druhá alternativa se jeví výhodnější především proto, že může mít větší kapacitu při nižších finančních nákladech, je možné využívat odborníky téměř ze všech vědních oborů, vědecké knihovny a organizovaná informační služba je k dispozici, výsledky vědeckovýzkumné práce je možné poměrně rychle přenášet do přípravy vojenských odborníků a tak ji neustále zdokonalovat.

Uvedené úvahy o tvorbě podkladů pro rozhodnutí o koncepci rozvoje armády jsem považoval za nutné proto, aby vznikla souvislost mezi vojenskou technickou politikou a ostatními oblastmi armády. Přitom tyto vzájemné vazby se jeví jako rozhodující při řešení téměř všech otázek rozvoje armády.

V první části tohoto článku jsem naznačil, že dosavadní způsob řešení vojenské technické politiky má některé problémy právě z hlediska zajišťování proporcionálně vyváženého rozvoje armády.

Z druhé části vyplývá závěr, že tyto problémy by bylo možné do značné míry odstranit tím, že by se rozhodování v oblasti vojenské technické politiky opíralo o podklady, vypracované se všemi výhodami integrované vědeckovýzkumné činnosti na vědeckých pracovištích pro tvorbu koncepce rozvoje armády.

Jak z obsahu tohoto článku vyplývá, jde o velmi rozsáhlou a značně složitou problematiku, jež může být vyřešena jen tehdy, podaří-li se uvést do souladu objektivně se prosazující potřeby ozbrojených sil s metodami jejich uspokojování. Toho nelze v období vědeckotechnické revoluce dosáhnout jinak, než cílevědomě organizovanou a řízenou vědeckou činností.

Příprava důstojníků v oboru teorie velení

Usnesení lednového pléna ÚV KSČ k hlavním otázkám hospodářské politiky strany ukládá všem komunistům v oblasti řízení: „... prohlubovat styl a metody řídicí práce... úplné rozvíjení stylu a metod řídicí práce chápat jako problém náročný a dlouhodobý nejenom pokud jde o úroveň řídicích kádrů a kádrových rezerv... systematicky se věnovat osvojení soudobé techniky řídicí práce a rozhodování jako součásti řízení; zajistit co nejširší reálné zvládnutí a využití dostupných samočinných počítačů a jejich náročné aplikace v plánování a řízení... požadovat za rozhodující úkol teoretických a poradenských institucí, zabývajících se v ČSSR problematikou řízení, spolupráci na přípravě soustav vnitropodnikového řízení, případně na jejich konkrétním projektování...“

Závěry usnesení lednového pléna ÚV KSČ se sice vztahují na sféru národního hospodářství, ale mají obecnou platnost — tedy i své plné opodstatnění ve všech oblastech společenské činnosti, kde disproporce mezi řízeným systémem a vlastním systémem řízení vzrostly natolik, že se dosavadní systém řízení stává již brzdou dalšího rozvoje. Vojenství je jednou z těch oblastí, kde v důsledku kvalitativních změn v období po druhé světové válce došlo k podstatnému prohloubení disproporcí mezi možnostmi

ozbrojených sil a možnostmi systému velení. Proto již více jak 10 let je řešení otázek velení s cílem podstatně zkvalitnit a zrychlit řídicí procesy jedním z předních problémů nejen naší armády, ale všech moderních armád světa. Vzhledem k tomu, že hlavním subjektem i objektem řízení v armádě je v prvé řadě člověk — voják, je zákonitě příprava velitelského sboru pro kvalitní výkon řídicí funkce jedním z hlavních a rozhodujících momentů určujících kvalitu systému velení ve všech základních ukazatelích.

V naší armádě se v souvislosti s realizací nového modelu přípravy započalo s propracováním jednotné a ucelené koncepce přípravy kádrů v oblasti velení, a to v oboru teorie velení.

V současné době jsou principiální problémy obsahové struktury oboru teorie velení i diferencované formy přípravy v tomto oboru v podstatě dořešeny a staly se součástí vysokoškolské přípravy.

Při tvorbě koncepce systému přípravy kádrů byly vzaty v úvahu všechny okolnosti dosavadního rozvoje velení a sledovaných cílů i specifiky naší armády. Naše koncepce byla vcelku kladně hodnocena na mezinárodním fóru; přesto však existuje ještě řada problémů, které nejsou dořešeny a které čekají na dopracování i realizaci.

Obsahová struktura oboru teorie velení

Na základě zevrubného rozboru profilu absolventa vojenské vysoké školy i absolventů postgraduálních forem školení zaměřených pro potřebu přípravy

kádrů — odborníků pro rozvoj velení a stejně tak na základě rozboru obsahové struktury vojenskovešedního oboru teorie velení, byla v letech 1967–68 vymezena

jeho obsahová struktura a zformována do pěti, logicky na sebe návazných nosných disciplín:

1. Základy kybernetiky a teorie velení,
2. Metodologie velení,
3. Operační výzkum,
4. Organizační a výpočetní technika,
5. Mechanizace a automatizace velení.

Svým charakterem i obsahem jde o syntetizující disciplíny, které v účelové modifikaci shrnují základní poznatky a principy širšího vědního základu oboru, a to různých samostatných věd, vědních disciplín, či jednotlivých teorií. Stupeň účelové modifikace určuje základní kritérium výběru, které spočívá v aplikovatelnosti jednotlivých teorií i metod v oblasti vojenství vůbec a v oblasti velení vojskům, jakožto specifickému případu řízení společenských soustav, především.

Zvládnutí všech pěti nosných disciplín, v podstatě celého „kursu“ teorie velení, je podmíněno určitými podklady ve znalostech. Tato principiální východiska obsahové struktury předmětu teorie velení jsou ve schématu 1.

První tři disciplíny [Základy kybernetiky a teorie velení, Metodologické velení a Operační výzkum] vytvářejí v souhrnu ucelený, soudobému stupni poznání odpovídající teoreticko-metodologický základ oboru. Čtvrtá disciplína je zaměřena ke zvládnutí technické báze mechanizace a automatizace velení včetně zvládnutí programování výpočetní techniky. Pátá disciplína je svým charakterem syntetizující a finální disciplínou, v níž se promítají možnosti a způsoby praktického využití

teoretických a technických znalostí z předcházejících disciplín při analýze a projektování operačně taktických úloh a jejich řešení na prostředcích výpočetní techniky a konkrétní využívání již zpracovaných programů v řídicí činnosti orgánů velení.

Podrobnější obsahovou náplň nosných i doplňkových disciplín vyjadřuje příložené schéma 2.

K celkové obsahové struktuře i náplni jednotlivých disciplín ještě zdůrazňují, že je postavena na zásadě: obor teorie velení je nadstavbou určité konkrétní vojenskoodborné specializace — tzn., že předpokládá buď souběžné, nebo předcházející ukončené vysokoškolské vzdělání v určité vojenskoodborné specializaci.

Pět nosných disciplín v souhrnu tvoří společný základ pro všechny formy přípravy ve všech vojenskoodborných specializacích. Na základě tohoto principu je též formulován společný profil absolventa všech specializací: „Naučit posluchače, v rozsahu odpovídajícímu profilu příslušné specializace či kursu, těm teoriím a metodám výzkumu a řešení problémů velení a způsobům využití organizační a výpočetní techniky, které v souhrnu vytvářejí náplň vědeckého řízení, při širokém uplatnění mechanizace a automatizace.“

K zabezpečení technických stránek využití především výpočetní techniky je realizováno souběžně školení a příprava inženýrskotechnického zabezpečení provozu a údržby samočinných počítačů.

Základní formy přípravy kádrů v oboru teorie velení

Základní formy přípravy důstojníků v oboru teorie velení vyplývají z potřeb procesu rozvoje velení v naší armádě a v současné době jsou tyto:

a) Příprava vojenských odborníků — specialistů — pracovníků oboru teorie velení, tzn. pracovníků vybraných nebo předurčených pro vědeckovýzkumnou a vědeckopedagogickou základnu oboru a pracovníků funkčních orgánů a složek odpovědných za koncepci a realizační činnost v oblasti rozvoje velení vojskům.

Zákonitě do této formy přípravy patří i příprava vědeckých kádrů — tzn. vědeckých aspirantů oboru teorie velení.

b) Příprava budoucích příslušníků orgánů velení tzn. příprava posluchačů VA AZ v rámci denního, dálkového i kombinovaného studia ve všech vojenskoodborných specializacích.

c) Příprava, vlastně „doškolení“ řídicích pracovníků z praxe z různých stupňů velení [od stupně pluku až po MNO a GS].

Přípravu kádrů v oboru teorie velení realizuje VAAZ způsobem řádného vysokoškolského nebo postgraduálního studia. Kromě toho existují i krátkodobé, účelově tématicky zaměřené kursy.

OBSAHOVÁ STRUKTURA OBORU TEORIE VELENÍ

Schéma 1

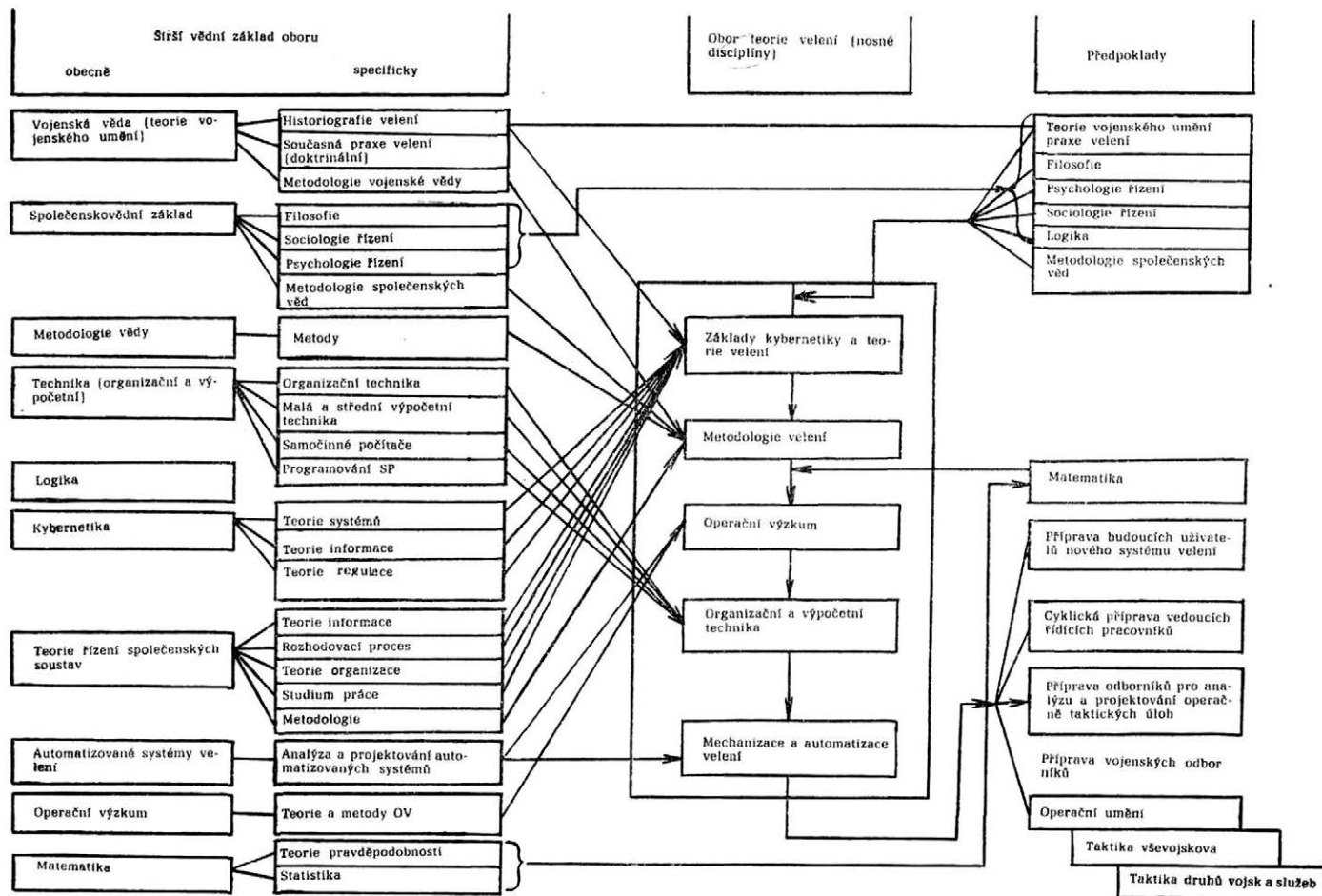
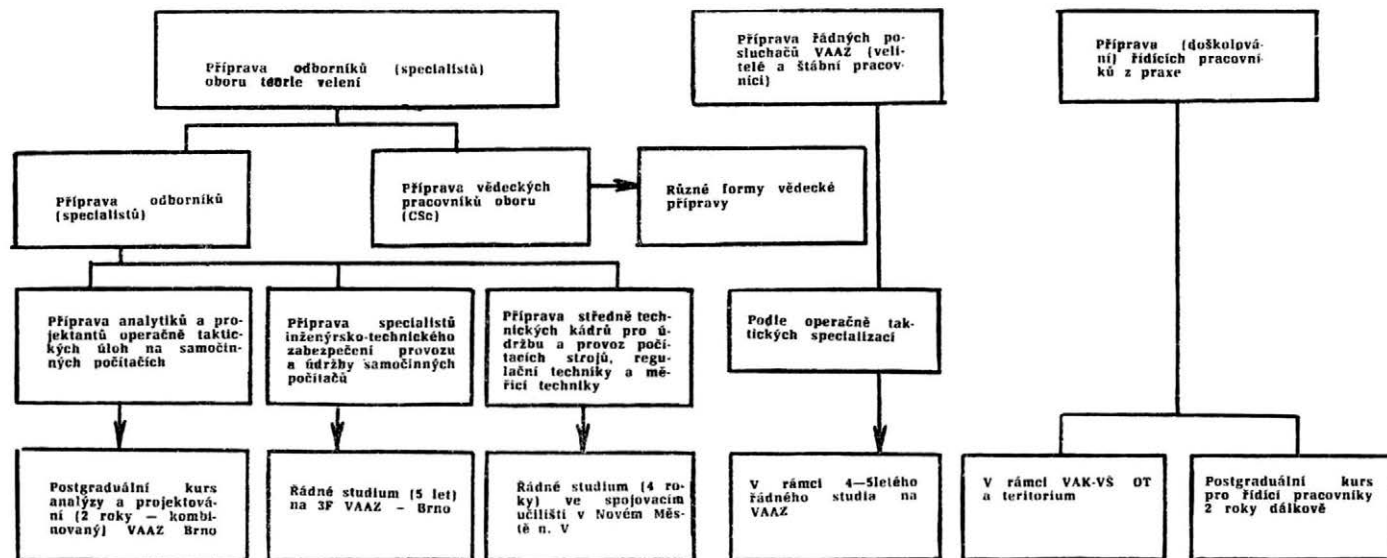

Schéma 3

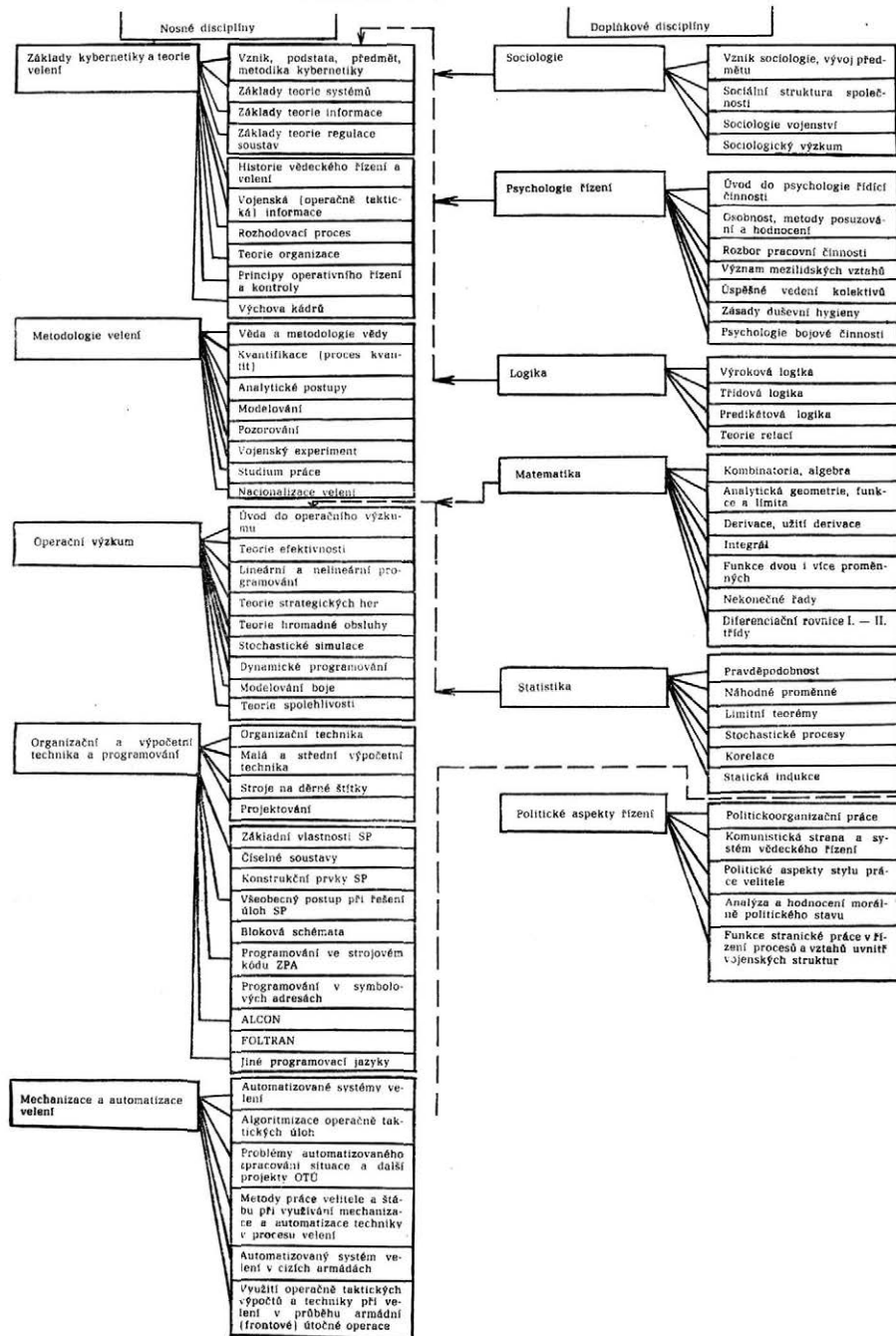
ZÁKLADNÍ FORMY PŘÍPRAVY KÁDRŮ V OBORU TEORIE VELENÍ

Speciální krátkodobé kursy: – 4měsíční kursy operačního výzkumu
 – 3měsíční kursy matematické statistiky
 – 14denní až měsíční kursy CPM a PERT a kursy programární sp

OBSAHOVÁ NÁPLŇ DOPLŇKOVÝCH A NOSNÝCH DISCIPLÍN OBORU TEORIE VELENÍ

Schéma 2

Ucelený přehled základních forem přípravy kádrů v oboru teorie velení uvádí schéma 3. Největší nároky na hloubku znalostí jsou zcela zákonitě kladeny na posluchače postgraduálního kursu analýzy a projektování, který je v podstatě základní a jedinou formou přípravy specialistů-odborníků pro obor teorie velení.

Cílem přípravy v tomto postgraduálním kursu je vyškolení samostatné pracovníky schopné analytické a projekční práce v oblasti informačních a rozhodovacích procesů ve velení v rámci jejich základní vojenskoodborné specializace. V zásadě jde o výchovu odborníků, kteří jsou po absolvování kursu schopni samostatně řešit projekty operačně taktických úloh, a to od definování úlohy přes její analýzu, algoritimizaci a matematické řešení až po zpracování úplného blokového

schématu programu a zprogramování úlohy na příslušné výpočetní technice s využitím metod operačního výzkumu a logickomatematických modelů. Jde tedy o pracovníky, na nichž leží a bude i v perspektivě ležet tíha úspěšné realizace úkolu rozvoje velení v ČSLA v plném rozsahu.

Nezbytným předpokladem pro absolvování tohoto postgraduálního kursu je ukončené vysokoškolské vzdělání v určité vojenskoodborné specializaci.

Existující, přijatá a realizovaná koncepce přípravy kádrů pro rozvoj velení nevznikla nahodile, ale je výsledkem dlouholeté práce v problémové oblasti velení. Na druhé straně však je poplatná dosaženému stupni poznání v oblasti, která nemá ještě tradici a která se stále a rychle vyvíjí.

Problémy přípravy v oboru teorie velení

Z nástinu současné koncepce přípravy kádrů v oboru teorie velení je zřejmé, že výchozím principem pro všechny druhy i formy přípravy je určité sjednocení co do šíře požadovaných znalostí a diferenciace co do hloubky znalostí. Byť se tento princip zdá být snad logickým a přijatelným, přesto vzniká řada problémů, z nichž jako jeden z prvních je vztah oboru teorie velení k mechanizaci a automatizaci velení. Tento problém je v určitém slova smyslu ryze československým problémem, protože v ostatních armádách Varšavské smlouvy je zaveden obor mechanizace a automatizace velení vojskům.

Domnívám se, že „dvojí“ přístup k řešení problémů velení není jen formální záležitostí (tedy terminologickou záměnou), ale že reprezentuje skutečně dvojí přístup k celé problematice v podstatě samé. Společným cílem obou oborů je vzbudování kvalitativně nového, integrovaného, automatizovaného systému velení vojskům. V oblasti přípravy kádrů je však cíl přípravy rozdílný. Cíl přípravy v oblasti mechanizace a automatizace velení je účelově zaměřen výhradně k využívání mechanizační a automatizační techniky ve velení vojskům, kdežto cíl přípravy v oboru teorie velení vychází sice také ze závěrů, že mechanizace a automatizace velení je procesem organi-

zovaného, plánovitého a cílevědomého zavádění organizační a výpočetní techniky do systému velení, ale že tímto procesem se nesleduje jen časový efekt v řídicí činnosti, ale i realizace nové kvality řídicích procesů. Tedy že organizační a výpočetní technika není samoučelná, ale je jen jedním, nikoli však jediným prostředkem (nástrojem) zkvalitnění — v podstatě zvědečnění řízení, což je hlavním posláním a cílem přípravy kádrů v oboru teorie velení. Je-li vědecké řízení chápáno jako hluboké zvládnutí a aplikace moderních teorií a metod modelování a optimalizace řídicích procesů souběžně s využíváním organizační a výpočetní techniky, pak je zřejmé, že cíl přípravy kádrů v oboru teorie velení je podstatně širší než účelově organizovaná příprava kádrů pro mechanizaci a automatizaci velení.

Vybudování nového automatizovaného systému velení bude vyžadovat složitou funkci a strukturální přestavbu dosavadního systému velení, která se neobejde bez solidního, teoreticko-metodologického základu a připravenosti kádrů.

Snaha zužovat obor teorie velení jen na mechanizaci a automatizaci vyžaduje zdůraznit, že oblast organizační a výpočetní techniky (chápána odtrženě od teorií a metod zkvalitnění řídicích procesů a programování této techniky) je sice dů-

ležitou, ale jen skutečně relativně samostatnou oblastí přípravy kádrů. Využívání mechanizační a automatizační techniky vidíme vždy v úzké závislosti na komplexních znalostech ostatních disciplín oboru teorie velení.

Současně se vyskytuje další problém, který spočívá v konfrontaci jednotných a společných požadavků na znalosti nosných disciplín oboru teorie velení u různých vojenských odborností. Tento problém určité diferenciaci znalostí, vzhledem k různým typům kádrů, bezprostředně se dotýká především řádné vysokoškolské přípravy důstojníků.

Tím ovšem nechci tvrdit, že vývoj v oblasti přípravy specialistů — odborníků oboru teorie velení nepůjde v budoucnosti též po linii určité diferenciaci, eventuálně že by nebyly problémy s jejich přípravou. Ovšem tato sféra přípravy kádrů se dotýká jen relativně omezeného okruhu vojáků z povolání a má proto své specifické cíle i metody. Diferenciace v rámci této odborné přípravy existuje v intencích demonstrováných forem přípravy — tedy v rozlišnosti specialistů, vědeckých pracovníků, analytiků projektantů a specialistů pro inženýrsko-technické zabezpečení provozu a údržby výpočetní techniky.

Hlubší zamyšlení nad přijatým systémem přípravy v oboru teorie velení a především nad obsahovou strukturou oboru i jeho jednotlivých nosných disciplín, přivede nutně k poznání, že proces formování obsahové náplně předmětu byl proces hledání optima ve sjednocení šířky i hloubky znalostí z celého oboru. Přitom šlo o nalezení takového optima, které by uspokojovalo jak požadavky perspektivního rozvoje velení, tak i požadavky plynoucí z obecného poslání vojenské vysoké školy.

Jedním z důležitých momentů, který bývá často opomíjen a nezřídka bývá zdrojem nejasností, je skutečnost, že v oboru teorie velení nejsou posluchači připravováni pro současnou, existující doktrínální praxi velení, která je realizována jak v mírové službě, tak při cvičeních (která jsou určitým modelem fungování vojsk v boji a operaci), a která je podložena

existencí řádů a předpisů — tedy organizačními normami.

Příprava posluchačů v oboru teorie velení je v zásadě teoretickou přípravou budoucích velitelů, politických pracovníků, pracovníků týlové a inženýrské služby pro zvládnutí problémů přestavby systému velení — tedy pro možnost spolu-vytváření a především pak využívání kvalitativně nového, integrovaného, mechanizovaného a automatizovaného systému velení vojskům v perspektivě. Jde tedy o zvládnutí výsledků a poznatků vědy a techniky v oboru, jehož cílem je dosáhnout nové kvality systému velení v plném komplexu. V tomto smyslu plní vojenská vysoká škola své pravé poslání. Nemůžeme proto očekávat okamžitý praktický efekt znalostí získaných v tomto oboru do praxe velení, tzn. změny v metodách práce orgánů velení. Důvodem je na jedné straně cíl a smysl přípravy a na druhé straně i skutečnost, že zprostředkovatelem teorie do praxe jsou organizační normy — tedy řády a předpisy. Pokud se tyto nezmění, nezmění se ani praxe. Ovšem proces zavádění výsledků teorie do praxe není jednoduchou záležitostí.

Problém okamžité využitelnosti poznatků z oboru teorie velení v současné praxi velení přináší i řadu dalších problémů v oblasti přípravy kádrů, zejména odpovědnost za přípravu kádrů pro výkon řídicí funkce v současném systému velení.

Poněkud širší rozbor okamžité využitelnosti výsledků znalostí z oboru teorie velení pro zkvalitnění současné praxe velení se jeví jistě na prvý pohled jako velmi odtažitý problém v souvislosti s otázkami diferenciaci ve znalostech ve vztahu k různým typům odborností. Ovšem tato odtažitost je jen zdánlivá. Při úvahách o jakékoli diferenciaci je nutné mít na zřeteli, že současný stav přípravy posluchačů v oboru teorie velení je z hlediska obsahové náplně volen a uspořádán tak, že tvoří ucelený a nutný základ pro všechny základní typy odborností a že by tedy z hlediska cíle přípravy v tomto oboru (= dát teoreticko-metodologický základ pro perspektivní systém velení a vysokoškolsky kvalifikované, řídicí kádry)

bylo chybně uvažovat o jakékoli základní diferenciaci z hlediska šíře znalostí.

V hloubce znalostí (v rozsahu jednotlivých disciplín předmětu teorie velení) by měla být úroveň u všech typů odborností stejná, protože jde o souhrn relativně obecných poznatků, teorií a metod, využitelných v kterémkoli vojenském systému či podsystemu. Zevrubný rozbor obsahové náplně jednotlivých nosných disciplín předmětu teorie velení (s využitím schématu 2) by měl nutně vést k tomu, že především v rozsahu prvních dvou disciplín by nemělo dojít k jakékoli diferenciaci znalostí. O určité přizpůsobivosti v rozsahu (hloubce) znalostí by bylo možné uvažovat v oblasti operačního výzkumu. Ovšem opět ne v šířce, ale v hloubce znalostí některých teorií a metod, jejichž využití je pro příslušný typ odbornosti netypičtější. Konkrétní vytýpování, na které metody v rámci té či oné specializace položit důraz není přitom zcela jednoznačné, protože oddělené používání jedné metody není pro uplatňování operačního výzkumu typické. Konkrétní výběr je především určen charakterem zkoumaného procesu. Čtvrtá nosná disciplína má ve vztahu k určité diferenciaci v hloubce znalostí řadu specifických vesměs na učebně výchovném procesu nezávislých aspektů, které by zasluhovaly hlubší rozbor.

Pokud se týče disciplíny předmětu teorie velení, není v současné době ani tak aktuální otázka výběru a diferenciace, jako spíše kritického nedostatku hotových projektů, především projektů na malé a střední výpočetní technice, a zvláště na samostatných počítačích. Konkrétně jde o projekty operačně taktických úloh. O určité diferenciaci podle typů specializace bude reálné uvažovat, až bude dostatek různých projektů především z oblasti polního systému velení.

Pro zpřesnění názoru na náročnost projektčních prací uvádím několik ukazatelů. Norma pro zpracování projektu (včetně programu na konkrétní typ samočinného počítače s naladěním programu) je u zku-

šeného programátora 1/2—1 1/2 hod. na zpracování jedné instrukce programu včetně analýzy, úlohy atd.). Přitom dílčí projekty operačně taktických úloh, např. výběr optimálního prostředku pro ničení ZHN nepřítel na stupni armády, mívají řádově 2000—3000 instrukcí programu. Z toho vyplývá, že takový dílčí projekt plně vytíží 2 zkušené analytiky — programátory téměř na 1/2 roku. To je dostatečný důkaz potřeby projektčních a programátorských kapacit, chceme-li skutečně plnit systém velení automatizovat.

V průběhu roku 1970 by se měla situace změnit. Na základě koordinace mezinárodní spolupráce při budování koaličního polního automatického systému velení vojskům je plánována vzájemná výměna zpracovaných operačně taktických projektů řešených na SP Minsk-22 z různých podsystemů polního systému velení.

Předpokládám, že finální disciplína teorie velení bude tak postupně obohacována získanými programy uzpůsobenými pro potřeby výuky a že v příštích letech bude možné diferencovaně podle specializace posluchačů zařazovat projekty do výuky.

V určitém výlučném postavení zatím stojí specializace politický pracovník. Jejich základní rozsah znalostí by měl být stejný jako u velitelsko-štabních specializací. K diferenciaci ve smyslu hlubších znalostí by mělo dojít v oblasti společenských aspektů velení a v oblasti politického vedení, především pak v oblastech sociologických a psychologických aspektů řízení. Naopak v oblasti operačního výzkumu by bylo možné uvažovat o určité redukci hloubky požadovaných znalostí, a to o redukci na určitý základní kurs, který by dával předpoklady pro kvalifikovanou orientaci o teoriích a metodách operačního výzkumu a možnostech jejich využití. Nekladl by si však za cíl zvládnout vlastní řešení úloh, kromě snad uplatňování těch nejelementárnějších metod síťového plánování, metod CPM a PERT atd., které jsou obecně použitelné v řídicí práci.

Závěrem můžeme uvedené skutečnosti shrnout takto:

1. Existující koncepce a systém přípravy kádrů v oboru teorie velení zabezpečuje v principech přípravu jak odborníků

pro rozvoj velení, tak i přípravu budoucích uživatelů nového systému velení (včetně doškolování dnešních řídicích orgánů).

2. Těžisko problémů je v přípravě dů-

stojníka vysokoškolsky vzdělaného, budoucího příslušníka velitelského sboru naší armády.

Pro všechny základní typy odborností vytváří předmět teorie velení po stránce obsahové nedílný a podle mého názoru nutný teoretický základ, odpovídající požadavkům na rozsah znalostí budoucího řídicího pracovníka — uživatele nového, integrovaného, automatizovaného systému velení vojskům.

3. Základním kritériem pro tvorbu obsahové náplně předmětu teorie velení bylo

obsahové sjednocení přípravy jednotlivých typů odborností z hlediska míry společných nutných znalostí, které odpovídají současnému stupni poznání a jsou v tomto smyslu adekvátní perspektivnímu systému velení, jehož všichni důstojníci budou subjektem.

4. Příprava důstojníků v rámci předmětu teorie velení není zaměřena k současné praxi velení, ale ke zvládnutí teoretického základu perspektivního systému velení. Přitom dílčí poznatky získané v rámci předmětu teorie velení je možné aplikovat v současné praxi velení.

Tato úvaha i dílčí rozborů nevyčerpávají beze zbytku všechny problémy přípravy kádrů v oblasti teorie velení. Domnívám se však, že dávají řadu podnětů k zamyšlení.

Plukovník gšt. ing. Jiří Nečas

OBRANNÁ OPERACE

Obranu v jaderné válce chápeme jako dočasný a vynucený způsob boje. Vedeme ji především v zájmu úspěšné útočné činnosti, která i nadále zůstává hlavním druhem operace (boje). Doposud jsme popírali opodstatněnost obranné činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní, nebo připouštěli jsme možnost jejího použití jen na určitém stupni. Sovětské operační umění jednoznačně připouští vedení této činnosti i ve frontovém měřítku. V článku chci proto ukázat na některé obecné principy obranné operace frontu a na její přípravu a organizaci.

Obranná operace frontu musí zabezpečit splnění cílů a úkolů strategické operace na válčišti a v tom spočívá i její úloha. Její úspěch určují výsledky jaderných úderů strategických jaderných sil, síly a prostředky frontu, úspěšná útočná činnost sousedních frontů, činnost protivzdušné obrany státu a výsadkových vojsk.

Podmínky přechodu frontu do obrany mohou být různé a budou záviset především na způsobech zahájení války, charakteru činnosti nepřítele, bojových možnostech frontu, průběhu bojové činnosti a geografických zvláštностech terénu.

Front může přecházet do obrany při **nevýhodném poměru sil**, který může vzniknout:

- při překvapivém jaderném úderu nepřítele,
- při vstřícném jaderném úderu bojujících stran na začátku války, jestliže se nepříteli podaří způsobit značné ztráty vojskům frontu na určitých směrech,

— při předstihujících jaderných úderech nepřítele v průběhu útočné operace, která byla započata bez použití jaderných zbraní, nebo při plnění bližšího a dalšího úkolu frontu.

Cíle obranné operace frontu určuje Hlavní velení na základě zámyslu strategické operace na válčišti a v zájmu jejich hlavních úkolů. Přitom cíl obranné operace frontu závisí na:

- charakteru všeobecné situace na válčišti i bojových možnostech frontu;
- počtu a lhůtách přísunu jaderných a chemických nábojů;
- sestavě a uskupení nepřítele;
- terénu a důležitosti bráněného směru.

Hlavními cíli obranné operace frontu může být

1. zničení nebo značné oslabení hlavních útočících uskupení nepřítele;
2. zmaření útoku nepřítele;
3. zabezpečení boků hlavního uskupení v strategické operaci na válčišti, tj. zabezpečení úspěšné útočné činnosti na jiných směrech;
4. vytvoření podmínek pro přechod do útoku.

Kromě toho může být jejím cílem udržení důležitých prostorů, získání času pro rozvinutí útoku ostatních sil na válčišti nebo pro přísun záloh z hloubky, šetření sil a prostředků na daném směru k zabezpečení útočné operace na jiných směrech válčiště.

Hlavním úkolem frontu v obranné operaci může být

1. zničit v součinnosti se sousedními fronty jaderné prostředky nepřítele na daném směru (operačně taktické rakety a letouny — nosiče),
2. odrazit útok převahy sil a prostředků pozemních vojsk nepřítele a úder jeho letectva,
3. udržet důležité prostory (z hlediska strategické operace na válčišti)
4. nedopustit, aby útočící uskupení nepřítele vyšla do týlu hlavního uskupení na válčišti,
5. vytvořit podmínky pro přechod do rozhodného útoku.

Konkrétní úkoly pro obrannou operaci stanoví Hlavní velení v závislosti na cílech obranné operace.

Soudobou obranou operaci charakterizuje překvapivé a hromadné použití raketových jaderných a chemických zbraní, rozhodnost cílů a vysoká aktivnost, široký manévr vojsk, hluboké členění sil a prostředků a jejich rozptýlené rozmístování, nesouvislá fronta a vedení bojové činnosti na směrech, dovedné využívání terénu, zřizování jaderných minových zářezů, nesoučasný přechod k obraně v celém pásmu frontu a rychlý spád obrany (obránná operace frontu může trvat několik dnů).

— * —

Příprava obranné operace frontu spočívá v opatřeních velitelů, štábů, stranickopolitických orgánů a vojsk k vytvoření pevné a aktivní obrany v krátkých časových lhůtách. K základním opatřením přípravy obranné operace frontu patří rozhodnutí velitele a plánování operace, stanovení úkolů vojskům a organizace jejich součinnosti, budování obrany, příprava sil a prostředků a jejich vysoká bojová pohotovost, obnovení bojeschopnosti vojsk vystavených jaderným

úderům nepřítele, organizace všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk a velení.

Při tom příprava obranné operace bude probíhat ve složité situaci, tzn. pod vlivem útočícího nepřítele (jaderných a chemických úderů, úderů letectva a uskupení pozemních vojsk), při značných ztrátách a současně s likvidací následků zbraní hromadného ničení nepřítele a s překonáváním širokých pásem zamoření.

Příprava obranné operace je bezprostředně spjatá s podmínkami přechodu vojsk frontu do obrany. Při přechodu do obrany **po překvapivém jaderném útoku nepřítele** na začátku války bude příprava obranné operace probíhat současně s odražením nepřítele pokoušejícího se o proniknutí na naše území. Vojska budou přecházet do obrany bezprostředně po přesunu z posádek, ze shromaždišť, prostorů rozptýlení po bojovém poplachu, nebo z vyčkávacích prostorů, přičemž hlavním problémem bude vytvoření obranného uskupení frontu. **Pro přechod do obrany v průběhu strategické operace na válčišti** bude typické zaujetí obrany na různých směrech v různých časech, přičemž v prvním pořadí přejdou do obrany vojska s největšími ztrátami. Příprava obranné operace a odražení útočícího nepřítele se v této variantě slévá v jediný proces, ve kterém budeme věnovat hlavní pozornost rychlé přípravě jaderných a chemických úderů, manévru vojsky, přeskupení sil a prostředků, organizaci palebného systému a ženijní úpravy terénu. V případě, že vojska frontu budou **přecházet do obrany předem**, tzn. před zahájením útoku nepřítele, pak mohou důkladněji připravit údery různých prostředků ničení, plánovitě provést přeskupení vojsk, organizovat palebný systém a ve větším měřítku ženijně upravit terén.

Při plánování obranné operace je důležité stanovit způsob a pořadí přechodu do obrany. Velitel frontu může přijímat rozhodnutí postupně. Především musí stanovit kdy a na kterých čarách mají vojska přecházet do obrany, v dalším určit přední okraj obrany, pásma armád a obranné čáry v operační hloubce, kde a jakými silami ničit nepřítele a odrazit jeho útok a lhůty pohotovosti k obraně.

Rozhodnutí velitele frontu je výsledkem ujasnění cíle obranné operace, úkolu frontu a analýzy situace. Při **ujasnění cíle obranné operace a úkolu frontu** stanoví úlohu frontu ve strategické situaci na válčišti, vliv činnosti sousedních frontů, PVOS a velkých výsledků a charakter součinnosti s nimi, způsoby splnění úkolů; základní opatření v přípravě obranné operace a lhůty jejich splnění.

Výsledkem zhodnocení situace bude

- pravděpodobný zámysl zahájeného útoku (protiútok) nepřítele, jeho možnosti jaderných, chemických a leteckých úderů, sestava jeho hlavních uskupení a směry jejich činnosti, odhalení silných a slabých stránek nepřítele a jejich využití pro úspěšné splnění úkolů frontu;

- určení bojových možností frontu k zaměření útoku nepřítele zničením jeho jaderných prostředků a k ničení nejdůležitějších uskupení nepřítele, poměr sil a prostředků na směrech úderů nepřítele a jeho změna v průběhu obranné operace, jak a kdy přeskupit vojska k vytvoření obranného uskupení frontu, opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk;

- stanovení nejdůležitějších prostorů, které je nezbytné udržet, směry a prostory soustředění úsilí vojsk, výhodné rozmístění obranného uskupení, kde připravit obranné čáry v hloubce, na které směry zmanévrovat síly a prostředky v průběhu obranné operace při vzetí v úvahu pásem zamoření a devastace.

Zámysl velitele frontu pro obranu může obsahovat:

- kde, kdy, jakými silami, prostředky a jakou činností způsobit ztráty hlavním uskupením nepřítele a zmařit jejich útok (nebo zastavit vojska nepřítele),
- kde připravit přední okraj obrany, armádní a frontové obranné čáry,
- na kterých směrech (prostorech) soustředit hlavní úsilí frontu k obraně,
- jaké a kdy vytvořit obranné uskupení vojsk frontu,
- jaké provést ženijní úpravy terénu a v jakém pořadí.

Při přechodu do obrany pod údery nepřítele budeme všechny otázky organizace řešit najednou a okamžitě dávat **úkoly vojskům**. Proto rozhodnutí velitele, plánování obranné operace, stanovení úkolů a organizace součinnosti tvoří jediný proces. Úkoly stanovíme nejdříve raketovým vojskům, letectvu a vojskům PVO (zničení jaderných prostředků nepřítele), pak armádám přecházejícím do obrany na směru hlavního úderu nepřítele a ženijnímu vojsku pro vybudování zátarasů.

Součinnost organizujeme zpravidla současně s vydáním úkolů vojskům a při ní slaďujeme

- jaderné údery frontu s údery strategických jaderných sil a jadernými údery sousedních frontů,
- bojovou činnost vojsk PVO a stíhacího letectva frontu s protivzdušnou obranou státu,
- údery raketových vojsk a letectva frontu s činností armád prvního a druhého sledu,
- úsilí vojsk prvního a druhého sledu a záloh na hlavní směry útoku nepřítele.

Podstatou plánování obranné operace frontu je vybrat v souladu s rozhodnutím velitele nejlepší variantu použití sil a prostředků pro splnění úkolu a k dosažení cíle operace. V plánu obranné operace rozpracujeme způsoby zničení útočících uskupení nepřítele a opatření součinnosti, zabezpečení bojové činnosti vojsk a velení. Obrannou operaci plánujeme po směrech útoku nepřítele a úkolech vojsk frontu, ke kterým patří:

- zničení prostředků jaderného napadení nepřítele,
- způsobení ztrát nepříteli na přístupech k obraně,
- odrazení útoku nepřítele a udržení nejdůležitějších prostorů v taktické hloubce obrany,
- přechod vojsk frontu do útoku.

„Plán obranné operace frontu“ zpracujeme zpravidla na mapě s přiloženou legendou. Rozsah bude úměrný času, který bude mít štáb frontu k dispozici. Při přechodu do obrany pod údery nepřítele budeme základní otázky rozpracovávat na mapě rozhodnutí velitele frontu a v dalším plánu postupně dopracujeme jako samostatný dokument.

Grafická část plánu operace může obsahovat

- uskupení vojsk nepřítele a pravděpodobné směry jeho útoku,
- možné prostory vysazení výsadek nepříteli,
- uskupení sil a prostředků frontu a jejich manévr,
- úkoly a objekty jaderných a chemických úderů, úderů letectva a palby dělostřelectva,

- úkoly armád prvního sledu,
- úkoly druhého sledu a záloh frontu,
- úkoly vojsk PVO a speciálních vojsk,
- úkoly vojsk v ženijní úpravě terénu a zatarasování,
- místa velení,
- týlové útvary a zařízení.

Legenda k plánu operace (je-li nutná) může obsahovat:

- závěry zhodnocení nepřítele,
- cíl a zámysl operace a její hlavní ukazatele,
- sestava frontu s rozdělením posilových prostředků,
- počty, doba přísunu a rozdělení jaderných nábojů,
- rozdělení úsilí letecké armády,
- poměry sil a hustoty v pásmu frontu a na směrech,
- lhůty pohotovosti palby a ženijních úprav terénu,
- rozpočet času pro přesuny vojsk druhého sledu a záloh k čarám rozvínutí pro protiúder,
- propočty materiálního a technického zabezpečení,
- signály.

• • •

Soudobá obranná operace je založena především na úderech jaderných a chemických zbraní, letectva a dělostřelectva, širokém manévru palbou, silami a prostředky, rozhodných protiztečích a protiúderech, širokém použití zátarasů a na rychlé ženijní úpravě terénu.

Organizace obrany frontu zahrnuje obranné uskupení sil a prostředků (tj. operační sestava vojsk frontu), **použití jaderných a chemických zbraní spolu s konvenčními prostředky, systém PVO a ženijní úpravu terénu** (viz schéma 1).

Operační sestava vojsk frontu v obraně musí být hluboká s úsilím soustředěným na směrech útoku úderných uskupení nepřítele. Může zahrnovat: první i druhý sled (nebo jen první sled) frontu; uskupení raketových vojsk a dělostřelectva, letectva, vojsk PVO, ženijního a chemického vojska (podřízená frontu); vševojskovou a jiné zálohy, předsunutý odřad zatarasovací a místa velení. Je účelné mít v taktické hloubce obrany menší část sil a prostředků a většinu mít připravenou v operační hloubce k rychlému manévru.

První sled frontu mohou tvořit vševojskové (tankové) armády. Svazky prvního sledu armády, které jsou rozmístěny na hloubku 20–30 km a vytvářejí **taktickou hloubku obrany**, budou mít úkol odrážet útoky nepřítele, zabránit průlomům a udržet důležité prostory v obraně. Tím současně vytvářejí podmínky k protiúderům armád nebo frontu. Taktická hloubka obrany může být při přechodu do obrany vytvořena buď na dosažené čáře, nebo v hloubce sestavy vojsk frontu. V druhém případě zpravidla pod ochranou čelních útvarů nebo předsunutých odřadů divizí prvního sledu. Počet divizí v taktické hloubce závisí na šířce pásma obrany frontu, kapacitě a důležitosti operačních směrů v pásmu frontu a na poměru sil protivníků.

V podmínkách překvapivého napadení nepřítele se zahájením války, kdy front bude donucen přecházet do obrany na vlastním území a kdy divize prvního sledu nebudou bojeschopné, je výhodné vytvořit taktickou hloubku obrany z divizí druhého sledu armád (frontu). Na organizování této obrany potřebujeme přibližně 8–12 hodin. Z toho důvodu je účelné určit přední okraj

obranu ve vzdálenosti 50—60 km od státní hranice, tzn. dosáhnout pohotovosti taktické hloubky obrany dříve než útočné uskupení nepřítele dosáhne předního okraje obrany frontu.

Druhý sled frontu, armád, zálohy a jiné prvky obrany vytvářejí **operační hloubku obrany**.

Při tom raketová vojska, protiletadlové raketové vojsko, zálohy a místa velení **armád prvního sledu frontu** budou rozmístěna v hloubce 40—80 km od předního okraje obrany. V sestavě druhého sledu armád (prvního sledu frontu) mohou být 1—2 divize. Budou předurčeny k protiúderům, k udržení důležitých prostorů v operační hloubce obrany a zničení vzdušných výsadek nepřitele. Těmito divizím určíme pásma obrany (při dostatku času i prostory soustředění), 2—3 směry protiúderů a na každém z nich 1—2 čáry rozvinutí.

V hloubce obrany armád prvního sledu frontu připravíme 1—2 **armádní obranné čáry**. Např. má-li armáda ve druhém sledu tři divize, mohou být dvě z nich na první armádní obranné čáře (60—80 km od předního okraje obrany) a třetí na druhé armádní obranné čáře (120—150 km od předního okraje obrany). **Celková hloubka obrany armády prvního sledu frontu může tedy dosáhnout 100—150 i více km.**

Druhý sled frontu rozmístíme v hloubce 200—250 km od předního okraje obrany a používáme k přechodu do protiútoků, nebo k protiúderu frontu. Záložní tankové nebo motostřelecké divize frontu používáme k posílení armád prvního sledu frontu nebo k ničení vzdušných výsadek nepřitele a určujeme jim prostory soustředění. V hloubce obrany frontu připravíme 1—2 **frontové obranné čáry**, vzdálené od sebe 60—80 km.

Vcelku v pásmu obrany frontu (kromě taktické hloubky) můžeme připravit 2—4 operační obranné čáry. **Celková hloubka pásma obrany frontu může dosáhnout 250—300 i více km.**

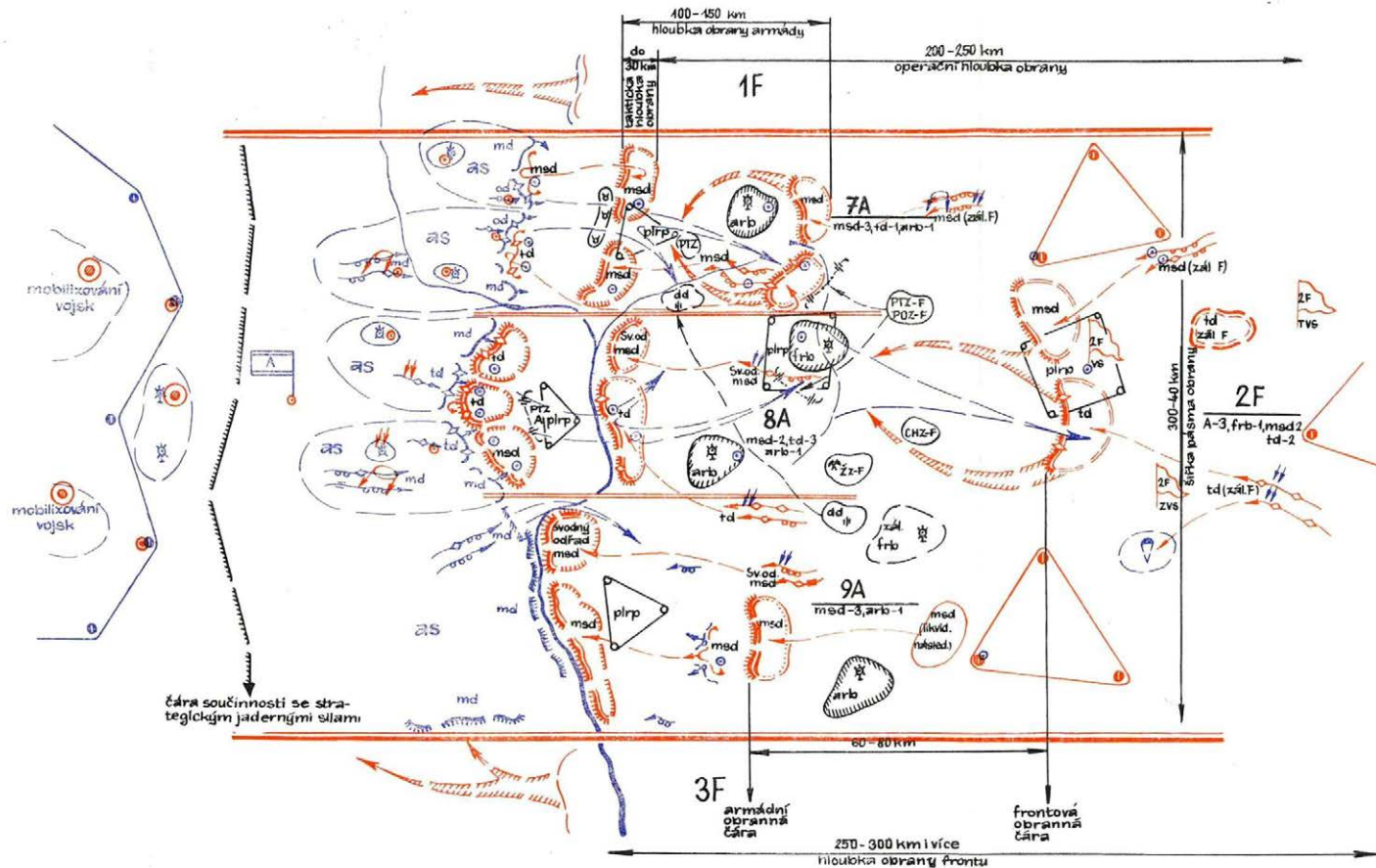
Raketová vojska frontu musí zabezpečit jaderné a chemické údery na uskupení nepřítele při přesunu, rozvinování a odrážení jejich útoku. Organizace bojového použití raketových vojsk a dělostřelectva zahrnuje

- manévr a vytvoření uskupení raketového vojska a dělostřelectva,
- zabezpečení raketami a dělostřeleckým střelivem,
- součinnost s pozemními vojsky a letectvem,
- organizaci velení a všestranného zabezpečení.

Pro frontovou a armádní raketové brigády budujeme jeden hlavní a jeden až dva záložní prostory bojového rozmístění. Pro raketové svazky vyzbrojené raketami R-300 hlavní prostor bojového rozmístění připravujeme stranou od hlavních směrů útoků nepřítele a ve vzdálenosti 60—100 km od předního okraje obrany.

Frontové letectvo — musí být uskupeno tak, aby mohlo efektivně plnit úkoly v obranné operaci frontu, tj. k obraně vojsk a týlových objektů frontu před údery letectva a vzdušným průzkumem nepřítele; k vedení boje s jadernými raketovými prostředky, letectvem a operačními zálohami nepřítele; k letecké podpoře vojsk frontu a k vedení vzdušného průzkumu. Tyto úlohy plní letecká armáda frontu v součinnosti s vojsky PVO frontu, PVO státu a sousedními fronty. Pokud jde o letové úsilí, můžeme počítat s 1,5—2 vzlety za den. Při délce obranné operace frontu 3—4 dny můžeme použít 6—8 armádních vzletů. Stíhací, stíhací-bombardovací a průzkumné letectvo frontu rozmísťujeme ve vzdálenosti 100—200 km od předního okraje obrany, bombardovací a dopravní letectvo ve vzdálenosti 300—400 km.

Schéma 1

Uskupení vojsk PVO frontu a armád musí zabezpečit v součinnosti se stíhacím letectvem spolehlivou ochranu raketových vojsk, druhých sledů, míst velení a týlu. Chci zdůraznit, že systém PVO bude jedním z hlavních prvků obrany frontu.

Zálohy druhů vojsk (PTZ, ŽZ, CHZ) a POZ se rozmísťují v prostorech, ze kterých lze uskutečnit rychlý manévra na ohrožené směry (prostory). Do protitankové zálohy frontu můžeme určit nejen protitankové dělostřelecké svazky a útvary, ale i tankovou divizi ze zálohy frontu.

Použití jaderných a chemických zbraní spolu s konvenčními prostředky je dalším hlavním prvkem organizace obrany frontu. Jaderné údery mají zničit jaderné prostředky a nebezpečná uskupení nepřítele (hlavně tanková), zmařit útok nepřítele, zničit nepřítele na směrech protiúderů, jeho místa velení a týlové objekty. V průběhu obranné operace frontu půjde o hromadné, skupinové a jednotlivé jaderné údery. Hromadné jaderné údery prostředků frontu nebo strategických jaderných sil použijeme k přechodu frontu do útoku, třeba jen na jednotlivých směrech. Jestliže nemůžeme zabezpečit efektivní využití jednotlivých jaderných úderů, pak je lépe je soustředit k ničení nepřítele v rozhodujících manévrech obranné operace frontu.

Systém palby konvenčních prostředků plánujeme v závislosti na jaderných a chemických úderech, úderech letectva a ženíjních zátarasech na směrech útoku nepřítele. Jde o plánovité využití palby dělostřelectva, protitankových prostředků a tanků (i ručních zbraní) k zničení nepřítele na přístupech k přednímu okraji obrany a v její hloubce. Hlavními organizátory systému palby jsou velitelé svazků a útvarů. Velitelé armád řeší posílení divizí dělostřelectvem, složení a úkoly PTZ armády; velitel frontu pak rozdělení dělostřeleckých svazků mezi armády a jejich manévra, zabezpečení boků a styků mezi armádami, složení a úkoly PTZ frontu. Důležitá je též protitanková obrana. Tuto organizujeme v taktické hloubce silami a prostředky divizí a armád a v operační hloubce obrany silami a prostředky druhých sledů, záloh a PTZ armád i frontu.

Odolnost vojsk frontu v obraně a zvýšení jejich ochrany proti ZHN nepřítele zabezpečíme **ženijním budováním pásma obrany frontu**, které zahrnuje:

- přípravu prostorů bojového rozmístění raketových vojsk, protiletadlových raketových vojsk a palebných postavení protiletadlového dělostřelectva;
- vybudování pásma obrany armád prvního sledu, prostorů rozmístění (obrány) druhého sledu a záloh, komunikací pro manévra vojsk a čar rozvinutí k protiúderům;
- ukrytí míst velení, týlových objektů a zásob;
- přípravu komunikací pro přesun a odvoz materiálu;
- budování ženíjních zátarasů;
- výstavbu letištní sítě pro leteckou armádu.

Ženíjní práce musíme zakončit v krátké lhůtě a provádět v celém pásmu obrany najednou a nepřetržitě, přičemž je zahajujeme současně s přechodem vojsk frontu do obrany. Charakter a stupeň ženíjních prací závisí na podmínkách přechodu vojsk do obrany, délce doby, kterou máme k dispozici a na stupni mechanizace ženíjních prací. Je proto nutné určovat stupeň a pořadí ženíjního budování toho kterého pásma, čáry, prostoru bojového rozmístění apod. Pro budování operačních obranných čar používáme ženíjní útvary frontu a zálohy hlavního velení, obyvatelstvo a stavební organizace.

K zabezpečení **velení** při přechodu vojsk frontu do obrany zřizujeme velitelské stanoviště (80—100—120 km od čáry dotyku a mimo směr hlavního úderu nepřítele), záložní velitelské stanoviště frontu 60—80 km od VS), týlové velitelské stanoviště frontu (60—80 km za VS), někdy i předsunuté velitelské stanoviště frontu a k zabezpečení velení vojskům na jednotlivých (odlehklých) směrech pomocné velitelské stanoviště frontu.

Na **závěr** chci zdůraznit, že organizace přechodu frontu do obrany a příprava jeho obranné operace ve strategické operaci za složité pozemní a vzdušné situace na válčišti je velmi komplikovaným procesem, který vyžaduje nejenom maximální vypětí sil štábů a vojsk, ale i vysoké organizační schopnosti velitelů, stranickopolitických orgánů a štábů všech stupňů. Složitost zvyšují ještě krátké časové lhůty a zpravidla nutnost organizovat obranu v průběhu odrážení útoku nepřítele. Všechna tato fakta vyvolávají oprávněný požadavek, abychom se touto problematikou zabývali nejen v praktické činnosti našich vyšších štábů, ale i v teoretických pracích vědecké fronty v armádě.

STRATEGICKÉ A OPERAČNÍ VÁLČIŠTĚ SMĚRY

Nové podmínky v přípravách a vedení moderní války si vynucují nové pohledy na definování, vymezení a klasifikaci pojmů jako je válčiště, strategický a operační směr. Rozhodně nemůžeme vykládat válčiště stejně jako v minulých válkách aniž bychom respektovali podmínky příští možné války.

Pojem válčiště a ostatní s ním spojené pojmy patří do oblasti vojenské strategie. Vymezovat a určovat jejich obsah nemá jen vojenskostrategický smysl, ale i praktický význam. Ve strategii jde např. o konkrétní vymezování pravděpodobných válčišť, strategických a operačních směrů v souvislosti s přípravou a plánováním vojenských operací nebo o otázky operačních příprav prostoru válčiště, rozmístování ozbrojených sil na válčišti, studium pravděpodobného nepřítele na daném válčišti apod. Vojenská geografie, která je součástí vojenské vědy, opět zkoumá politickogeografické, ekonomickogeografické a fyzickogeografické poměry na válčišti z hlediska jejich vlivu na přípravu a vedení ozbrojeného boje.

V tomto článku chci stručně rozebrat minulé a současné názory na obsah a klasifikaci pojmů válčiště, strategický a operační směr a to zejména z hlediska potřeb a úkolů vojenskogeografického studia a výzkumu válčišť. Názory na tyto otázky jsou předmětem různých úvah i na stránkách vojenského tisku spřátelených armád. Již v době mezi oběma světovými válkami a zvláště po 2. světové válce věnovala sovětská vojenská strategie velkou pozornost teoretickým úvahám o válčištích. Definici válčiště (těatr vojennych dějstvij) najdeme i ve Velké sovětské encyklopedii.

Válčiště v minulosti

Pojem válčiště je znám již dlouho, ovšem jeho obsah se v historii válek měnil v závislosti na vývoji prostředků a způsobů vedení války, jakož i na vývoji vojenskopolitické situace ve světě.

V dávné minulosti se války odehrávaly na omezeném území, které bylo označováno jako **bojiště**. Jeho velikost byla nepatrná vzhledem k došlehu tech-

nicky nedokonalých palebných zbraní, pomalými a málo výkonnými dopravními prostředky, které nebyly schopny překonávat větší vzdálenosti nebo obtížnější terénní překážky. Nepočetným armádám stačil k vzájemnému střetnutí jen malý prostor. Bojiště prakticky plnilo úlohu válčiště, na němž se soustředily rozhodující síly obou stran a svedly hlavní bitvu, která zpravidla řešila výsledek celého válečného tažení.

Teprve s rozvojem moderní válečné techniky, zavedením palebných zbraní s velkým dostřelem, s narůstáním počtů armád a zvyšováním jejich přeprav na větší vzdálenosti se postupně rozšiřovaly hranice prostorů ozbrojeného střetnutí a vznikala **válčiště**. K podstatnému zvětšení prostorového rozmachu války přispěl zejména prudký rozvoj dělostřelectva, letectva, tanků, motorizovaných prostředků, vojenského loďstva a jiné válečné techniky, který probíhal od začátku 20. století.

První a zvláště druhá světová válka zasáhla již rozsáhlé prostory souše, moře i ovzduší, které vytvářely pozemní a námořní válčiště různé velikosti a významu. Zkušenosti z obou světových válek a rozvoj vojenské strategie přispěly k teoretickému vymezování a klasifikování válčišť, strategických a operačních směrů. Některé z nich, např. na evropském kontinentu, se staly již tradičním dějištěm války a předmětem všestranného vojenskogeografického studia a výzkumu.

Válčiště v tomto období jsme definovali jako prostor souše nebo moře s příslušným vzdušným prostorem, v jehož obvodu se připravují, soustřeďují a rozvíjejí ozbrojené síly, týlové útvary a zařízení příslušných států nebo spojeneckých paktů. Prostor válčiště zahrnuje území jak vlastních států, tak i států předpokládaného nepřítele. Na válčišti se může rozvíjet ozbrojený zápas různého rozsahu i úsilí ke splnění záměrů obou stran. Ovládnutím důležitých ekonomických, politických nebo vojenskostrategických objektů na válčišti se dosahuje dílčích úkolů války.

Podle rázu geografických podmínek a z hlediska použití ozbrojených sil jsme vymezovali válčiště **pozemní** (suchozemská), **námořní** a **smíšená**.

Podle vojenskostrategického významu jsme jednotlivé druhy válčišť dělili na **hlavní** a **vedlejší** (podružné).

Tzv. „klasická“ definice označovala válčiště jako prostor souše a moře s příslušným vzdušným prostorem, v němž se přímo rozvíjí vojenské operace. Hranice válčišť byly omezovaly a určovány dostřelem, dosahem a doletem tehdejších zbraní a bojové techniky. Válčiště nezahrnovala tehdy celou hloubku území válčících stran (koalicí).

Tento rys prostorového omezení válčišť je patrný zejména v první světové válce. Přestože válečné akce zasahovaly do té doby největší část zemského povrchu — asi 4 mil. km², zůstávala válka omezena v hranicích jednoho kontinentu. Bojová činnost se odehrávala převážně na pozemních válčištích — **západoevropském** (francouzském) a **východoevropském** (ruském). Vojenskogeografické popisy se zaměřovaly pouze na území jednotlivých států rozložených v hranicích pozemních válčišť.

V období **2. světové války** došlo vlivem rozvoje moderní válečné techniky a zbraní, zvláště dělostřelectva, letectva a tanků i vlivem zvýšení počtů armád k dalšímu mohutnějšímu prostorovému rozmachu války. Válečné akce se rozvíjely na celkové ploše 22 mil. km² zemského povrchu.

Obě válčící koalice vedly ozbrojený zápas již na 3 kontinentech — na válčících Evropě, Severní Africe a Asii. Hranice válčišť se podstatně rozšířily.

Dosah bojové techniky, jmenovitě prostředků vzdušného napadení, umožnil ozbrojené působení i na bližší strategické zázemí protivníka. Stále větší části území států se stávala válčištěm. Příkladem může být vzdušná bitva o Anglii nebo bombardování celého bývalého hitlerovského Německa.

Přesto však existovaly státy zúčastněné na válce, jejichž území byla válkou nedotčena, nebo jen velmi nepatrně. Je to zvláště patrné na příkladu USA. Území USA jako jedné z hlavních válčících zemí leželo mimo hranice takticko-technických možností zbraní nepřítelů. Nebylo součástí válčiště a díky své vzdálenosti od hlavních evropských válčišť bylo prakticky nezranitelné.

Ve 2. světové válce se rovněž rozmnožily typy válčišť. Nové druhy ozbrojených sil umožnily vést rozsáhlé operace nejen na souši, ale i na moři a v ozduší. Středoevropské a východoevropské válčiště mělo ráz **pozemního válčiště**, zahrnující střední oblasti kontinentů s prostory souše a s odpovídajícím vzdušným prostorem. Strategické a operační cíle války na nich plnila pozemní vojska v součinnosti s letectvem a výsadkovými jednotkami. Válčiště měla nejrozličnější geografické podmínky — jak rozsáhlá území rovin, stepí, močálů, pouští, tak i horských a zalesněných oblastí. Rozloha pozemních válčišť dosahovala šířky 300—600 km a hloubky 800—1000 i více km.

Rozvoj vojenských námořních sil ve 2. světové válce umožnil plnit strategické a operační úkoly na atlantickém a středozezemním **námořním válčišti**. Na rozsáhlých prostorech oceánu a moře uskutečňovaly válečné operace námořní síly v součinnosti s letectvem a vzdušnými výsadky.

Válka se odehrávala i na **válčistiích smíšených** (balkánské, severoafrické a dálného východu), která zahrnovala prostory souše i moře s příslušným vzdušným prostorem. Strategické úkoly na tomto typu válčišť realizovaly rovnocenně pozemní i námořní síly v součinnosti s letectvem a vzdušnými výsadky. Operační a taktické úkoly plnily společným úsilím nebo samostatně všechny druhy vojsk.

Podle vojenskostrategického významu jsme v období minulých světových válek rozlišovali válčiště **hlavní** a **vedlejší**.

Hlavními válčišti, na nichž se rozmísťovaly ozbrojené síly hlavních válčících stran a řešily hlavní cíle války nebo její části (kampaně), byla v minulých světových válkách válčiště **pozemní**. Námořní a smíšená válčiště byla z hlediska všeobecného strategického významu vedlejší. Strategické úkoly na nich plnily pomocné síly jako nezbytný předpoklad úspěšného výsledku celé války nebo její části. Byla ovšem období, kdy jejich význam značně vzrostl. Rozhodující strategické a politické cíle války se řešily na středoevropském a východoevropském válčišti, avšak v určitých etapách války se důležité strategické úkoly plnily i na válčistiích námořních a smíšených. Připomeňme si např. námořní operace v Atlantiku a Tichomoří nebo invazní operace zabezpečené námořními výsadky v Normandii, Severní Africe a Itálii.

Hodnocení obsahu, vymezení a klasifikace válčišť z období minulých světových válek potvrzuje, že hranice válčišť se postupně rozlišovaly v závislosti na možnostech zbraní a válečné techniky a že válčiště vznikala v různých částech světa v souladu s vývojem vojenskopolitické situace a množstvím zúčastněných států ve válce. Přestože válčiště ve světových válkách obsáhla rozsáhlé prostory souše, moře i ovzduší, **zůstalo strategické zázemí a dokonce i celá území některých států zúčastněných na válce mimo hranice válčišť.**

V tomto směru se situace v současné době podstatně změnila. Dosah a účinnost moderních raketových jaderných zbraní jsou prakticky neomezené. Válka

se může odehrávat v kvalitativně jiných lineárních a kvadratických rozměrech, dokonce i v kosmickém prostoru. Válečné operace budou mít nebývalý prostorový rozmach. Zmizí zásadní rozdíl mezi frontou a zápolím. Ozbrojený zápas zasáhne celá území států, jejich koalicí a celé kontinenty. Dějištěm války se může stát celá zeměkoule. To ovšem neznámá, že vymezování válčičšť, jejich klasifikace a příprava k válce ztratily své opodstatnění. Tak jako v celé strategii se v závislosti na změnách charakteru válek mění obsah dříve platných pojmů, tak i v této kategorii musíme operovat s novými (mnohem širšími) pojmy. Nemůžeme klasifikovat válčičšť jako v minulých světových válkách, ale musíme respektovat podmínky budoucí války.

Dostřel, dolet a dosah zbraní a bojové techniky, které dříve omezovaly prostorový rozmach války a určovaly hranice válčičšť, ztratily svůj význam. Působí však další, kvalitativně nové faktory politického, ekonomického, vojenského a geografického rázu rozhodující o výběru a klasifikaci světových válčičšť. Tyto faktory jsou v různých částech světa velmi rozdílné. Na jejich stavu závisí určování možností řešení politickostrategických cílů války v jednotlivých částech světa i způsob realizace. Jsou také kritériem pro vymezení a stanovení významu pravděpodobných válčičšť.

Hlavní faktory, které působí na stanovení a klasifikaci soudobých válčičšť

Významným rysem současné **vojenskopolitické situace** ve světě je existence vojenskopolitických paktů a seskupení imperialistických států, které vytvářejí hlavní ohniska války v jednotlivých částech světa. Jejich územní rozložení do jisté míry i předurčuje i rozmístění **pravděpodobných válčičšť**. Tak tomu bylo i v období 2. světové války. Např. agresivní imperialistický blok Berlín — Řím — Tokio vytvořený před 2. světovou válkou opravňoval k předpokladu, že hlavní ohniska války jsou v Evropě a na Dálném východě, což také válka plně potvrdila.

V dnešní situaci rozložení hlavních vojenskopolitických bloků imperialistických států ve světě můžeme předurčit hlavní ohniska války a tedy i pravděpodobná válčičšť v oblastech kontinentů a moří obou zemských polokoulí. Z hlediska geografického rozmístění členských států NATO jím může být zejména Evropa, ale i Atlantik a Severní Amerika, dále oblasti Blízkého a Středního východu, kde jsou rozloženy země paktu CENTO (Central Treaty Organization) nebo jihovýchodní Asie a Austrálie, kde byly vytvořeny pakty SEATO (South East Asia Treaty Organization) a ANZUS (Australia, New Zealand, United States) či oblasti Dálného východu s novým paktem NEATO (North East Asia Treaty Organization).

Kromě toho jsou v těchto prostorech území států stojících mimo vojenskopolitické pakty. Je zřejmé, že prostory těchto neutrálních a neangažovaných zemí mohou být zasaženy válečnými akcemi nepřítelů buď přímo s cílem strategické pozice, nebo nepřímo narušením vzdušného či námořního prostoru. To pochopitelně vyvolává potřebnou protiakci druhé strany a státy, byť nejsou členy žádné vojenskopolitické koalice, se stanou součástí příslušného válčičšť.

Dalším faktorem ovlivňujícím strategické cíle a jim odpovídající válčičšť a strategické směry je kvalitativně nová úloha **válečně ekonomické základny**, nutné k zabezpečení raketové jaderné války. Cílem ozbrojeného působení v soudobé válce nejsou jen ozbrojené síly nebo jaderné prostředky, ale i ekonomické objekty a centra protivníka. Zničení, ochromení nebo ovládnutí válečně ekonomické základny má podstatný význam pro výsledek celé války.

Ekonomické objekty jsou rozmístěny v rozdílných prostorech i v různém geografickém prostředí. Důležitou úlohu zde hraje koncentrace nebo rozptýlení průmyslových kapacit v prostoru válčišť a jejich význam. Čím jsou ekonomické objekty nebo prostory početnější a důležitější pro zabezpečení války, tím mohutnější údery na ně lze očekávat ze strany protivníka. Z těchto hledisek nemají pravděpodobná válčiště stejný význam. Strategické úkoly, zasazené síly, prostředky i způsob jejich použití se budou lišit vzhledem ke stavu a významu válečně ekonomické základny na různých válčích.

Kromě politických a ekonomických činitelů rozhodují při stanovení strategických cílů a výběru válčíšť ryze **vojenské prvky**, které s předcházejícími faktory těsně souvisejí. Jde především o rozmístění strategických uskupení ozbrojených sil a prostředků protivníka v prostoru. Rozmístění a složení strategických sil může být v různých částech světa rozdílné. Strategická uskupení mohou být složena ze všech druhů ozbrojených sil včetně strategických prostředků jaderného napadení, nebo jen z některých druhů ozbrojených sil. Strategické prostředky mohou být rozmístěny v odpovídající blízkosti hranic protivníka, nebo na základnách mimo mateřské země a značně vzdálených od hranic druhé strany. Možnosti jejich rozvinutí a použití ve válce na jedné straně, nebo zničení na straně druhé, bude vyžadovat rozdílné síly a prostředky i specifické způsoby bojové činnosti.

Významu jednotlivých válčíšť odpovídá rozmísťování a stav strategických uskupení sil a prostředků. Hlavní uskupení jsou soustřeďována na hlavních válčích, na nichž se předpokládá řešení nejdůležitějších politických a strategických cílů války a v jejichž prostoru jsou také nejpriznivější podmínky pro vedení operací ve strategickém měřítku. Tato válčiště jsou také nejpečlivěji připravována z hlediska operačních příprav území států rozmístěných na daném válčích.

V neposlední řadě hraje důležitou úlohu při vymezování válčíšť **fyzickogeografický faktor**. Moderní válečná technika, schopná překonávat velké vzdálenosti a obtížné přírodní překážky, oslabila do jisté míry omezující vlivy přírodních podmínek. Avšak na druhé straně její technická složitost a citlivost se stala závislejší na stavu přírodních a klimatických poměrů. Rozsáhlé prostory, na nichž se bude válka rozvíjet, zahrnují nejrůznější a mnohdy značně odlišné geografické podmínky — pevniny, moře, oceány, ostrovy, pouště, stepi, horské a polární oblasti. Jejich geografická ucelenost nebo roztříštěnost, velikost i poloha a ráz klimatických podmínek podstatně ovlivní a někdy přímo určí zasažení různých druhů ozbrojených sil, rozsah a způsob plnění strategických úkolů. Geografické poměry působí též již v době míru na přípravu a vybavení vojsk i směr technického vývoje. Válečné operace na oceánech, v ovzduší nebo v kosmickém prostoru budou mít rozhodně jiný ráz, význam a požadavky, než na pevninské části kontinentů. Tomu musí odpovídat i stanovení různých typů pravděpodobných válčíšť.

Vymezování a klasifikace soudobých válčíšť

Na základě rozboru změn ve způsobech vedení války, jejím prostorovém rozmachu a faktorů, které působí na výběr pravděpodobných válčíšť můžeme definovat soudobý pojem válčích, vymezit jeho obsah a určit jednotlivé druhy válčíšť.

Válčiště je podle svého charakteru buď rozsáhlé, relativně uzavřené a vymezené území **kontinentu** a je obklopující mořský, vzdušný i kosmický prostor, nebo **oceán** s přilehlým pobřežím, ostrovy (souostrovími), vzdušným a kosmickým prostorem, s určujícím **politickým, ekonomickým, vojenským a geografickým** významem, v jehož hranicích mohou strategická uskupení ozbrojených sil dosáhnout hlavních **strategických a politických cílů války**, rozhodujících o ukončení dané etapy války nebo o výsledku války vůbec.

V raketové jaderné válce může být dějištěm války celá zeměkoule. Avšak rozsah, intenzita a význam ozbrojeného zápasu budou v různých částech světa rozdílné. Všechny válečné operace nemusí mít strategický význam a tudíž ani prostory, v nichž se budou odehrávat, nebudou odpovídat obsahu definovaného pojmu válčiště. Kapacita, podmínky prostoru, který označujeme jako válčiště, musí umožnit soustředění a rozptýlení strategických uskupení ozbrojených sil a jimi vedených operací při řešení strategických úkolů války. Válčiště je tedy v tomto smyslu především strategickou kategorií.

V závislosti na vlivu prostorového a geografického činitele rozlišujeme válčiště **kontinentální** a **oceánská**. Toto rozdělení je opodstatnělé. Strategické operace dosáhnou nebývalého prostorového rozmachu. Mohou se rozvíjet na jednom nebo na několika kontinentech či oceánech. Hranice válčišť neurčují takticko-technické možnosti vojsk, ale odlišnost geografického prostředí, politické, ekonomické a vojenskostrategické prvky.

Kontinentální válčiště tvoří celý kontinent nebo jeho významná část včetně uzavřených moří a pobřežních vod. Vzdušný a kosmický prostor přimykající se k válčištím je jejich součástí.

Doposud jsme říkali, že hlavní úkoly na pozemních válčištích plní pozemní vojska v součinnosti s letectvem a vzdušnými výsadky. Nyní, kdy kontinentální válčiště zahrnují též okrajové a vnitřní moře, bude i bojová činnost vojenských námořních sil součástí strategických operací na kontinentálním válčišti. Námořní síly budou podporovat pozemní operace na přímořských operačních směrech a vést bojovou činnost k zničení nepřátelského loďstva. Hlavní úlohu na kontinentálních válčištích budou ovšem plnit při zasazení strategických jaderných prostředků pozemní vojska. Jejich hlavním cílem bude s konečnou platností rozbít nepřátelská uskupení, ovládnout strategicky důležité prostory a objekty, obsadit území nepřítele a plnit řídicí, správní, ekonomické, konsolidační a jiné úkoly na obsazených částech válčiště.

Oceánské válčiště zahrnuje rozsáhlé prostory oceánů s přilehlým pobřežím, ostrovy (souostrovími) a příslušným vzdušným kosmickým prostorem. Manévrovací a palebné možnosti vojenských námořních sil dovolují vést na oceánských válčištích samostatné operace strategického významu. Hlavním cílem bojové činnosti bude nejen rozbít námořní síly nepřítele, přehradit jeho námořní spoje, ale vést i raketové jaderné údery z oceánského válčiště proti pobřežním objektům nepřítele a strategickým cílům v hloubce jeho území na kontinentálním válčišti.

Mezikontinentální (interkontinentální) válčiště, s jehož vznikem budeme v soudobé válce počítat, je část zemského povrchu, zahrnující několik rozhodujících kontinentálních a oceánských válčišť. Tvoří geograficky a zejména vojenskopoliticky a vojenskostrategicky vymezenou část zeměkoule s příslušným vzdušným a kosmickým prostorem. Strategické cíle na takovém válčišti se budou plnit s využitím mezikontinentálních a globálních raket, které mohou působit neomezeně z kontinentu na kontinent, z jedné zemské polokoule na dru-

hou. Válka, které se zúčastní státy rozložené na různých kontinentech obou polokoulí, nabude tak mezikontinentálních rozměrů. Prostory válčičí se rozšíří nejen ve smyslu lineárních rozměrů, ale také směrem do atmosférické a kosmické výšky a hloubky hydrosféry.

Strategické a operační směry a prostory

Dříve jsme válčičí dělili na pásma strategických a operačních směrů. V souběžných podmínkách vedení války na rozsáhlých prostorech kontinentů a oceánů je vhodné vymezovat na válčičích i strategické prostory. Je to zejména proto, že na rozlehlých územích válčičí jsou v jednotlivých oblastech rozdílné podmínky pro vedení operací. Důležité vojenskopolitické, vojenskoekonomické a vojenskogeografické cíle jsou v prostoru válčičí rozloženy nerovnoměrně.

Zpravidla jsou koncentrovány v určitých prostorově vymezených oblastech, které vznikaly historicky díky příznivým geografickým, sociálně ekonomickým a jiným podmínkám. Rovněž strategická uskupení ozbrojených sil nejsou rozmístěna rovnoměrně v celém prostoru válčičí, ale v oblastech, která jsou z vojenskopolitického a strategického hlediska nejvýznamnější. Tak vznikají na válčiči relativně vymezené prostory, které jsou pro vedení války rozhodující. Vymezení, počet, poloha a význam strategicky důležitých prostorů určují v podstatné míře strategické úkoly, jež mají být na válčiči řešeny.

Z těchto hledisek můžeme tedy definovat **strategický prostor** jako relativně uzavřenou část území válčičí, která má větší politický, ekonomický, vojenský a geografický význam a kterou můžeme vymezit podle rozmístění strategických objektů různého druhu a významu.

Strategické prostory na kontinentálních válčičích zahrnují uskupení pozemních a vzdušných sil, objekty PVO, raketové základny, síť letišť, velitelská stanoviště, sklady, komunikační uzly, průmyslová politickoadministrativní centra a jiné vojensky důležité objekty.

Pro strategické prostory na oceánských válčičích jsou typická uskupení vojenských námořních sil, vojenských námořních základen, základen atomových ponorek, velkých přístavů, oceánských komunikací a pobřežních objektů vojenského významu.

Zničení, vyřazení nebo ovládnutí objektů rozmístěných ve strategickém prostoru je jedním z hlavních cílů plánu strategické operace na válčiči. Ovlivňuje stanovení směru strategického úderu.

Několik strategických prostorů vytváří **strategický směr**. Na válčiči může být v závislosti na jeho velikosti a významu jeden nebo několik strategických směrů. Oproti minulosti jsou v důsledku prostorového rozmachu strategických operací a použití raketových jaderných prostředků pásma strategických směrů širší a hlubší.

Strategický směr definujeme nyní jako část (pásmo) válčičí zahrnující obvykle více strategických prostorů, v jehož hranicích ozbrojené síly plní úkoly k zničení strategických objektů a obsazení strategických prostorů. Svými geografickými podmínkami musí umožňovat koordinované vedení strategických operací vyššími operačními svazy a různými druhy ozbrojených sil. V závislosti na významu strategických prostorů a v nich rozmístěných objektů, určujeme hlavní nebo vedlejší strategický směr.

Na mezikontinentálním válčiči vznikne **mezikontinentální strategický směr** značně odlišný od směrů na kontinentálním válčiči. Pásmo mezikontinentálního

strategického směru bude tvořit rozsáhlé území pevnin a oceánů zahrnující prostory vlastních strategických, mezikontinentálních a globálních prostředků i strategické prostory na jiných kontinentech, v nichž jsou rozmístěny hlavní strategické objekty nepřitele. Součástí směru budou letové dráhy mezikontinentálních a globálních raket a strategického letectva.

Z tohoto pojetí, platného pro podmínky raketové jaderné války, vyplývá, že válčiště je v podstatě souhrn strategických směrů, na nichž ozbrojené síly plní rozhodující strategické cíle války.

V podmínkách omezené války, vedené pouze konvenčními prostředky, budou podstatné rozdíly v obsahu těchto pojmů. Operace zasáhnou jen část předpokládaných válčišť raketové jaderné války. Válčiště může být totožné se strategickým směrem nebo jen strategickým prostorem. Pak není účelné ani vymezovat a ani studovat zvláštní válčiště.

V pásmu strategického směru můžeme vymezit několik operačních směrů. **Operační směr** tvoří pásmo výhodného terénu s komunikacemi, které směřují k operačně významným objektům. Tyto objekty tvoří operační cíle a určují směr operačního úderu. Objekty operačního významu mohou být operační uskupení vojsk, vojenské základny, průmyslové objekty a střediska, velká města, vodní toky, dopravní uzly, horské přechody apod.

Geografické podmínky, šířka a hloubka pásma operačního směru musí umožňovat soustředování, rozvíjení, manévry a koordinovanou bojovou činnost operačních svazů. V závislosti na poloze, významu a vojenskogeografických podmínkách mohou být operační směry **hlavní** a **vedlejší**.

Operační směry jsou buď přímou součástí nebo doplňkem strategického směru. Uvnitř strategického směru souhlasí zpravidla osa hlavního operačního směru s osou strategického směru. Samostatné operační směry zajišťují v závislosti na situaci styk mezi strategickými směry.

Zatímco poloha strategického směru je zpravidla stálá, operační směr se může měnit nebo rušit se změnami operačního uskupení vojsk a zámyslu obou stran. Stálý ráz mají operační směry vytyčené pro počáteční období války, které směřují bezprostředně od státní hranice státu nebo koalice do hloubky nepřátelského území. Tyto pravděpodobné operační směry jsou určovány podle zeměpisné a strategické polohy států (koalic), na základě plánovaných strategických a operačních cílů a úkolů, podle uskupení ozbrojených sil, předpokládaného charakteru války a přírodních podmínek prostoru. Stálý ráz mají rovněž operační směry v obtížně přístupném terénu, který přímo diktuje jejich průběh a velikost.

Předpokládané operační směry patří mezi hlavní předměty vojenskogeografického výzkumu. Výsledek studia a hodnocení již v době míru jsou nezbytným předpokladem operačního plánování, přípravy a všestranného zabezpečení svazů a svazků, určených k činnosti na jednotlivých směrech.

Boj s prostředky vzdušného napadení nepřítele na malých výškách

Při organizaci systému PVO k boji s letectvem nepřítele na všech výškách je nutné vzít v úvahu složitost tohoto boje na malých výškách. Proto při organizaci využíváme všechny síly a prostředky PVO v první řadě k řešení jejich maximální efektivity k boji s letouny nepřítele na malých výškách, aniž by přitom byla jakkoli snížena jejich účinnost na výškách středních a velkých. Vždy, při každé organizaci PVO musí být plánována činnost sil a prostředků PVO v podmínkách silného radiolokačního a radiotechnického rušení.

Tyto zásady musí být dodrženy v komplexu všech přijímaných opatření, zejména při

- organizaci PVO vcelku,
- přijímání rozhodnutí k organizaci vedení bojové činnosti,
- organizaci systému velení a řízení,
- zpracování plánu bojové činnosti k odrazení úderů prostředků vzdušného nepřítele.

Uskupení vojsk PVO musí vytvářet podmínky k úspěšnému splnění všech úkolů PVO. Ke splnění úkolů v boji s nízkoletícími cíli nepřítele musí zabezpečovat

- maximální využití bojových možností sil a prostředků PVO ke zničení vzdušného nepřítele na přístupech k bráněným objektům (prostorům),
- nepřetržité působení na vzdušného nepřítele a přenos úsilí sil a prostředků PVO z jednoho náletového směru na druhý,
- vysokou odolnost proti prostředkům radiolokačního a radiotechnického rušení nepřítele,
- vysokou životnost systému PVO,
- součinnost mezi druhy vojsk PVO, se sousedy, se silami a prostředky PVO pozemních vojsk i silami a prostředky LA,
- uskutečnění manévru v průběhu bojové činnosti,
- nepřetržitost velení v jakýchkoli podmínkách.

Každé uskupení vojsk PVO, která mají plnit úkoly boje s prostředky vzdušného napadení nepřítele na malých výškách musí obsahovat

- sestavu SL k bojové činnosti na malých výškách,
- sestavu protiletadlových raketových komplexů schopných ničit letouny nepřítele na malých výškách,
- síly a prostředky rádiového a radiotechnického průzkumu, které jsou vyděleny z celkového systému průzkumu k plnění úkolů průzkumu cílů na malých výškách,
- síly a prostředky k boji s radioelektronickými prostředky nepřítele,
- systém velení a řízení silám a prostředkům k boji s nízkoletícími prostředky nepřítele.

V dalším se budu zabývat rozhodujícím druhem vojska PVOS, protiletadlovým raketovým vojskem, jeho možnostmi v boji s prostředky vzdušného nepřítele na malých výškách a opatřeními ke zvýšení jeho účinnosti právě pro boj s nízkoletícími cíli.

S cílem řešit spolehlivou obranu důležitých objektů státu a celých prostorů proti nepřátelským vzdušným cílům a zabránění pronikání nepřítele do hloubky území státu, organizujeme raketové příkrytí, jehož obsahem je vytvořit uskupení a sestavy PLRV jednak po vnějším obvodu hranice prostoru bojové činnosti PVOS, jednak vytvořit zónová nebo objektová uskupení přímo určených důležitých míst v hloubce státního území.

Základem raketového příkrytí důležitých míst a objektů měl by být vždy princip obrany, založený na kombinaci obrany zónové s objektovou. Zónová obrana ve srovnání s objektovou je spolehlivější, hospodárnější, dává možnost plného zabezpečení centralizovaného řízení a velení protiletadlovým raketovým svazkům a útvarům, zjednodušuje otázky součinnosti PLRV se SL.

K tomu, aby dané uskupení PLRV mělo dostatečnou účinnost, mělo by mít několikásledovou sestavu (2—3 sledy), umožňující odrážet nepřátelské vzdušné cíle na všech výškách.

Uskupení PLRV by mělo vždy obsahovat několik různých typů raketové techniky, např. komplexy daleké činnosti, středního dosahu a malovýškové raketové komplexy.

Malovýškové protiletadlové raketové komplexy mohou být použity buď společně s jinými druhy raketových komplexů v jedné sestavě (ve smíšeném uskupení) nebo i samostatně na nejpravděpodobnějších náletových směrech, kde se předpokládá činnost nepřítele na malých výškách.

Malovýškové protiletadlové raketové komplexy mohou tvořit vlastní palebnou čáru, umístěnou za palebnou čáru komplexů středního dosahu, tedy blíže k objektům. Taková sestava vytvoří značnou hloubku prostoru působení proti nepříteli a je z hlediska množství potřebných komplexů hospodárnější. Při takto organizované sestavě dvou druhů komplexů je třeba zdůraznit, že komplexy středního dosahu nebudou příkryty před údery letectva nepřítele, vedoucího údery z malých výšek pod 300—500 m.

Malovýškové protiletadlové raketové komplexy mohou být rozmístovány přímo na palebné čáře komplexů středního dosahu. Taková sestava bude méně hospodárná, zejména z hlediska potřebného počtu malovýškových komplexů. Výhodou je, že sestava komplexů středního dosahu bude spolehlivě chráněna před údery letectva nepřítele, působícího na malých výškách.

Značný vliv na využití maximálních bojových a technických možností raketových komplexů při boji s nízkoletícími cíli nepřítele má terén, úhly skrytu palebných postavení, které mohou být řádově do několika minut.

K řešení otázky tvorby raketového uskupení je nutné vzít v úvahu výpočty a matematické vzorce a dosáhnout nejracionálnějšího uskupení s největší efektivností zničení nepřátelských letounů. Při tom je potřeba zejména stanovit „hranici splnění úkolu“, „maximální možné intervaly mezi komplexy nebo útvary“, „efektivnost střelby na jeden cíl řadou raket“, „bojové možnosti uskupení PLRV při ničení nepřátelských letounů“ a jiné prvky.

Stanovení hranice splnění úkolu od středu bráněného objektu

$$A. R_{sp.ú} = r_{obj} + R_{zn.o} + 1,2 H$$

kde $R_{sp.ú}$ – vzdálenost hranice splnění úkolu od středu objektu,

r_{obj} – rádius objektu,

$R_{zn.o}$ – rádius zničení objektů údernou vlnou jaderného výbuchu,

1,2 – koeficient bombardování pod úhlem 40°

H – rozpočtová výška.

$$B. R_{sp.ú} = r_{obj} + R_{zn.o} + A$$

kde A – snos bomby, údaj z tabulek v závislosti na výšce a rychlosti cíle.

Vzorce ad A. lze použít při rychlostech cíle $c < 2000 \text{ km/h}$ a ad B. $c > 2000 \text{ km/h}$.

Efektivnost střelby na jeden cíl

$$P_N = 1 - (1 - P_1)^N$$

kde P_N – pravděpodobnost zničení cíle řadou raket 1,2,3, ... n

P_1 – pravděpodobnost zničení cíle jednou raketou

n – počet raket v řadě

Příklad: $P_1 = 0,45 - 0,64$; $n = 3$

$$P_N = 1 - (1 - 0,55)^3 = 0,9$$

Závěr: Výsledek ukazuje, že ke zničení jednoho cíle v daných podmínkách potřebujeme 3 rakety.

Operační výpočet ke stanovení bojových možností uskupení PLRV

$$M_N = \frac{Q}{n_r} \cdot N \cdot K_{uč} \cdot K_{BP} \cdot K_{ŘLZ} \cdot P_{ZN}$$

kde M_N – matematická naděje zničení cíle

Q – počet raket, pro který počítáme M - (jeden pp)

n_r – počet raket potřebných ke zničení cíle

N – celkový počet komplexů v uskupení PLRV

$K_{uč}$ – koeficient účasti komplexů PLRV v odrazení náletů (0,7 – 0,8)

K_{BP} – koeficient bojové pohotovosti (0,9)

$K_{ŘLZ}$ – koeficient řízení komplexů (0,6)

P_{ZN} – pravděpodobnost zničení cíle řadou raket.

Vyčíslíme-li dané hodnoty koeficientů v sumární koeficient a P_{ZN} postavíme rovno 1, pak

$$M_N = 0,4 N \frac{Q}{n_r}$$

V uvedeném vzorci jsou bojové možnosti vyjádřeny jen v závislosti na počtu raket a není vzat v úvahu počet cyklů střelby, které mohou být uskutečněny za dobu nedlouho trávajícího odražení náletu. Potom není limitující množství raket, ale množství uskutečněných cyklů střelby, které můžeme určit podle vzorce:

$$T_c = \frac{T_N}{T_{st}},$$

kde T_c – množství cyklů střelby
 T_N – doba náletu v minutách
 T_{st} – doba cyklu střelby v minutách.

Vzorec může mít také tento tvar:

$$M_N = 0,4 N \cdot T_c$$

Příklad: $N = 13$; $Q = 1$ pp; $n_r = 3$; $K_{uc} = 0,7$; $K_{BP} = 0,9$; $K_{RIZ} = 0,6$; $P_{ZN} = 1$; $T_N = 15$ minut, $T_{st} = 3$ minuty.

$$M_N = \frac{12}{3} \cdot 13 \cdot 0,7 \cdot 0,9 \cdot 0,6 \cdot 1 = 19,6$$

$$M_N = \frac{12}{3} \cdot 0,4 \cdot 13 = 21,8$$

$$T_c = \frac{15}{3} = 5$$

$$M_N = 0,4 \cdot 13 \cdot 5 = 26$$

Matematické výpočty je vždy nutné prověřovat praxí a při tom brát v úvahu, že

- bojové možnosti PLRV závisí na takticko-technických charakteristikách daného raketového komplexu,

- ukazatelem efektivnosti střelby je pravděpodobnost zničení cíle řadou raket,
- při operačních výpočtech počet raket a počet cyklů střelby během jednoho náletu,

- efektivnost střelby na nízkoletící cíle se snižuje řadou faktorů, vyplývajících z podmínek boje, jako přesnost a spolehlivost sledování cílů a také možnosti samozničení rádiového zapalovače na raketě,

- výpočty, výzkum, zkušenosti ze cvičení, bojové střelby, zkušenosti z bojové činnosti PLRV ve Vietnamu dokazují, že pravděpodobnost zničení nízkoletícího cíle jednou raketou komplexu středního dosahu nepřekračuje hodnotu 0,5 a v podmínkách rušení se dvakrát snižuje.

Při organizaci raketového uskupení je vždy nutné vzít v úvahu i rozmístění sil a prostředků PLD pozemních vojsk a PLD vlastní ochrany raketových komplexů.

Při organizaci protivzdušné obrany států musíme vždy vytvořit takovou zónu PLRV, která by byla schopna ničit nepřátelské vzdušné cíle na všech výškách. Samo raketové uskupení v celé zóně obrany musí být vysoce životaschopné a jeho vlastní elementy musí být schopny se navzájem chránit a překrývat.

Jedním z nejvýhodnějších způsobů je vytvořit smíšené uskupení PLRV, které obsahuje protiletadlové komplexy středního dosahu a malovýškové. K tomu je možné vytvořit raketové pluky nebo brigády smíšeného typu. Ve smíšených sestavách raketových útvarů nebo brigád je výhodné umísťovat malovýškové komplexy na těch nejpravděpodobnějších náletových směrech, kde předpokládáme činnost nepřítele na malých výškách.

Při odrážení nepřátelského náletu budou společně se silami a prostředky PVOS působit i síly a prostředky PVO pozemních vojsk, které mohou být rozvinuty v místech stále dislokace nebo na pochodových osách při vyvádění vojsk ke státní hranici. Sestavu prostředků PVO pozemních vojsk mohou tvořit jak protiletadlové raketové komplexy středního dosahu a malovýškové komplexy, tak i PLD malé a střední ráže – 57 mm i 100 mm, samohodné prostředky ZSU-23-4 „ŠILKA“ nebo ZSU-57-2. Prostředky PVO pozemních vojsk jsou schopny uskutečnit rychlý manévr na ohrožený náletový směr, zlepšit hodnotu malovýškové zóny ničení a i zvýšit efektivnost systému PVOS, zejména sestavy PLRV.

PLD je stále efektivním prostředkem v boji s nízkoletícími cíli. To potvrzují i zkušenosti z války ve Vietnamu, kde PLD dosahuje velmi dobré výsledky a prokazuje efektivnost hlavně při přímé střelbě na cíle zjištěné opticky. V závislosti od existujících těžkostí při obsluze a exploataci SON a PUZO je výsledná efektivnost snížena. Střední spotřeba na jeden sestřelený letoun, uvažujeme-li všechny ráže PLD, dosahuje průměrně 1400—1500 nábojů.

Jaké jsou možné cesty zdokonalení způsobů boje s prostředky vzdušného napadení nepřítele na malých výškách?

Základní směry zdokonalování způsobů boje PLRV s nízkoletícími cíli mohou být:

- zdokonalit současné uskupení a sestavy PLRV z hlediska technického rozvoje (např. zaváděním automatizačních prostředků),
- zvýšit bojové možnosti současných komplexů, které jsou ve výzbroji,
- vybavit PLRV novými raketovými prostředky speciálně k boji s nízkoletícími cíli.

Jedním z možných způsobů, jak zdokonalit nebo zvýšit možnosti systémů PVO v boji s nízkoletícími cíli nepřítele zejména na přízemních výškách, je i návrat k masovému použití PLD a to nejen jako prostředek bezprostřední ochrany postavení raketových komplexů, ale právě vytvoření protiletadlových dělostřeleckých útvarů k boji s letectvem nepřítele, působícího na malých výškách. Tento způsob boje se může dnes v době raketové techniky zdát jako krok zpět.

Řešíme-li otázku použití PLD v systému PVOS, můžeme vždy těžit z bohatých zkušeností z doby Velké vlastenecké války.

Ke zvětšení bojových možností PLRV je nutné

- zkvalitnit způsoby bojového použití raketových komplexů a jejich materiálně technického zabezpečení;
- modernizovat současnou techniku;

- vytvořit nové protiletadlové raketové komplexy, které budou plně odpovídat boji s perspektivními prostředky vzdušného nepřítele také na malých a přízemních výškách;
- zvýšit ochranu proti rušení raketových komplexů;
- dosáhnout připravenost vojsk – obsluh.

Ke zdokonalení způsobů bojového použití raketových komplexů a zabezpečení jejich bojové činnosti mohou být účelná tato opatření:

- zmenšit úhly skrytu palebných postavení až do minimálních. Zde musíme počítat s podmínkami terénu. Tuto otázku můžeme řešit vyzdvížením kabiny „P“ raketového komplexu středního dosahu na speciální násep, při respektování délky kabelu RPK; u malovýškových komplexů vyzdvížením stanice řízení na železnou konstrukci;
- zkrátit čas předávání zpráv od RTV a zvětšit tak hloubku a včasnost uvědomování PLRV o nízkoleticích cílech; tuto otázku můžeme řešit
 - zavedením automatizovaných systémů velení a řízení v RTV a PLRV,
 - využíváním přímého spojení mezi RTH a postavením raketového komplexu,
 - společným využitím RL P-12 a P-15 jako stanic průzkumu,
 - vybudováním přímého spojení mezi jednotlivými raketovými komplexy ke vzájemné informaci o nízkoleticích cílech,
 - zvýšením možností velení a řízení (kapacity) VS raketových útvarů zavedením do výzbroje automatizovaných systémů,
 - vybudováním společných VS RTH a raketových komplexů na důležitých náletových směrech.

Modernizace současných raketových komplexů k boji s nízkoletícími cíli nepřítele bude výhodná v těchto směrech:

- uvést do vzájemného souladu možnosti a potřeby RL kruhového obzoru a RL SNR, pokud jde o rozsah výšek a převahu v dále zjišťování u RL kruhového obzoru proti RL SNR;
- zvýšit odolnost proti rušení nepřítelem jak RL, tak i systému řízení raket;
- snížit spodní hranici zóny ničení raketových komplexů na výšku 20—30 m v závislosti na rychlosti cílů;
- zmenšit dálku účinnosti SNR do bližší hranice zóny ničení a tím zmenšit „mrtvý prostor“ střelby raketovými komplexy;
- zabezpečit boj a ochranu před protiradiolokačními střelami typu „SCHRIKE“

Vývoj nových raketových komplexů měl by řešit univerzálnost a zjednodušení, záměnu dnes existujících dvou druhů raketových komplexů – středního dosahu a malovýškového – jedním, který by plně zabezpečoval boj se vzdušným nepřítelem v širokém rozsahu výšek i dalek s letouny a křídlatými raketami. Stejně tak by měl dát odpověď na otázky současného postřelování a ničení většího množství cílů, zvýšení efektivity, zkrácení doby přípravy k odpálení rakety, zkrácení doby k rozvinutí a zrušení raketového komplexu apod.

Zvýšení ochrany proti rušení RL prostředků raketových komplexů nepřítelem vyžaduje řešit řadu technických a taktických opatření, jako např.

- zavést systém „SDC“ k boji proti pasívnímu rušení,
- zlepšit samotný systém ochrany proti aktivnímu rušení,

- přijmout opatření k odvetné činnosti proti RL střelám „SCHRIKE“,
- zavést systém sledování cílů zdrojů rušení.

Připravenost vojsk, obsluh raketových komplexů a zabezpečujících jednotek k boji s nízkoletícími cíli nepřítele můžeme zvýšit přijetím soudobých metod výcviku a komplexních metod přípravy s použitím speciálních učebních a prověřkových přístrojů. To vyžaduje i výcvik za složité situace, ve složitých podmínkách blížících se reálným, za situace silného rušení a s využíváním skutečných cílů.

To je několik teoretických problémů, spojených s bojem PVOS s prostředky vzdušného napadení nepřítele na malých výškách.

Na základě analýzy teoretických otázek a jejich porovnáním se současnou praxí, úrovní PVOS ČSSR, vyhodnocením rozporů mezi teorií a praxí, můžeme dojít k závěrům, jak zvýšit úroveň, jak zdokonalit celý systém PVOS ČSSR k boji s nízkoletícími cíli nepřítele.

Jednotné hodnocení útvárů a svazků pomocí výpočetní techniky

Ve Vojenské mysli čís. 5/70 jsem se zabýval systémem hodnocení plnění úkolů bojové a politické přípravy, při němž je možné zpracovávat získané podklady výpočetní technikou a využít je v různých variantách podle potřeby velitelů a štábů.

V tomto článku se zaměřím na obsah a formu některých základních dokumentů a první poznatky a zkušenosti ze zavedení systému.

Velitelé a štáby kontrolují podřízené svazky a útvary podle zpracovaných plánů. Výsledky kontrol zapisují na kontrolní listy (viz příl. 1 a 2). Kontrolní list

obsahuje v záhlaví údaje, které jsou důležité pro jejich přesné strojové zavedení do příslušné oblasti v systému hodnocení podle stanovených ukazatelů a disciplín s udáním času, místa, výsledku kontroly a kontrolujícího. Úprava tohoto záhlaví umožňuje volit variantně podle potřeby libovolné požadované údaje.

Aby kontrolující byl v zápise co nejstručnější a uváděl jenom podstatné údaje v závěrech, je na kontrolním listě prostorově omezen. Tento prostor odpovídá množství znaků, které je schopen stroj na tomto úseku zaznamenat. Tím jsou vylou-

Příloha 1

Po vyplnění TAJNÉ!

K č.:

Evid. VPS:

Počet listů: 1

KONTROLNÍ LIST (formulář čís. 1)

Kontrola provedena u 1. letištního praporu										dne 22. 7. 1970											
Útvar				L	P	R	I	Kontrolující			O	O	T	×	Druh kontroly	T	E	M	A	T	I
Součinnost	S			O	B	P	×	Součinnost	S					×	Disciplína	D	0	6	0	1	
Měsíc kontroly				M	0	7		Rok kontroly			R	1	9	7	0	Známka			Z	3	×
Kontrolovaný ukazatel										06 – Organizovanost režimu života											
Disciplína										01 – Dodržování denního řádu											
Závěr:																					
Denní řád je zpracován v souladu s Řádem vnitřní služby Zák-1-1, hlava 5. Ranního cvičení se neúčastnilo bezdůvodně 8 vojáků. Osobní hygiena je nedůsledná. Rozvod do zaměstnání je formální, nestanoví konkrétní úkoly. Doba zaměstnání nebyla dodržena. Příprava na zaměstnání je dobrá. Přehled o účasti na zaměstnání je neúplný. Denní rozkaz zpracován a vyhlášen bez nedostatků. Bojové rozdělení provedeno správně a zabezpečuje bojovou pohotovost. Volno vojáků je účelně organizováno. Noční klid po večerce nebyl dodržen.																					

Náč. odd.: pplk. Kovanda

Kontroloval:

Děroval:

K čj:
Evid. VPS

Po vyplnění TAJNÉ!
Počet listů: 1

KONTROLNÍ LIST
(formulář. čís. 1)

Kontrola provedena u 1. radiotechnického praporu										Dne 23. 7. 1970 X									
Útvar	R	T	P	R	I	Kontrolující	R	T	V	Druh kontroly	T	E	M	A	T	I			
Součinnost	S			O	B	P	Součinnost	S			Součinnost	S							
Měsíc kontroly	M	0	7	Rok kontroly	R	1	9	7	0	Disciplina	Známka								
Kontrolovaný ukazatel 01 – Organizovanost režimu života										D	0	1	0	1	X	Z	3		
Kontrolované disciplíny:										D	0	1	0	2		Z	3		
01 – Dodržování denního řádu										D	0	1	0	3		Z	3		
02 – Pořádek, evidence zbraní a střeliva										D	0	1	0	4		Z	4		
03 – Strážní a dozorcí služba										D	0	1	0	5		Z	4		
04 – Znalosti základních řádů a jejich plnění										D						Z			
05 – Kázeň a mimořádné události										D						Z			
										D						Z			
										D						Z			
										D						Z			
										D						Z			
										D						Z			

Závěr: (maximálně do 200 slov po 6 znacích; jinak použít dalšího kontrolního listu)

Při plnění denního řádu se vyskytují nedostatky co do času, místa i pečlivého provedení. Většina zaměstnání je uskutečňována formálně. Není přehled o účasti vojáků na zaměstnání. Pořádek v ubytovacím prostoru není v souladu s požadavky Zákl-1-1. Uložení výstroje a osobních věcí vojáků je nejednotné. Uložení zbraní a střeliva odpovídá ustanovení Zákl-1-1. V knize evidence zbraní a střeliva však nejsou včas zaznamenávány změny. Výkon strážní a dozorcí služby není v souladu se základními řády a směrnicemi, ochrana střežených objektů však není narušena. Kontrola dozorcí a strážní služby není pravidelná. Teoretické znalosti základních řádů jsou dobré, při plnění se vyskytují drobné nedostatky. Velitel i odborní náčelníci důsledně vyžadují plnění řádů. Kázeň nenarušila plnění úkolů BPP. Nedodržováním vojenského režimu došlo k jedné MU. Svémocná vzdálení se vyskytují jen v malé míře. Boj proti alkoholismu je úspěšný. Na veřejnosti nedochází k projevům nekázně. Záznamy o odměnách a trestech jsou vedeny správně, ale se zpožděním.

Náč. odd. pplk. Jaroš

Kontroloval:

Děroval:

čeny mnohostránkové rozvláčné zápisy, které pro jejich obsáhlou málokdy četl.

K maximálnímu omezení administrativy byly zvoleny 2 druhy kontrolních listů podle toho, zda je kontrolována jen jedna disciplína, nebo více disciplín, případně celý ukazatel. Tento druhý formulář (příloha 2) umožňuje vyhodnotit na jednou až 10 disciplín.

V případech, kdy jsou vždy nutné zápisy, např. při inspekcích, prověrkách apod., text se na kontrolní list nezaznamenává a místo něho se uvede číslo jednací, pod kterým je zápis uložen a příslušné hodnocení známkou, aby výsledky mohly být zahrnuty do celkového systému hodnocení.

Kontrolní listy se po ukončení kontroly předávají do 7 dnů výpočetnímu středisku, které je průběžně zaznamenává na děrnou pásku, takže jsou neustále k dispozici nejnovější poznatky a hodnocení. Požadavek aktuálnosti je zde plně dodržen.

K představě o možných kritériích hodnocení, uvádím aspoň 2 oblasti, tj. bojovou pohotovost a ideově politické působení (příloha 3), které jsou obdobné u většiny druhů vojsk a je tedy možné je snadněji posoudit podle vlastních podmínek.

Protože kvalita celku není dána aritmetickým průměrem kvalit jednotlivých jeho částí, je třeba odlišit jejich podíl – závažnost na celkovém plnění úkolů.

K tomu byl zvolen systém váhových čísel ukazatelů, disciplin, útvarů a svazků (příloha 4 a 5).

Z těchto příloh vyplývá, že např. bojová pohotovost není stejně důležitá u všech útvarů. Rozhodující je např. u bojových útvarů, ale ne u školních útvarů, dílen apod., kde jsou důležitější zase jiné ukazatele.

Podobně je tomu i s důležitostí jednotlivých útvarů podle jejich podílu na plnění úkolů v celém systému PVOS. Jak vyplývá z přílohy 5, mohou být i mezi útvary stejného druhu vojska rozdíly v jejich důležitosti při plnění hlavního úkolu, ať už vyplývají z jejich dislokace, výzbroje nebo jiných důvodů. Všechny tyto faktory musí být vzaty v úvahu při stanovení váhových čísel.

Váhová čísla byla vypočtena pomocí „křivky důkazů“. Při používání křivky důkazů srovnáváme postupně činnost nebo útvary mezi sebou, protože srovnávání je nejjednodušší a téměř nepřesnější způsob měření. Jedna věc je větší nebo menší, těžší nebo lehčí, právě tak jako jedna činnost je důležitější než druhá. Tím, že omezíme své srovnání vždy jen na dva prvky, naše rozhodování je jednodušší a přesnější. Čím více je prvků, tím více je alternativ a tím také stoupá složitost i nepřesnost.

Máme-li např. stanovit váhová čísla pro 19 druhů různých činností, sestavíme si tabulku (viz příloha 4), podle níž potřebné porovnáváme.

Vypracování křivky důkazů je sice mechanické, ale není v žádném případě automatické. Není to náhražka za úsudek, ale naopak se opírá do značné míry o úsudek srovnávání. Ve všech záležitostech, které si vyžadují úsudek, neexistují odpovědi absolutně správné nebo absolutně nesprávné, existují odpovědi lepší nebo horší než jiné.

Protože jde o závažný problém stanovení pokud možno nepřesnějších údajů, které do značné míry ovlivňují výsledky hodnocení, je nutné, aby se na zpracování těchto údajů podílel v potřebné míře celý štáb.

Je-li systém hodnocení dobře promyšlen, jsou-li odpovědně po všech zkušenostech správně ohodnoceny jak jednotlivé oblasti činnosti svazků a útvarů, jakož i jejich vlastní ohodnocení podle podílu na celkovém plnění bojového úkolu, má svaz, svazek nebo útvar k dispozici veš-

keré údaje, které není nikdy možné získat klasickým způsobem hodnocení.

Systém přesného hodnocení vystupuje zvlášť do popředí, kdy u některých svazků byly zavedeny čestné štíty a standardy spojené s poměrně značnými finančními odměnami. Má-li být taková odměna udělena opravdu nejlepšímu útvaru nebo svazku, není možné hodnotit subjektivně a odhadem.

Otázka udílení odměn je jedna z nejcitlivějších a nesprávně udělená odměna nejenže nemobilizuje, ale naopak demobilizuje. Zavedený systém hodnocení tuto neobjektivnost vylučuje, protože výslednou známku nestanoví jednotlivec, ani malý kolektiv lidí, kde je někdy možné prosadit i subjektivní zájmy, ale podílí se na něm v plné míře celý štáb a výslednou známku zpracují stroje podle stanovených vzorců uvedených v prvním článku.

Zavedený systém hodnocení vyžaduje i změnu stylu práce velitelů a štábů. Mají-li nadřízení hodnotit své podřízené, musí znát důkladně výsledky jejich práce, jejich připravenost a vycvičenost k plnění úkolů. Jako každá nová věc naráží i nový systém na některé potíže a na nepochopení; i zde se projevují některé problémy, které je třeba řešit a nové myšlenky prosazovat.

Jak inspekční prověrka MNO u svazu PVOS potvrdila, je zavedený systém hodnocení kvalitativním krokem vpřed v řídicí a organizátorské práci celého svazu. Potíže a nepochopení vznikají právě z tlaku na velitele a náčelníky, který je nutí znát dokonale stav věcí. Tento systém nedovoluje hodnotit podřízené bez prokázání faktů, protože podobně hodnotí i nižší štáby a ve stanovených termínech se obě hodnocení porovnávají. Dojde-li v některých případech k zásadním rozdílům při stanovení známky v některé oblasti činnosti — ukazatel, rozhodne starší náčelník o inspekci nebo následné kontrole u příslušného útvaru, aby se ověřil skutečný stav. Tímto neustálým porovnáváním a vzájemnou kontrolou jsou štáby všech stupňů, zapojené do tohoto systému hodnocení, nuceny zachovávat v maximální možné míře objektivitu a plně žít životem a problémy svých vojsk. V tom spočívá i jeden z důležitých požadavků na štáby, aby se co nejvíce přiblížily k podřízeným štábům a vojskům a mohly je se znalostí věcí řídit. To klasický systém hodnocení není schopen nikdy zabezpečit.

MOŽNÁ KRITÉRIA BOJOVÉ A POLITICKÉ PŘÍPRAVY

Číslo		Název ukazatele Název disciplíny	Hodnocení	
ukaz.	disc.		splnil	nesplnil
01		Bojová pohotovost	Je-li jedna z disciplín (s výjimkou disciplíny čis. 0101) hodnocena známkou 2, pak je celkové hodnocení ukazatele „nesplnil“ – známka 2.	
	01	Rozhlášení a vyrozumění	1. Dozorčí orgány vyhlásí bojový poplach podle zpracovaných směrnic ve stanovených časových normách 2. Vyrozumění a svoz jsou zabezpečeny dozorčími orgány podle plánu bojového poplachu	1. Dozorčí orgány nevyhlásí bojový poplach ve stanovených časových normách nebo v plném rozsahu podle směrnic pro jejich činnost 2. Dozorčí orgány nezasáhnou v případě narušení průběhu vyrozumívání a svozu oproti plánu
	02	Splnění úkolů pohotovostními silami	1. Vyčleněné síly a prostředky do pohotovostního systému zaujmou bojovou pohotovost ve stanovených normách a jsou schopny plnit bojový úkol 2. Hotovostní směny VS znají složení a použitelnost hotovostních sil a prostředků a mají přehled o narůstání bojové pohotovosti útvaru 3. Hotovostní směny jsou schopny vést bojovou činnost do příchodu bojových směn	1. Vyčleněné síly a prostředky do pohotovostního systému nedosáhnou bojovou pohotovost ve stanovených časových normách, nebo nejsou schopny z vlastní viny plnit bojový úkol 2. Hotovostní směny VS nemají dostatečný přehled o narůstání bojové pohotovosti útvaru a nezasáhnou v případě narušení zaujímání bojové pohotovosti oproti plánu 3. Hotovostní směny nezvládnou plnění bojového úkolu do příchodu bojových směn
	03	Opuštění objektů	1. Jednotky a součásti stanovené plánem bojového poplachu opustí určená místa ve stanovených časových normách 2. Jsou vyvezeny pohyblivé zásoby materiálu v nařízeném množství a ve stanovených časových normách 3. Materiál v dalších koloběžích je vyvezen v časových normách a stanoveném rozsahu (pokud se provádí)	1. Jednotky a součásti nesplní normu opuštění kasáren stanovenou plánem bojového poplachu 2. Pohyblivé zásoby materiálu nejsou vyvezeny z kasáren ve stanoveném množství nebo časových normách 3. Ostatní materiál je vyvezen v nižším množství nebo delším čase, než stanoví plán bojového poplachu
	04	Zaujetí míst velení	1. Bojové směny obsadí místa velení ve stanovených časových normách podle bojového poplachu 2. Bojové směny mají přehled o vzdušné situaci v prostoru bojové činnosti útvaru (divize PVOS)	1. Bojové směny neobsadí místa velení ve stanovených časových normách nebo jejich počty nezabezpečují splnění úkolů 2. Nedostatečný přehled o vzdušné situaci zaviní nesplnění úkolů spojených s ničením vzdušných cílů

Číslo		Název ukazatele Název disciplíny	Hodnocení	
ukaz.	disc.		splnil	nesplnil
01	04		3. Bojové směny mají přehled o narůstání bojové pohotovosti útvaru (divize PVOS), o vyvezení materiálu a o činnosti zpětného odřadu 4. Bojová dokumentace a pomůcky odpovídají potřebám velení, jsou reálné a zpracovány v duchu rozkazů nadřízeného velitele 5. Veškeré spojení je aktivováno v rozsahu a v době stanovené plánem bojového poplachu, přičemž kvalita spojení musí být hodnocena minimálně „vyhovující“ podle kritérií platných pro disciplínu 2004 6. Bojové směny splní úkoly spojené s vedením RL průzkumu, ničením vzdušných cílů a řešením taktických úkolů (podle kritérií platných pro disciplínu 0704)	3. Nedostatečný přehled o narůstání bojové pohotovosti, o vyvezení materiálu nebo o činnosti zpětného odřadu zaviní nesplnění bojového úkolu 4. V bojové dokumentaci jsou hrubé nedostatky a tato nezabezpečuje splnění úkolu při odražení PVN 5. Spojení nebylo aktivováno v rozsahu a v časových normách stanovených plánem boj. poplachu, nebo kvalita spojení je hodnocena jako nevyhovující podle kritérií platných pro disciplínu 2004 6. Bojové směny nesplní vlastní vinou úkoly RL průzkumu, ničení vzdušných cílů nebo úkoly spojené s řešením taktických úkolů (podle kritérií platných pro disciplínu 0704)
	05	Zaujetí bojové pohotovosti jednotkami	1. Jednotky, které podle plánu bojového poplachu vedou bojovou činnost ze stálých postavení, dosáhnou boj. pohotovost ve stanovených časových normách a jsou schopny plnit bojový úkol 2. Jednotky (skupiny) určené plánem bojového poplachu k zaujetí záložních stanovišť, postavení a letišť - dosáhnou rozptylový prostor v normě a ve složení podle plánu bojového poplachu; - dosáhnou bojovou pohotovost v novém prostoru v časových normách podle plánu boj. poplachu a jsou schopny plnit bojový úkol (je-li prověřován); - přesun uskuteční s minimálně dobrým hodnocením podle kritérií platných pro disciplínu č. 0703)	1. Jedna nebo více jednotek, které podle plánu bojového poplachu vedou bojovou činnost ze stálých postavení, nedosáhnou boj. pohotovost ve stanovených časových normách nebo nejsou schopny z vlastní viny plnit bojový úkol 2. Jednotky (skupiny) určené plánem boj. poplachu k zaujetí záložních prostorů, nedosáhnou rozptylový prostor nebo nový prostor ve stanovených časových normách, nejsou schopny plnit bojový úkol nebo přesun uskuteční s nižším než dobrým hodnocením podle kritérií platných pro disciplínu č. 0703
	06	Připravenost zpětných odřadů	1. Skupiny zpětného odřadu jsou ve stanovených prostorech a časových normách schopny zahájit likvidační práce 2. Dokumentace byla vyvezena z kasáren ve stanovených časových normách 3. Je zabezpečeno vyvezení NZ materiálu 1. koloběhu	1. Skupiny zpětného odřadu nejsou ve stanovených časových normách nebo vzhledem ke svému složení, schopny plnit úkoly podle mobilizačního plánu 2. Dokumentace nebyla vyvezena z kasáren ve stanovených časových normách 3. Není zabezpečeno vyvezení materiálu NZ 1. koloběhu ve stanovených normách

Číslo		Název ukazatele Název disciplíny	Hodnocení	
ukaz.	disc.		splnil	nesplnil
01	07	Dosažení KTP bojové techniky	1. Hlavní bojová technika dosahuje stanovené KTP 2. U ostatní techniky snížený KTP nesnižuje schopnost plnit hlavní úkol útvaru 3. Opravárenská zařízení prověřovaného útvaru (svazku) jsou schopna provádět opravy v průběhu bojové činnosti	1. Hlavní bojová technika je vinou příslušníků útvarů pod stanoveným KTP 2. Snížení KTP u ostatní techniky, zaviněný příslušníky útvaru, má vliv na plnění hlavního úkolu útvaru 3. Opravárenská zařízení nejsou vinou příslušníků útvaru schopna zabezpečit opravy v průběhu bojové činnosti
	08	Zabezpečení bojové činnosti	Při prověrkách a kontrolách bojové pohotovosti v oblasti zabezpečení hodnotí tyto disciplíny a kritéria (podle ukazatele 08 ZABEZPEČENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI): 01. Radiční, chemický a biologický průzkum: kritéria 1, 3, 5 02. Ochrana vojsk proti ZHN: kritéria 1, 4, 6 03. Přímé zajištění, připravenost k obraně: kritéria 1, 2, 3, 5 04. Taktické maskování a klamná činnost: kritéria 1, 2, 3	05. Likvidace následků napadení ZHN: kritéria 1, 2, 4, 5 06. Zdravotnické zabezpečení: kritéria 1, 3 07. Materiální technické zabezpečení: kritéria 1, 2, 3, 5 08. Varování vojsk: kritéria 1, 2, 3, 4
			10. Radiotechnická bezpečnost: kritéria – u PLRV: 3, 5, 6, 7, 8 u RTV: 2, 5, 6 u SL: 3, 4, 5 Splnil, jsou-li splněna kritéria: 01 – 1,5; 02 – 1,4; 03 – 1,2; 04 – 2; 05 – 1,2,4; 06 – 1,3; 07 – 1,3,5; 08 – 1,3,4; u PLRV 10 – 5,8; u RTV 10 – 2,6; u SL 10 – 3,4,5	Nesplnil, jsou-li hrubé nedostatky ve splnění kritérií stanovených pro hodnocení „splnil“, nebo je celkově nesplněno více než 40 % výše uvedených kritérií
			Poznámka: Za hlavní druh bojové techniky se považuje: u PLRV: rakety, stanice k navedení raket, odpalovací rampy, RRL, spojovací a speciální automobilní technika; u RTV: radiolokační technika, spojovací prostředky, používaný automatizovaný systém, automobilní technika;	u SL: letecká technika a výzbroj U útvarů zabezpečující letectvo: speciální technika a automobilní technika.

Číslo		Název ukazatele Název disciplíny	Hodnocení			
ukaz.	disc.		výtečně	dobře	vyhovující	nevyhovující
04	01	Politickoideové působení Politická příprava vojáků z povolání	1. Tématika a organizace je v plné shodě se směrnicemi HPS a velitele A PVOS 2. Průměrná účast je vyšší, než 90 % 3. Nadřízený posluchačů se účastní alespoň 1 x v měsíci 4. Při prověrkách znalostí skupin (y) bylo hodnocení posluchačů: výtečně = více jak 50 % ostatní = dobře a vyhov.	1. Shodně jako u hodnocení výtečně 2. Průměrná účast je vyšší než 80 % 3. Shodně jako u hodnocení výtečný 4. Při prověrkách znalostí skupin (y) bylo hodnocení posluchačů: výtečně = 40 % ostatní = dobře a vyhov.	1. Tématika a organizace odpovídá směrnicím HPS a velitele A. Jsou nedostatky méně závažné 2. Průměrná účast je vyšší než 70 % 3. Nadřízený posluchačů se zúčastní alespoň 1 x za 3 měsíce 4. Při prověrkách znalostí skupin bylo hodnocení posluchačů: nevyhovující = 20 % dobře a vyhov. = 60 % výtečně = 20 %	1. Tématika a organizace je v zásadním rozporu se směrnicemi HPS a velitele A PVOS 2. Průměrná účast je nižší než 60 % 3. Nadřízený posluchačů se nezúčastňuje ve skupině. Při prověrkách znalostí skupin (y): Bylo 30 % posluchačů hodnoceno nevyhovující
	02	Politické školení vojáků základní služby	1. Tématika a organizace je v plné shodě se směrnicemi HPS a velitele A PVOS 2. Průměrná účast je vyšší než 90 % 3. Velitel (od rotý výše) se účastní alespoň 1 x za měsíc 4. Při prověrkách znalostí skupin (y) bylo hodnocení výtečně 50%; ostatní = dobře a vyhov.	1. Shodně jako u hodnocení výtečně 2. Průměrná účast je vyšší než 70 % 3. Shodně jako u hodnocení výtečně 4. Při prověrkách znalostí skupin (y) bylo hodnocení výtečně = 40 % ostatní = dobře a vyhov.	1. Tématika a organizace odpovídá směrnicím HPS a velitele A. Jsou nedostatky méně závažné 2. Průměrná účast je vyšší než 60 % 3. Velitel (od rotý výše) se účastní nepravidelně 4. Při prověrkách znalostí skupin bylo hodnocení (skupin-y) výtečně = 10 % dobře a vyhov. = 60 % nevyhov. = 30 %	1. Tématika a organizace je v zásadním rozporu se směrnicemi HPS a velitele A PVOS 2. Průměrná účast je nižší než 50 % 3. Velitel (od rotý výše) se nezúčastňuje PSM 4. Při prověrkách znalostí skupin (y) bylo 40 % hodnoceno jako nevyhovující
	03	Kulturně výchovná činnost	1. Estetika životního prostředí a názor, agitace je v souladu s politickou linií a podmínkami místa 2. Mimoškolní vzdělání dobře řídí pedagog. rada a jsou prokazatelné výsledky 3. Osobní volno naplní i organizací odpovídá svému poslání 4. V práci s knihou je dosaženo 60 % čtenářů. Obrát knih. fondu = 1,5. Putování knihovny obměňovány 1 x za 2 měsíce	1. Shodně jako u hodnocení výtečně 2. Mimoškolní vzdělání řídí pedagog. rada a jsou dobré výsledky 3. Osobní volno naplní i organizací má menší nedostatky 4. V práci s knihou je dosaženo 50 % čtenářů. Obrát knih. fondu = 1,00. Putování knihovny obměňovány 1 x za 3 měsíce	1. Estetika životního prostředí není v harmonické jednotě s výchovným působením, stejně i náročná agitace 2. Zaměření mimoškolní výchovy je jednostranné, řízení je nepravidelné 3. Osobní volno naplní i organizací je v rozporu s ideovým působením 4. V práci s knihou je dosaženo 40 % čtenářů. Obrát knih. fondu = nižší 0,70. Putování knihovny obměňovány 1 x za 6 měsíců	Estetika životního prostředí neodpovídá požadavkům a možnostem v místě. Péče o tuto je nízká. 2. Mimoškolní vzdělání je zanedbané. Výsledky nejsou prokazatelné, řízení má živelný ráz 3. Osobní volno naplní i organizací má živelný ráz. Vel. a SPA nemají přehled. 4. V práci s knihou je dosaženo méně než 40 % čten. Obrát knih. fondu = nižší než 0,60

Číslo		Název ukazatele Název disciplíny	Hodnocení			
ukaz.	disc.		Výtečně	dobře	vyhovující	nevyhovující
04	04	Hospodaření s POM a odběr tisku	1. Útvar nemá škody a ztráty v POM. Tento ve velmi dobrém fyzickém stavu 2. POM je trvale velmi dobře využíván v procesu BPP. Kontrolní činnost u jednotky alespoň 1 × za měsíc 3. Evidence POM je řádně vedena a je bez účetních chyb 4. Odběr tisku distribuovaný VČ MNO dosahuje nejméně 80 % stanoveného směrného čísla	1. Útvar má škody a ztráty do 2 500 Kčs. Materiál schopen provozu, potřebuje pouze běžné opravy 2. POM je pravidelně využíván v procesu BPP. Kontrolní činnost u jednotek alespoň 1 × za 4 měsíce. 3. V evidenci POM jsou drobné nedostatky, jinak je vedena přehledně. 4. Odběr tisku distribuovaný VČ MNO dosahuje nejméně 70 % stanoveného směrného čísla	1. Útvar má škody a ztráty do 5 000 Kčs. Materiál není dobře udržován, potřebuje větší opravu 2. POM je pouze nepravidelně využíván v procesu BPP. Kontrolní činnost u jednotek alespoň 1 × za 6 měsíců 3. V evidenci POM jsou určité nesrovnalosti, kultura vedení dokladů je nízká 4. Odběr tisku distribuovaný VČ MNO dosahuje nejméně 60 % stanoveného směrného čísla	1. Útvar má škody a ztráty přes 5 000 Kčs. V udržování POM jsou hrubé nedostatky a část není provozu schopna 2. POM je nedostatečně využíván v procesu BPP. Kontrolní činnost u jednotek méně než 1 × za 6 měsíců 3. Evidence POM není vedena přehledně a jsou v ní větší účetní nesrovnalosti 4. Odběr tisku distribuovaný VČ MNO dosahuje méně než 60 % stanoveného směrného čísla

Poznámka: Tyto kvantitativní údaje, jejich hodnotové vyjádření samo o sobě postihují pouze kvantitativní momenty. Kvalitativní momenty, které se ve svém souhrnu projevují ve vlivu či odrazu na výsledky v plnění úkolů BPP (zprostředkované) je nutné vyjadřovat zvláště ve formě slovního hodnocení.

Tabulka „KŘIVKY DŮKAZŮ“
k výpočtu váhových čísel

1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19				
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6				
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19					
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7					
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19						
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8							
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19							
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9							
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19								
10	10	10	10	10	10	10	10	10									
11	12	13	14	15	16	17	18	19									
11	11	11	11	11	11	11	11										
12	13	14	15	16	17	18	19										
12	12	12	12	12	12	12	12										
13	14	15	16	17	18	19											
13	13	13	13	13	13												
14	15	16	17	18	19												
14	14	14	14	14													
15	16	17	18	19													
15	15	15	15														
16	17	18	19														
16	16	16															
17	18	19															
17	17																
18	19																
18																	
19																	

Seznam ukazatelů:

- 1 – Bojová pohotovost
- 2 – Pohotovostní systém
- 3 – Mobilizační pohotovost
- 4 – Politickovýchovné působení
- 5 – Řídící práce
- 6 – Organizovanost režimu života
- 7 – Taktická příprava
- 8 – Zabezpečení bojové činnosti
- 9 – Příprava PLRV
- 10 – Připravenost techniky PLRV
- 11 – Příprava letectva
- 12 – Připravenost letecké techniky
- 13 – Příprava útvarů a jednotek RTZ
- 14 – Připravenost RTZ techniky
- 15 – Připravenost let. provoz. techniky a LTM
- 16 – Příprava letišť, útvarů a týl. jednotek
- 17 – Letištní zabezpečení
- 18 – Příprava RTV
- 19 – Připravenost techniky RTV

PŘEHLED NĚKTERÝCH UKAZATELŮ A DISCIPLIN A JEJICH VÁHOVÝCH ČÍSEL

Ukazatel		Disc.	Typ útvaru																
čís.	název	čís.	vel. divize	PLRV	SL	RTV	SPOJ	RTZ	lpr	prov. prap.	vel. letka	lístpr	1.výcv. prap. RTV	2.výcv. oddíl PLRV	7.výcv. prap.	7LVO	7TO	7asd	Výcv. rota chem.
01	BOJOVÁ POHOTOVOST		35	35	35	35	35	35	35	35	10	35	10	10	10	10	10	10	10
		01	3	1	1	1	1	1	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4	5
		02	10	8	8	8	8	8	9										
		03	5	2	2	2	2	2	5	6	7	6	7	7	7	8	8	8	10
		04	15	8	8	8	8	8											
		05		10	10	10	10	10	12	14	15	14	15	15	15	15	15	15	19
		06	7	5	5	5	5	5	4	5		5				10	10	10	
		07		8	8	8	8	8	9	11	15	11	13	13	13				
02	POHOTOVOSTNÍ SYSTÉM	08	10	8	8	8	8	8	9	11	10	11	12	12	12	13	13	13	16
			30	30	30	30	30	30											
		01	3	4	3	2	7	7											
		02	3	4	3	2													
		03	3																
		04				6													
		05				3													
		06	5		6	4													
		07	6	7	6	3	15	15											
		08	6	7	6	5	12	12											
		09	8	9	10	9													
		10	7	8	7	7	12	12											
03	MOBILIZAČNÍ POHOT.	11	7	8	7	7													
		12	2	3	2	2	4	4											
		01	18	18	18	18	18	18	18	18	10	18				10	18	10	
			15	15	15	15	15	15	15	15	10	15	10	10	10	15	15	15	10
04	POLITICKOIDEOVÉ PŮSOBNÍ	01	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		02	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
		03	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
		04	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

[illegible]

VÁHOVÁ ČÍSLA
útvárů a svazků PVOS

	PLRV		SL		RTV					ZABEZPEČUJÍCÍ ÚTVARY							Velitelství 1 dPVOS	celkem 1 dPVOS
	1 plrp	2 plrp	1 slp	2 slp	1 rtpr	2 rtpr	3 rtpr	4 rtpr	5 rtpr	1 lpr	2 lpr	1 prRTZ	2 prRTZ	1 spojpr	1 provpr	1 vel. let		
Váhové číslo	18	15	15	15	10	10	10	8	9	6	6	4	4	6	4	2	20	162
%	11,1	9,3	9,3	9,3	6,2	6,2	6,2	4,9	5,6	3,6	3,6	2,5	2,5	3,6	2,5	1,2	12,4	100 %
Poměr skupin útvárů	40 %				29 %					19 %							12 %	100 %

	PLRV			SL	RTV				ZABEZPEČUJÍCÍ ÚTVARY					Velitelství 5 dPVOS	Celkem 5 dPVOS
	3 plrp	4 plrp	5 plrp	3 slp	6 rtpr	7 rtpr	8 rtpr	9 rtpr	3 lpr	3 prRTZ	5 spojpr	5 provpr	5 vel. let.		
Váhové číslo	15	15	14	15	11	11	10	8	6	4	6	4	2	19	140
%	10,7	10,7	10	10,7	7,8	7,8	7,1	5,7	4,2	2,8	4,2	2,8	1,4	13,5	100 %
Poměr skupin útvárů	42 %				29 %				15 %					14 %	100 %

Jaderné miny a jejich vliv na vedení boje

Již několik let je budován na území NSR systém jaderných zátarasů, který se předpokládá použít k zaminování důležitých komunikačních uzlů a objektů, jakož i k budování souvislých jaderných minových pásů. V této souvislosti byly v ozbrojených silách NATO rozpracovány zásady použití jaderných min v různých druzích bojové činnosti a v různých bojových situacích. To nás nutí k řešení a přijetí konkrétních opatření ke zjišťování a překonávání systému jaderných zátarasů nepříteli.

I když byl pro potřeby vojsk vydán předpis Vševojsk-2-6, který byl v současné době přepracován na základě nejnovějších poznatků, přesto **zkušenosti z velitelsko-štabních cvičení i z cvičení s vojsky ukazují, že tato problematika není dostatečně zvládnuta a že stále chybí — především ve štábech nižších stupňů — dostatek znalostí**, zejména o možnostech nepříteli ve využití jaderných min a o jejich ničivých účincích a z toho pak vyplývajících opatřeních pro vlastní vojska, a to jak v mírovém výcviku, tak v bojových podmínkách. Cílem článku je ukázat na uvedené problémy a přispět tak k jejich dalšímu objasnění. Vycházím jednak z materiálů, zveřejněných v řadě článků časopisu *Mysl Wojskowa* a ze sborníku materiálů, uveřejněných ve sborníku *Zbiór prac akademii sztabu generalnego* čís. 2/44/69, jednak ze zpráv z kapitalistického vojenského tisku, zveřejňovaných v časopisech *Voennyj zarubežnik* a *Wojskowy przeglad zagraniczny*.

— * —

Vojenští teoretici v kapitalistických státech předpokládají, že v příští možné válce by podstatně vzrostlo použití výbuš-

ných zátarasů na úkor zátarasů nevýbušných, přičemž jaderné miny budou tvořit nejúčinnější a nejefektivnější prostředek těchto zátarasů, zejména v rozsáhlých pásmech zátarasů a při přípravě a ničení strategicky důležitých objektů a zařízení.

Jaderné miny umožňují zvětšit nejen plochu zataraseného prostoru, ale i podstatně zrychlují tempo zřizování zejména velkých pásem zátarasů a snižují potřebné síly k zatarasování, o čemž svědčí tyto údaje (podle pramenů NATO):

Průměr překážky (nálevky a násypu), vzniklé po výbuchu jaderné miny, činí v závislosti na hloubce uložení (od 0 do 12 m) a na zemině

— u jaderné miny 0,02 kt	32—120 m
— u jaderné miny 0,5 kt	100—260 m
— u jaderné miny 1 kt	120—280 m
— u jaderné miny 9 kt	260—480 m
— u jaderné miny 28 kt	380—670 m
— u jaderné miny 47 kt	430—750 m

přičemž rozlet radioaktivně zamořené zeminy dosahuje vzdálenosti od 600 do 2000 m od centra výbuchu. Po výbuchu jaderné miny dochází navíc k rozsáhlému radioaktivnímu zamoření, dosahujícímu podle síly větru hodnot několika set metrů až km šířky a několika km až desítek km délky zón zamoření. Zatímco výbuch jaderné miny kromě uvedeného rozsahu ničení a zamoření terénu vyřadí velké množství živé síly a bojové techniky, výbuch protitankové miny nevytvoří žádnou překážku a vyřadí maximálně jeden kus bojové techniky s osádkou, a to jen při nájezdu na ni.

b) Na 1 km výbušného zátarasu o hloubce 10—30 km je třeba 0,3—1 jaderná mina a několik protipěchotních a protitankových min k její ochraně. Naproti tomu na 1 km protitankového minového

pole o hloubce 100 m je třeba minimálně 750 ks PT min.

c) K uložení jedné jaderné miny je třeba speciálně vycvičené družstvo, zatím co k položení 1 km PT minového pole ženijní četa. V obou případech je doba kladení — za předpokladu kladení PT min mechanizačními prostředky — přibližně stejná.

d) K přepravě jedné jaderné miny včetně družstva kladečů jsou třeba 2—3 vozidla, zatím co k přepravě 750 ks PT min a žen. čtyři nejméně 4 vozidla.

e) Zařízení průchodů v zamořeném a zataraseném prostoru po výbuchu jaderné miny vyžaduje velké množství sil a prostředků i dlouhou dobu, zatím co k vytvoření průchodu v PT minovém poli stačí jeden tank s návesným zařízením nebo jedna nálož raketového odminovače, přičemž doba potřebná k vytvoření průchodu je minimální.

f) Při zahájení války s překvapením, jakož i v průběhu vedení boje je možné jadernými minami přehradit v krátkém čase všechny nejdůležitější přístupové komunikace a směry, zatím co rozsah minování pomocí PT min bude značně omezený.

Všechny uvedené výhody jaderných min oproti protitankovým minám vytvářejí předpoklady k jejich širokému využití v systému výbušných zátarasů.

Až dosud jsme předpokládali, že ničivé faktory jaderných min, uložených na povrchu i v hloubce, jsou přibližně stejné jako při výbuchu jaderných granátů, raket a bomb. V časopise *Militärwesen*, čís. 11/1968 jsou však uvedeny údaje o ničivých účincích jaderných min (viz příloha 1), které ukazují, že jaderné miny jsou schopny vytvořit v systému výbušných zátarasů pásy „mrtvého“ terénu, ve kterých radioaktivní zamoření terénu, sekundární radioaktivita, jakož i vzniklé izotopy křemíku, hliníku a jiných prvků způsobí, že **terén bude radioaktivní řadu let.**

V poslední době se v západním vojenském tisku často píše o tzv. „čistých“ jaderných náložích, které mají být použity v jaderných minách. Jde o jaderné náložky s obalem z materiálu, který má krátký poločas rozpadu (např. z mědi nebo slitin hořčíku). Při jejich vhodném uložení vznikne po jejich výbuchu „příkop“ velkých rozměrů¹⁾, přičemž zóna radioaktivně zamořeného terénu bude mít naopak malé rozměry s poměrně nízkou úrovní radiace. To podle názorů západních vojenských teoretiků vytváří velmi výhodné

předpoklady k organizování obrany, opřené o takto vzniklé pásy ničení a radioaktivního zamoření terénu. Přitom úroveň radioaktivního zamoření, jakož i velikost zón radioaktivně zamořeného terénu je přímo závislá i na hloubce uložení těchto jaderných min.

Údaj o „čistých“ jaderných výbuších využívají státy NATO, zejména pak USA a NSR, k teoriím o možnosti použití jaderných min jako tzv. čistě obranného prostředku i ve válce, vedené konvenčními zbraněmi.

Takto vzniklé „příkopy“ mají být podle názorů západních vojenských teoretiků součástí systémů protitankové obrany, zejména operačního významu. Na základě pokusů, provedených na jaderném polygonu v Nevadě, vyplynulo, že optimální účinek jaderné miny **roste s hloubkou jejího uložení** (např. u nálože 0,02 kt je nejučinnější hloubka uložení 12 m, u nálože 0,5 kt 30 m, u 1 kt 38 m, u 9 kt 75 m, u 28 kt 105 m a konečně u nálože 47 kt 120 m [zatím co na druhé straně v závislosti na hloubce uložení klesá rozsah i úroveň radioaktivního zamoření terénu, včetně sekundární radioaktivity. Dále vyplynulo, že s hloubkou uložení jaderné nálože se zvětšuje úhel sklonu stěn nálevky a současně se zvětšuje i výška násypu na jejím obvodu. Přitom kubatura nálevky i násypů je tak velká, (např. u jaderné nálože 1 kt při uložení na povrchu činí ve skalnatém terénu 2500 m³ a v hlinito-písčitém terénu až 10 000 m³), že úprava průchodů přes takto vzniklé překážky si vyžádá — pokud to úroveň radioaktivního zamoření terénu vůbec dovolí — velké množství buldozerů neb tanků s dozerovou radlicí a značný čas.

Podle názorů západních teoretiků se nepředpokládá používat ke zřizování těchto „příkopů“ povrchově kladených jaderných min, neboť takto kladené jaderné miny vytvoří 10krát menší nálevku než miny uložené v optimální hloubce, přičemž se do atmosféry dostane 100krát větší množství radioaktivního prachu než u stejné miny, uložené v hloubce. **Proto je třeba předpokládat, že nepřítel bude v maximální míře používat především jaderných min uložených do hloubky.**

Podle koncepce NATO předpokládají západní vojenští teoretici, že možnou válečnou konfliktu v Evropě bude předcházet období mezinárodního zvýšeného napětí, které může trvat několik dní až týdnů, což umožní včas uložit jaderné miny do předem připravených studní v souladu se zámyslem operace. Přitom v počátečním období války se předpokládá především zředit přihraniční jaderný pás

1) Ve skutečnosti nevznikne příkop, ale řada nálevky a násypů velkých rozměrů, které prakticky vytvoří souvislý terénní zátaras.

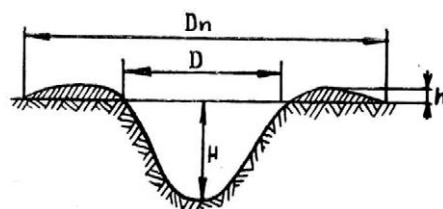
Předpokládaný poloměr ničivých účinků (v km) jaderných min.

	Kilotonáž 0,02					Kilotonáž 9—11					Kilotonáž 47				
	HLOUBKA ULOŽENÍ														
	0,02	1	3,5	7	12	0	7,5	23	45	75	0	12	35	70	120
živá síla na obrněn. transport.	0,37	0,2	0,2	0,2	0,2	1,33	1,07	1,07	1,07	1,07	2,6	1,45	1,45	1,45	1,45
živá síla v okopech a zákopech	0,28	0,14	0,14	0,14	0,14	1,1	0,84	0,84	0,84	0,84	1,55	1,17	1,17	1,17	1,17
živá síla v tancích	0,28	0,14	0,14	0,14	0,14	0,98	0,76	0,76	0,76	0,76	1,3	1,1	1,1	1,1	1,1
těžké a střední tanky	0,03	0,026	0,02	0,015	0,013	0,37	0,32	0,26	0,18	0,16	0,62	0,55	0,45	0,31	0,28
lehké tanky a OT	0,03	0,046	0,042	0,024	0,02	0,54	0,5	0,41	0,32	0,24	0,92	0,85	0,74	0,55	0,4
automobily	0,08	0,07	0,06	0,05	0,025	0,97	0,86	0,71	0,56	0,32	1,66	1,48	1,22	0,97	0,55
souvislé závaly v osadách a lesích	0,11	0,09	0,07	0,05	0,03	0,85	0,73	0,56	0,39	0,26	1,4	1,2	0,94	0,65	0,44
částečné závaly v osadách a lesích	0,19	0,16	0,11	0,11	0,05	1,5	1,25	0,86	0,58	0,34	2,6	2,1	1,45	1	0,58
přizemnípožáry v jehličnatých lesích	—	—	—	—	—	0,6					1,1	—	—	—	—
přizemnípožáry ve smíšených lesích	—	—	—	—	—	0,8					1,6	—	—	—	—
přizemní požáry v listnatých lesích	—	—	—	—	—	1,2					2	—	—	—	—

Tabulka 2

Předpokládané rozměry nálevky ve skalnaté (I) a měkké (II) hornině v závislosti na hloubce uložení (v m) a na kilotonáži

Kilotonáž zemina	0,02		0,5		1		2—2,5		9—11		28—30		47	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
hloubka uložení	0		0		0		0		0		0		0	
D	8	9	21	27	30	34	38	42	65	70	90	100	110	120
H	1,6	1,8	5	5,4	6	6,8	7	8,4	13	14	18	21	22	24
h	0,9	0,9	2,4	2,7	3	3,4	3,8	4,2	6,5	7,2	9	10	11	12
Dn	24	28	72	80	90	100	120	130	190	210	290	310	320	360
hloubka uložení	1		3		3,5		4,5		7,5		10		12	
D	17	19,6	22	25	55	62	70	76	110	120	150	168	170	190
H	4	4,4	10	11	11,5	13	15	17	24	27	34	38	40	41
h	1,8	2	2,3	2,5	5	6	7	7,5	10,5	12	15	17	17	19
Dn	50	60	60	80	160	180	200	220	320	360	440	500	500	560
hloubka uložení	3,5		9		12		14		23		32		35	
D	22	25	58	64	70	80	85	97	140	156	200	220	225	250
H	6	6,5	15	17	19	21	22	25	35	40	50	55	60	65
h	2,3	2,5	6	6,5	7	8	9	10	13	15	20	22	23	25
Dn	66	70	170	190	210	240	260	290	420	470	600	660	680	740
hloubka uložení	7		18		28		28		45					
D	25	28	65	70	80	90	100	110	155	175	215	240	250	280
H	7	8	20	21	23	25	28	30	45	50	65	70	75	85
h	2,5	3	6	7	8	9	10	11	15	17	20	25	26	28
Dn	80	86	200	210	240	250	300	320	460	500	600	700	760	840
hloubka uložení	12		30		38		47		75		105		120	
D	25	30	65	75	83	90	100	115	165	180	220	230	250	260
H	8	9	20	22	25	27	30	35	50	55	65	75	77	83
h	2	3	6	7	8	9	10	11	15	18	22	25	26	30
Dn	80	90	200	220	250	280	300	320	480	540	700	760	780	860

Poznámka: Poloměr rozrušení horniny je asi 1,5krát větší než poloměr nálevky.

Tabulka 3

Předpokládané zamoření v epicentru výbuchu 1 hod. po výbuchu

Kt	Hloubka uložení (m)	Poloměr zóny zamoření radioaktivní dávkou r/h (v m)							
		0,5	5	25	50	100	250	500	1000
0,02	0	230	90	25	—	—	—	—	—
	1	160	100	70	55	45	30	—	—
	3,5	190	115	75	60	45	20	—	—
	7	190	115	70	55	30	—	—	—
	12	170	95	55	30	20	—	—	—
0,5	0	550	310	190	140	100	60	40	—
	3	650	490	380	330	290	230	190	160
	9	790	580	440	390	340	260	220	170
	18	830	600	450	390	340	260	220	170
	30	780	540	400	330	280	210	160	120
1	0	650	380	240	190	140	100	60	40
	3,5	860	650	520	460	400	310	280	230
	12	1050	790	620	540	480	390	320	270
	23	1120	820	630	560	520	380	310	260
	38	1040	750	560	480	410	320	260	200
2—2,5	0	735	440	280	235	175	130	90	60
	4,5	1100	850	690	600	550	460	390	330
	14	1340	1000	800	730	650	540	450	390
	28	1430	1070	810	750	670	530	440	370
	47	1350	1000	750	650	570	460	380	300
9—11	0	980	650	450	380	310	240	190	140
	7,5	2150	1700	1400	1260	1170	1000	900	800
	23	2630	2070	1700	1550	1390	1230	1070	940
	45	2800	2200	1780	1600	1440	1240	1090	1030
	75	2700	2050	1650	1480	1320	1100	950	800
28—30	0	1200	820	580	500	400	320	280	200
	10	3270	2640	2250	2050	1880	1660	1480	1350
	32	4150	3320	2800	2540	2320	2030	1860	1640
	65	4320	3420	2820	2580	2350	2050	1840	1620
	105	4140	3250	2650	2430	2170	1880	1650	1440
47	0	1250	880	660	550	480	380	310	260
	12	4000	3230	2760	2540	2350	2080	1890	1690
	35	4950	3970	3360	3090	2820	2500	2260	2030
	70	5250	4200	3530	3220	2960	2590	2320	2090
	120	5050	4000	3300	3050	2750	2400	2100	1870

k zabezpečení operačního rozvinutí vojsk NATO. Tento úkol je již v současné době organizačně zajištěn nejen zřizováním studní k uložení jaderných min, ale i vytvořením speciálních jednotek k jejich kladení a vytvářením zásob jaderných min v předpokládaných prostorech použití. Koncepte hromadného použití jaderných min byla schválena v prosinci 1964 radou ministrů NATO a ve veřejnosti je známa pod názvem Trettnerův plán (podle tehdejšího generálního inspektora Bundeswehru gen. Trettnera). Tento Trettnerův plán byl později doplněn a v současné době se kromě příhraničního pásu jaderných min předpokládá zřítit další jaderné pásy v hloubce území NSR, opřené o řeky NECKAR a RHEIN a využívající terénní celky, jako SCHWARZWALD apod. a použít jaderné miny k ničení objektů operačně strategického významu.

Podle zámyslů NATO se předpokládá zřizovat pásy jaderných min v hloubce 10—15 km hustoty 0,3—0,5 jaderných min na jeden kilometr fronty neb hloubky 25—30 km o hustotě jedné jaderné miny na km fronty. Tyto hloubky jsou dány hloubkou bojové sestavy pluků a divizí 1. sledu. Přitom se předpokládá uložit jaderné miny ve dvou řadách. V první řadě se mají ukládat jaderné miny malé kilotonáže, předurčené k ničení komunikačních uzlů a útočících vojsk, ale především k izolaci ústupových cest odřadů pro zneškodňování jaderných min, vyslaných k jejich zjišťování a zneškodňování. Druhá řada jaderných min velké kilotonáže probíhá ve vzdálenosti 5—10 km od první řady a je předurčena nejen k ničení komunikačních uzlů, úseků cest a vojsk, ale rovněž k silnému radioaktivnímu zamoření terénu v celé šířce pásma jaderných min.

Tabulka 4

Předpokládané rozměry zón radioaktivního zamoření po výbuchu jaderných min v měkké a skalnaté hornině při střední rychlosti větru 25 km/h.

Kt	Hloubka uložení	Rozměry zón (km)		
		A	B	C
0,02	0	2,3/0,5	0,6/0,2	—
	1	2,5/0,6	0,7/0,3	—
	3,5	2,7/0,8	0,8/0,4	—
	7	1,9/0,5	0,5/0,2	—
	12	1,0/0,3	0,2/0,1	—
0,5	0	11/0,8	3,5/0,7	1,9/0,4
	3	14/2,7	4,3/1,2	2,6/0,8
	9	16/2,9	4,5/1,3	3/0,9
	18	9,3/2,1	3/1	1,5/0,9
	30	5,3/1,7	1,5/0,6	1/0,3
1	0	15/1,8	5,3/1	2,7/0,6
	3,5	21/3,5	5,7/1,6	3,5/1
	12	24/3,9	6,6/1,7	4/1,2
	23	13,9/2,4	3,8/1,2	2,7/0,8
	38	7,7/1,8	2,4/0,7	1,2/0,4
2—2,5	0	21/3,2	7,7/1,2	3,8/0,8
	4,5	30,5/4,4	7,9/1,9	4,8/1,3
	14	33,5/5,2	8,9/2,1	5,3/1,5
	28	19,2/3,2	5,2/1,5	3,4/1,2
	47	11/2,3	3,2/1	1,9/0,5
9—11	0	43/5,7	17/2,5	9,9/1,5
	7,5	71/8,8	18/4,5	10,5/2,7
	23	76/10,5	21/3,8	11,7/2,5
	45	43/6,4	12,2/2,7	7,1/2
	75	25/4,1	7/1,7	4/1,3
28—30	0	69/8,2	28/3,8	17/2,4
	10	119/13,9	33/5,4	17,8/3,7
	32	125/16	42/5,8	21/3,9
	65	81/11	22,5/3,8	12,9/2,8
	105	44/6,5	12/2,8	7/1,9
47	0	87/9,9	36/4,7	23/3
	12	150/18	43,5/6,3	23,7/4,3
	35	162/19,2	52/7,2	27/4,7
	70	100/12,7	30,5/4,7	15,7/3,3
	120	56/7,8	16/3,3	9/2,4

Poznámka: První číslo v sloupci rozměry zón určuje délku zóny, druhé její šířku. Při pozemním výbuchu a střední rychlosti větru 50 km/h se rozměry zón zvětší o 30 %, při rychlosti větru 10 km/h se o 30 % zmenší. Při pozemním výbuchu a rychlosti větru 50 km/h se zvětší o 10 % a při rychlosti větru 10 km/h se sníží o 10 %.

Poznámka autora: Všechny uveřejněné tabulky jsou převzaty z článku kapitán-poručíka námořnictva ing. K. Klose „Konstrukce, způsoby kladení a účinky jaderných min“, uveřejněného v časopise Militärowesen, čis. 11/68.

Vzdálenost druhé řady jaderných min od prvé je dána hloubkou bojové sestavy praporu nebo pluku. Takové rozmístění jaderných min v jaderném pásmu má rozbit bojová uskupení divizí 1. sledu a zbavit je možností manévrovat. Ke zvýšení ničivých účinků i k vyvolání zmatku mezi vojsky mohou být mezi jednotlivými řadami jaderných min položena klasická minová pole.

Přitom se podle koncepce NATO předpokládá, že jaderné miny mohou být odpáleny v těchto případech:

1. Před příchodem vojsk protivníka k pásu jaderných min s cílem zastavit útok na jednotlivých směrech, příp. kanalizovat postup vojsk a tak si vytvořit vhodné cíle pro jaderné údery. Tento způsob může nepřítel použít zejména k zabránění vstupu vojsk na jeho území, příp. k ochraně boků a křidel a k zabezpečení jeho útoku na jiném směru.

2. Po vstupu vlastních vojsk 1. operačního sledu do pásu jaderných min za účelem jejich zničení a k zabránění postupu přicházejících operačních záloh.

Tento způsob je nejvýhodnější při vyrovnání linií fronty, kdy lze takto napadnout co nejvíce vojsk protivníka. Při současném odpálení celého jaderného pásu vzniknou rozsáhlé souvislé pásy radioaktivního zamoření vysoké úrovně, které kromě ničivých účinků jaderných min jsou s to vážně narušit bojeschopnost vojsk a silně zamořit bojovou techniku. Přitom vojska, uzavřená mezi první a druhou řadou jaderných min, budou mít téměř znemožněn jakýkoliv manévr, zejména pak rychlé vyjití ze zamořeného prostoru.

3. Po přechodu vojsky 1. operačního sledu pásma jaderných min za účelem jejich izolace od záloh a 2. operačního sledu a k zabránění přísunu. V tomto případě budou mít vojska 1. operačního sledu minimální ztráty a mohou i dále plnit bojový úkol, i když s omezenými cíli (zejména vzhledem k jejich vezeným zásobám a k možnosti jejich vzdušného zásobování). Přitom budou nucena odrazet útoky nepřítelů, usilujícího o jejich urychlenou likvidaci, neboť zálohy a další operační sledy budou na dlouhou dobu zadrženy rozsáhlým pásmem zátarasů a radioaktivního zamoření vysoké úrovně, pokud nebudou moci být přesunuty vzduchem. Tento způsob předpokládá však nepřítel použít pouze výjimečně, zejména bude-li mít dostatek sil k zničení 1. operačního sledu protivníka.

Jaderné minové pásy, opřené o vodní toky, mohou být odpalovány rovněž současně neb jen postupně. To závisí na zámyslu nepřítelů a hlavně na bojové situaci. Nejpriznivější pro naše vojska je postupné odpalování jaderných min. Přitom zpravidla budou nejprve odpáleny jaderné miny, uložené před vodní překážkou, s cílem zabránit neb ztížit přípravu k jejímu násilnému přechodu neb zničit 1. sled vojsk, přepravujících se na plavidlových neb brodových přepravištích. Tím se má zabránit zmocnit se předmostí. V druhé etapě budou zpravidla odpáleny jaderné miny umístěné přímo v řece za účelem likvidace neb dočasného omezení přepravy neb odříznutí již přepravených jednotek. A konečně ve třetí etapě budou odpáleny jaderné miny za vodní překážkou s cílem zničit vojska a techniku, přepravené na druhý břeh, a vytvořit rozsáhlé zóny zátarasů a radioaktivního zamoření, které mají znemožnit další přepravu vojsk protivníka.

Z hlediska možnosti vyhledávání míst uložení jaderných minových a odpalovacích stanišť je nutné znát i některé specifické rysy kladení jaderných min.

Podle materiálů NATO jsou ke kladení jaderných min vyčleněny speciální čety,

organizačně začleněné ve velitelské rotě divizních neb armádních ženijních praporů americké armády, neb samostatné speciální sekce, tvořící zálohu velitele polní armády, z nichž jsou posilovány armádní sbory Bundeswehru. Každá četa se skládá ze sekce velení, zásobovací sekce a dvou sekcí kladečů. Při kladení jsou sekce kladečů zajišťovány jednotkami ochrany. Četa může za 10–12 hod. položit 8–12 jaderných min a při použití vrtulníků 12–18 min, takže je s to přikrýt pásmo obrany divize. Sekce kladečů může za 6–7 hod. položit až 3 jaderné miny.

Z bezpečnostních důvodů je podstatně omezen pohyb v zónách jaderných min. Do okruhu 300 m od studny s jadernou minou je zákaz vstupu (kromě sekce kladečů), do okruhu 2 km pak může vstoupit jen jednotka ochrany a ženisté, vyčlenění ke kladení konvenčních ochranných minových polí. Z prostorů kladení jaderných min je zpravidla předem evakuováno obyvatelstvo, příp. zařízení závodů, skladů apod. Tyto zásady umožňují při dobře organizovaném průzkumu upřesnit místa kladení jaderných min.

Jaderné miny jsou do míst kladení přepravovány ve speciálních kontejnerech a jsou ukládány většinou pomocí jeřábů. Při přípravě rádiového odpalovacího systému se v blízkosti místa uložení jaderné miny zřizují a maskují speciální antény. To jsou **další demaskující příznaky míst uložení jaderných min.**

Odpalovací stanoviště mohou být podle již známých zásad umisťována do vzdálenosti 8 km při elektrickém odpalování neb do 16 km při odpalování rádiem. Podle údajů NATO mohou být jaderné miny odpalovány i z vrtulníků pomocí rádia a to až do vzdálenosti 64 km.

Kromě údajů o možnostech kladení a charakteristických demaskujících příznacích, je nutné, aby vševojskoví velitelé zejména nižších stupňů znali i účinky výbuchů jaderných min (viz příloha 1) a z toho vyplývající nejvýhodnější místa k jejich uložení.

Ničení komunikací a komunikačních objektů jadernými minami bude mít význam pouze tehdy, znemožní-li se vojskům nepřítelů další postup, tj. není-li možná vhodná obíječka zničeného prostoru. K tomu účelu jsou nejvýhodnější úseky cest, probíhající v horských údolích, soutěskách, na úpatí skal, na násypch v rozbáňném a neúrodném terénu apod. Přitom podle skutečné situace postačí k vyřazení úseku cesty pouze jedna mina neb bude třeba skupina jaderných min, např. k přehrazení širšího údolí.

Možnost obejití zničeného úseku bude záviset na stupni radioaktivního zamoření terénu. Údaje z pokusných výbuchů jaderných min ukazují, že průměrná vzdálenost objížděky se rovná trojnásobku zničeného úseku po výbuchu jaderné miny.

Nejefektivněji budou využívány jaderné miny k ničení komunikačních uzlů. K tomu bude zpravidla použita skupina jaderných min. Velmi efektivní je ničit hydrotechnické objekty, zejména přehrady a velké jezy, čímž vzniknou rozsáhlá zatopená a rozbahněná území se zničenými a poškozenými hydrotechnickými objekty (zejména mosty). Také ničení strmých břehů a zejména skalních výběžků, zasahujících až k řece, může vytvořit umělé přehradní hráze a způsobit tak rozsáhlé záplavy. Je znám např. plán NATO k zavalení řeky RHEIN zničením skály LORELEI (vých. KOBLENZ) výbuchem jader-

ných min, čímž má být zvýšena hladina řeky o 35 m. To by mělo za následek záplavy v délce 200 km a šířce do 25 km. Všechny mosty v tomto úseku, pokud byly zničeny neb vážně poškozeny, by byly nepoužitelné včetně cest podél Rýna. Vytvoření překážky ničením hydrotechnických děl neb zavalením vodních toků vyžaduje ovšem zpravidla delší čas.

Nejlepší výsledky co do účinků mají jaderné miny v rozsáhlých zalesněných prostorech, kde vzniknou velké plošné požáry a velmi těžko překonatelné závaly. Rozsah ničivých účinků tlakové vlny jaderné miny v lese je závislý jednak na hodnotě lesa (výšce a tloušťce stromů, jejich hustotě a druhu), jednak na zemině a její povrchní vlhkosti. Přitom i v zalesněném terénu budou jaderné miny nejúčinněji použity k ničení komunikačních uzlů.

PRŮZKUMNĀ VZNĀŠEDLA

Soudobé bojové prostředky, především jaderné zbraně s velkými ničivými účinky, značná palebná i úderná síla vojsk a technika umožňující jejich vysokou pohyblivost, dávají soudobému boji rozhodný, dynamický a manévrový ráz, který zpětně ovlivňuje výzbroj a výstroj druhů vojsk.

Manévrový ráz soudobého boje můžeme charakterizovat jednak manévrem palbou, jednak manévrem silami a prostředky, které se navzájem ovlivňují.

Problematika moderního průzkumu v soudobých podmínkách musí odpovídat oběma variantám manévru.

Perspektivní ženijní průzkumné prostředky musí vytvářet podmínky jak k úspěšnému manévru palbou, tak manévru pohybem sil a prostředků. Tím spíše je nutné zabezpečit optimální manévrovací schopnosti ženijní průzkumné techniky (včetně obsluh) tak, aby bylo možné získat včas a pokud možno s předstihem dostatek rozhodujících informací k úspěšnému a účinnému manévru palbou i pohybem sil a prostředků vojsk.

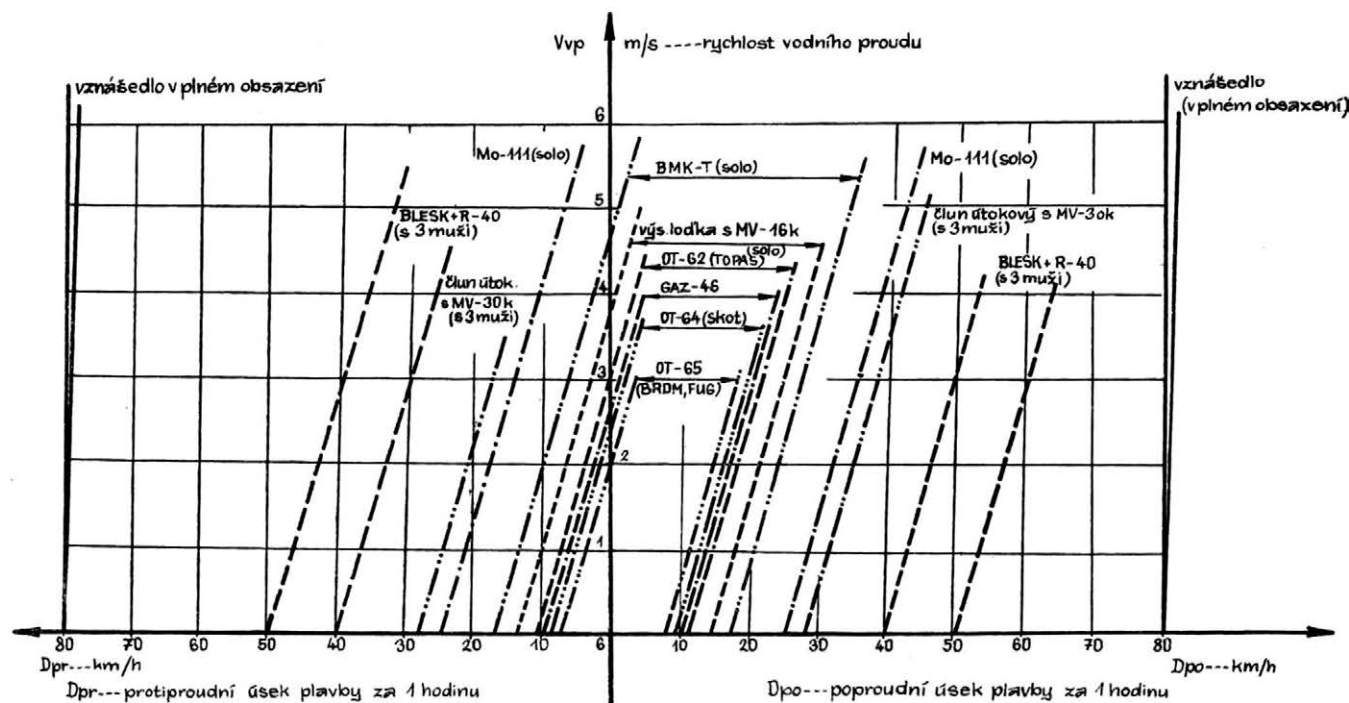
Ve skladbě všech forem průzkumu bude hrát významnou roli pozemní průzkum jak povšechný, tak i podrobný.

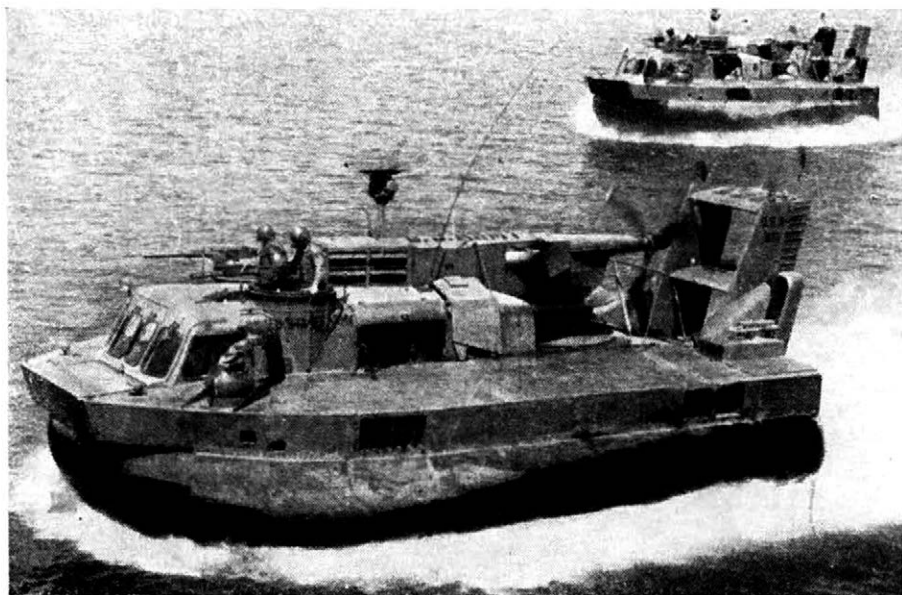
Všeobecné požadavky na průzkumnou techniku v útočné operaci

K zabezpečení manévru svazků v pochodové, předbojové a bojové sestavě a zvláště k zabezpečení manévru tankových útvarů a svazků při proniknutí do hloubky nepřátelské obrany s plněním úkolů v útočné operaci za nepředvídané situace a často na nepředvídaných směrech je nutné, aby v souvislosti s uvedenými variantami byl též zabezpečen pohotový manévr ženijní technikou, zvláště ženijními prostředky a odtarasovací technikou, která právě musí zabezpečit pohyb a manévr rozhodujících sil a palebných prostředků přes nejobtížnější úseky jednotlivých směrů, k nimž patří vedle zátarasů všeho druhu též nepříznivá přirozená konfigurace terénu s řadou překážek suchých i vodních, na něž se váže způsob jejich překonávání. Přirozená snaha vojsk — překážky a zátarasy obejít — bude však v řadě případů vyloučena, např. v kategoriích vodních překážek (vodních toků). Proto bude nutné hledat optimální místa k překonávání překážek s minimálním nárokem na čas a zabezpečující prostředky.

HODINOVÝ FUNKČNÍ RÁDIUS PLOVUCÍ TECHNIKY V ZÁVISLOSTI NA RYCHLOSTI VODNÍHO PROUDU

Tabulka 1

Obr. 1: Bojové vznášedlo.

Podmínky k optimálnímu řešení musí vytvořit odpovídající pohotový průzkum, v jehož rámci bude řešena i náročná ženijní problematika. Ženijní průzkum tvoří nedílnou, avšak předstihující součást ženijního zabezpečení pohybu vojsk. Pokud je v současné době již plně uplatňována podmínka dopravního řešení ženijní techniky na nejprogresivnějších podvozcích k umožnění maximálně takového teritoriálního i akvatoritálního zabezpečení jako bojová technika, pak ženijní průzkumná technika a průzkumná technika vůbec musí získat předstih z hlediska manévru před všemi druhy a typy bojové i zabezpečující techniky.

Má-li ženijní průzkum vytvářet podmínky k optimální volbě postupových os, což představuje nejvhodnější „hloubkový parametr“ manévru sil a prostředků, pak ženijní průzkumné prostředky musí být schopny pohotově obsáhnout ve své činnosti i „rokádní parametr“ manévru k možnosti prověření více variant pravděpodobně nejvýhodnějších směrů, postu-

pových os a možných přechodů přes překážky.

Základním všeobecným požadavkem na „průzkumný nosič“ je tedy špičková manévrovací schopnost i v takových terénech a vodních podmínkách, které jsou pro ostatní techniku nepřekonatelné.

Z hlediska všeobecných požadavků je třeba zdůraznit

- rychlost pohybu,
- akční rádius v rozsahu útočné operace operačního svazu,
- akceschopnost za všech povětrnostních podmínek,
- vybavení odpovídající průzkumnou technikou, umožňující získat potřebné informace,
- trvalé spojení s nadřízeným orgánem,
- bezpečnostní podmínky pro osádku (klimatizace, ochrana proti radioaktivnímu záření, odolnost proti pěchotním zbraním).

Obr. 2: „Aerosaně“ schopné jízdy po bažinatém, vlhkém či zasněženém terénu i na vodě.

Z hlediska perspektiv odpovídá požadavkům na manévrovací schopnost za všech terénních i vodních podmínek vznášedlo speciální konstrukce.

Charakteristika manévru průzkumného vznášedla

Průzkumná vznášedla budou spadat do kategorie lehkých vznášedel v porovnání se středními a těžkými vznášedly speciálního určení v civilním sektoru i v ozbrojených složkách cizích armád.

Obecné vlastnosti vznášedel s naznačením různých variant funkčního využití byly specifikovány v článku mjr. ing. Miroslava Dvořáka „Vznášedla v armádě“ ve VM č. 8/69, kde autor zdůraznil zvláště pozitivní vlastnosti dosavadních zahraničních vznášedel používaných především v optimálních podmínkách z hlediska funkčního režimu. Zkušenosti z obtížných podmínek, např. při zasazení amerických vojenských vznášedel ve Vietnamu, nelze zatím z dostupných pramenů vyhodnotit.

Použití vznášedel k průzkumu klade však na jejich koncepční řešení zvýšené

požadavky (specializované v předchozí stati) v porovnání s civilní verzí vznášedel, jež jsou používána průběžně v opakovaně podobných provozně vhodných podmínkách.

Má-li průzkumné vznášedlo respektovat prvořadý základní požadavek na „průzkumný nosič“, tj. trvale v průběhu celé útočné operace zabezpečit špičkovou manévrovací schopnost ze všech teritoriálních a hydrometeorologických podmínek, pak musí mít kromě progresivních vlastností vznášedla i vlastnosti konvenčního vozidla a rovněž plavidla.

Každou ze třech uvedených funkčních manévrovacích vlastností (vznášedlo, vozidlo, plavidlo) bude muset uplatnit v odpovídajících podmínkách.

Největší část funkčního zasazení (jak z hlediska času, tak i kilometráže) se bude „průzkumný nosič“ — vznášedlo pohybovat na svém vozídlovém (kolovém) podvozku a to jak po komunikacích, tak i v členitém terénu, který bude zpravidla únosný. Na komunikacích se značným stoupáním a v členitém terénu se značně

Tabulka 2.

RELACE MAXIMÁLNÍCH RYCHLOSTÍ

Poř. čís.	Typ techniky	Maximální rychlost (km/h)				Poznámka
		na vodě		na souši		
		bez zátěže	se zátěží	po komuni- kaci	v terénu	
1	Průzkumné vznášedlo - na vzdušném polštáři - v dotyku s prostředím (s terénem či vodou, tj. jízda na podvozku či plavba na vodě)	(90) (10)	80 10	100 80	80*) 30	*) bez podstat- ných terénních nerovností (ideální údaj)
2	OT-65 (BRDM, FUG)		7,7	80	30	
3	OT-64 (SKOT)		8,9	90	30	
4	OT/62 (TOPAS)		10,8	60	30	
5	Výsadková loďka s MV-16k	14	8			
6	Útokový člun s MV-30k	28	16			
7	Rychlý člun BLESK s R-40	40—50	20			
8	Motorový člun MO-111	25	12 .)			.) plavba se soulodím
9	Motorový člun BMK-T	17	8—10 .)			

proměnlivou niveletou i příčným sklonem svou vznášedlovou funkci nebude moci „průzkumný nosič“ uplatnit, neboť jeho stoupavost bude vždy omezená v porovnání s klasickými vozidly, stejně tak jako příčná stabilita (klouzáni do stran ve směru příčného náklonu).

Pohyb na vzdušném polštáři bude možné tedy využít především v rovinatém terénu, v údolích, v inundačním území vodních toků, kde lze očekávat sníženou únosnost terénu z hlediska průchodivosti konvenčních vozidel. Kde tedy nebude moci „průzkumný nosič“ projet svým podvozkem z důvodu snížené terénní únosnosti, využije funkci pohybu na vzdušném polštáři. Vznášedlový režim bude vhodně v řadě případů uplatnit i v rovinném únosném terénu k rychlejšímu pohybu (pohotovějšímu přemístění).

Jízda „průzkumného nosiče“ na podvozku bude moci v podstatě „značkovat“ průjezdný terén, při ztížené průjezdnosti může pak vyznačit rozhraní obtížné terénní průjezdnosti, popř. neprůjezdnosti pro konvenční vozidla, překonáním málo únosného úseku na vzdušném polštáři až po další uplatnění jízdy na podvozku vymezí

délku neprůjezdného terénního úseku. V nepříznivých případech rokádním manévrem na vzdušném polštáři ověří vhodnější možnosti průjezdné postupové osy. Tímto způsobem budou obvykle prověřovány přístupy k přepravištím při násilném přechodu vodních překážek.

Na souši bude tedy ve většině případů předpokládaného (značně členitého) válcového rozhodující základní pohyb „průzkumného nosiče“ klasickou jízdou (na kolovém podvozku), režim vznášení uplatní se v rovinatých málo únosných či obtížně průjezdných terénních úsecích a plochách.

Nad vodou však bude rozhodující vznášedlový režim pohybu „průzkumného nosiče“, jehož plavba bude obvykle pouze omezená a pomocná, většinou jen provozně bezpečnostní. Při pohybu na vzdušném polštáři nad vodu je nutné zdůraznit zvláště minimální závislost vznášedla na rychlosti říčního proudu, což je markantní především v porovnání s obojživelnými vozidly (bojovými i speciálními), avšak i s dosud používanými ženijními motorovými plavidly, určenými k říčnímu průzkumu i další zabezpečující činnosti na

přepřavištích a na úsecích násilného přechodu vodního toku vůbec (záchranná služba, říční stráž, rokádně spojovací služba, kontrolní rokádní plavba funkcionářů úseků násilného přechodu apod.).

Rychlostní progresivita vznášedel v režimu činnosti nad vodou vyniká z grafické tabulky 1, znázorňující porovnání tras realizovaných za 1 hodinu poproudě a protiproudě různými druhy a typy plavidel, obojživelných vozidel a vznášedla při různých variantách rychlosti říčního proudu.

Z této tabulky jednoznačně vyplývá, že obojživelná vozidla jsou na bystrém a prudkém proudu k průzkumu prakticky nepoužitelná, poněvadž nejsou schopna protiproudního manévru a na prudkém proudu dokonce ani odpovídající příčné plavby.

Nová rychlá žentijní plavidla jsou již schopna uskutečnit, v rámci plnění průzkumných i jiných zabezpečujících úkolů, účinný rokádní protiproudni manévr.

Rozhodně nejprogresivnější variantou je průzkumné vznášedlo, které je v podstatě nezávislé na rychlosti vodního proudu.

Relace maximálních rychlostí různých koncepčních typů možných „průzkumných nosičů“ na vodě i na souši je patrná z tabulky 2. Průzkumné vznášedlo dosahuje opět nejlepší hodnoty především na vodě, jak bylo patrné již z tabulky 1. Na souši bude výhodné využít parametr vznášedla obvykle jen při špičkových akcích. V tomto případě je však nutné zdůraznit schopnost průzkumného vznášedla překonávat i málo únosné či neúnosné a neprůjezdné terénní plochy.

Celá předchozí stať zdůrazňuje především **pozitivní vlastnosti vznášedel**, ovlivňující způsob jejich zařazení.

Na obr 1 a 2 jsou uvedeny varianty zahraničních vznášedel.

Negativní vlivy

Nejpodstatnější negativní vliv na funkční parametry průzkumného vznášedla má — jak jsem již uvedl — členitost

válčiště a parciálních terénních ploch v prostorech zasazení. Při přesunech bude tento vliv negován běžnou jízdou na vlastním podvozku. K obtížnější situaci dojde při výjezdech na protilehlý břeh vodních překážek vzhledem k tomu, že konfigurace břehů je pro sjízdnost obojživelných vozidel a v podstatě i vznášedel značně nepříznivá. Obvyklý stupeň v úrovni vodní hladiny a relativně strmý sklon břehů bude znesnadňovat a ve většině případech i znemožňovat výjezdy. Plážovitě břehy se vyskytují na řekách předpokládaného válčiště jen výjimečně. Méně než 5 % úseků říčních břehů neumožní výjezdy obojživelníkům. I tak v řadě případů povlovného břehu bude výjezd ztěžovat málo únosný nebo rozbrzděný pruh v dotyku s vodní hladinou. V těchto případech bude mít vznášedlo výhodu oproti obojživelným vozidlům tak jako na neprůjezdném terénu vůbec. Další výhodou vznášedla bude jeho rychlost rokádního pohybu podél břehu při hledání vhodných míst k výjezdu. Tam, kde vznášedlo vyjede na protilehlý břeh, bude možné počítat též s výjezdy z přepřavišt a za eventuální cenu úpravy i zpevnění břehu a přilehlého terénu pro konvenční vozidla.

Podrobnou mechaniku součinnosti průzkumného vznášedla a obrněných vozidel na předmostí vodních překážek ukáže až praxe.

Dalším podstatným negativním vlivem na funkci průzkumného vznášedla budou zaminované terénní i vodní plochy. I když klasické tlakové miny neohrozí vznášedlo pohybující se na vzduchovém polštáři, budou pro ně nebezpečné miny nástražné, magnetické apod., obdobně jako pro ostatní vozidla. Nebezpečí minových nástrah značně zpomalí rychlost pohybu vznášedla nad rovinatým terénem vzhledem k delší brzdě dráze vznášedla v porovnání s konvenčními vozidly. Z předchozích podmínek vyplývá, že jedním z prováděných průzkumných zařízení vznášedla budou moderní minohledací systémy.

Negativně bude ovlivňovat činnost průzkumných vznášedel i jejich větší zrání

telnost nepřátelskou palbou, neboť pancéřování nebude moci být dost účinné jako u obrněných transportérů.

Rovněž některé demaskující znaky budou negativně ovlivňovat činnost průzkumných vznášedel, neboť na průzkumné nosiče bude jistě zaměřena pozornost ne-

přátelských palebných prostředků. Z demaskujících znaků stojí za zmínku vedle tvaru i větší hlučnost v porovnání s transportéry.

Negativní vlivy bude možné řešit odpovídající taktikou zasazení průzkumných vznášedel.

I když se v soudobých podmínkách uvažuje v podstatě s dvěma koncepcemi vedení bojové činnosti, jednak bez použití JZ, jednak s jejich použitím, musí být vojska připravena na podstatně obtížnější variantu vedení bojové činnosti vzhledem k vyšší náročnosti, obtížnosti a dosavadnímu neověření řady taktických i materiálně technických hypotéz. Vojska musí být v kterékoli fázi boje i operační situaci trvale schopna uskutečnit pohotový hloubkový i rokádní manévry, který je v kategorii pohybu sil a prostředků pozemních vojsk podstatnou měrou závislý na ženijním zabezpečení, které bude ovlivněno charakterem válčiště a jeho kauzálními vlastnostmi z hlediska nutných ženijních opatření zaměřených k odstranění či překonání překážek i zátarasů všeho druhu. V tomto smyslu sehraje velmi důležitou úlohu kvalita a předstih průzkumu zaměřeného k získání rozhodujících informací a údajů potřebných k optimalizaci řešení manévru silami a prostředky vojsk.

Na pohotovosti, kvalitě a předstihu ženijního průzkumu bude bezprostředně záviset ženijní zabezpečení, jehož komplexnost bude možné posoudit mírou a stupněm splnění cíle ženijní činnosti v útočné operaci, jímž je nutnost zajistit bezpečnou a rychlou „sjízdnost válčiště“ pro všechny druhy vojsk ve všech variantách sestav.

Náročné úkoly průzkumu bude možné splnit s předstihem za předpokladu, že průzkumné hlídky a odřady vystrojené kvalitní ženijní průzkumnou technikou budou vyzbrojeny průzkumnými nosiči schopnými manévrovat i v nejobtížnějších podmínkách válčiště. Uvedený předpoklad splňují pouze speciální průzkumná vznášedla vybavená konvenčním podvozkem a současně přizpůsobená k plavbě, vedle možnosti i prograsívního pohybu na vzdušném polštáři.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Použití zabezpečovacího pásma v obraně

Charakter soudobých operací, velké množství taktických jaderných prostředků ve výzbroji svazků pozemních vojsk nepřítelů a jejich vysoká pohyblivost vyžadují potřebu vytvořit v obraně hluboké zabezpečovací pásma operačního významu. Podobná pásma mají být nejen při organizování předem připravené obrany, ale i při přechodu do ní v průběhu útočné operace, v přímém dotyku s nepřitelem, za velmi omezeného času na přípravu obranné operace.

Při správné volbě čar a dovedném vedení bojové činnosti zabezpečovacího pásma může na určitou dobu

- zbavit nepřítelů výhod, které vyplývají z jeho možné převahy v taktických jaderných zbraních,

- ztížit hromadné použití taktických jaderných zbraní,

- vytvořit nezbytné podmínky ke zničení hlavní části taktických jaderných prostředků ještě do příchodu k hlavnímu pásmu obrany.

Kromě toho, při úspěšném vedení boje vojsk v obraně zabezpečovacího pásma, je možné zastavit útok nepřítelů, přinutit jeho hlavní síly bojovat o toto pásmo nebo útočit na směrech pro něho nevýhodných. Není vyloučeno, že vojska v obraně budou v tomto případě napadat palebnými údery útočícího nepřítelů na přístupech k obraně po déletrvajících dobách a jeho oklamáním oslabí tak sílu prvního úderu. Možnost a účelnost vytváření hlubokého zabezpečovacího pásma jsou zdůvodněny i rostoucí pohyblivostí vojsk, jejich schopností rychle přecházet k obraně výhodných čar, dalekoností prostředků ničení a konečně spolehlivostí prostředků velení.

Na základě toho vytváříme v soudobých podmínkách zabezpečovací pásma s cílem

- zabránit současnému vyjití rozhodujícího množství taktických jaderných prostředků útočníka na vzdálenost, která by umožňovala jejich použití k hromadným úderům na hlavní síly vojsk v obraně;

- vytvořit výhodné podmínky ke zničení taktických prostředků jaderného napadení nepřítelů;

Upraveno ze sovětského tisku.

— oklamat nepřítele o rozmístění našich hlavních sil v obraně a donutit ho předčasně rozvinout jeho hlavní síly, zastavit jejich útok a získat čas k přípravě obrany;

— včas zjistit jeho uskupení a zámysl.

Vytvoření zabezpečovacího pásma není ovšem nezbytností ve všech případech a v libovolných podmínkách přechodu do obrany. O jeho vytvoření v operačním měřítku rozhoduje velitel frontu. Přechází-li front do obrany jednou armádou na odloženém směru, může v tomto případě rozhodnout o jeho vytvoření velitel armády — ovšem v souladu se zámyslem operace frontu ke zničení nepřítele na daném směru.

To je zdůvodněno tím že velitel frontu má v podřízenosti podstatné množství jaderných prostředků a letectva, kterými může ovlivňovat ničení přesunujících se hlubokých operačních záloh nepřítele, zmařit jejich přeskupování a na základě výsledků jaderných úderů na ně určit ten nebo onen způsob vedení obrany včetně vytvoření zabezpečovacího pásma. Kromě toho velitel frontu při vytvoření zabezpečovacího pásma může lépe zhodnotit situaci a zejména:

— operační situaci a bojové úkoly armády v obraně a jejich sousedů,

— průběh fronty

— vojenskoekonomický význam prostoru, v němž front všemi silami nebo částí sil přechází k obraně,

— rozmístění nejdůležitějších objektů, které nesmí být v zabezpečovacím pásmu,

— charakter terénu a výhodné čáry pro organizaci obrany hlavních sil

— vlastnosti terénu, kde předpokládá organizovat zabezpečovací pásmo.

Bezprostřední obranu zabezpečovacího pásma bude organizovat velitel armády v rozmezí svého pásma.

Způsoby vytvoření zabezpečovacího pásma a uskupení sil a prostředků při přechodu armády do obrany v průběhu frontové útočné operace budou velmi různorodé. V určité situaci toto pásmo můžeme vytvářet na území, obsazeném předem posunutými oddádkami (přítomnými hlavními silami přecházejícími do obrany na výhodných čarách v hloubce), v jiné situaci upevněním dosažené čáry a ponecháním na ní nejnutnějšího množství sil a prostředků; hlavní síly svazků prvního sledu armády vyvádíme do hloubky na výhodnou čáru k obraně. Vytvořit pásmo můžeme i vyjitím potřebného množství sil ze sestavy prvního sledu armády dopředu již po obdržení rozkazu k přechodu do obrany na

dosažené čáře. V závislosti na situaci je velmi pravděpodobné, že bude docházet ke splývání vyjmenovaných způsobů vytváření zabezpečovacího pásma.

Úkol k přípravě zabezpečovacího pásma vydává velitel armády současně s vydáním úkolů divizí k obraně. Množství sil a prostředků, určených k obraně zabezpečovacího pásma, bude záviset na složení armády, bojeschopnosti svazků, bojovém úkolu, konkrétních podmínkách situace a rovněž na způsobech vytváření zabezpečovacího pásma.

Na hlavním směru v obraně zabezpečovacího pásma může působit tanková nebo motostřelecká divize, která je před určeným předním okrajem obrany. Podle závěrů vědeckovýzkumné práce divize může úspěšně bojovat v zabezpečovacím pásmu na frontě 50–60 km a přehrazovat tak pásmo útoku armádního sboru nepřítele, který útočí na směru hlavního úderu polní armády. Na jiných směrech mohou působit předem posunutá oddádky divizí prvního sledu v hodnotě motostřeleckého nebo tankového praporu, ve výjimečných případech i pluku, např. na cvičení DNEPR. Ostatní části zabezpečovacího pásma mohou být chráněny průzkumnými jednotkami a různými druhy zátarasů.

Množství a složení předem posunutých oddádků divizí prvního sledu armády budou záviset na úkolu, předpokládaném složení a síle předem posunutých útvarů útočícího nepřítele, na charakteru terénu a jiných podmínkách situace. Předem posunutá oddádky v hodnotě motostřeleckého (tankového) pluku mohou bránit úsek v zabezpečovacím pásmu o šířce 15–20 km, v hodnotě motostřeleckého (tankového) praporu rájón o šířce 6–8 km.

Divize USA a bundeswehru se přesunují k obraně, kterou mají prolamovat, po několika osách přesunu v pásmu širokém 20–30 km. Dopředu vysílají průzkum a vojska příkrytí v hodnotě zesílených motorizovaných a tankových praporů. Vzhledem k tomu předem posunutá oddádky v hodnotě pluku může úspěšně odrazit pokus těchto vojsk o proniknutí k přednímu okraji obrany a donutit hlavní síly divizí nepřítele k rozvinutí v zabezpečovacím pásmu.

K použití předem posunutých oddádků k obraně zabezpečovacího pásma velmi často docházelo v obranných operacích Velké vlastenecké války. Charakteristika úkolů a způsoby bojové činnosti jsou zajímavé i z hlediska dnešních podmínek. Jako příklad uvádíme obrannou činnost vojsk 21. armády Jihozápadního frontu v listopadu 1941 pod Bělgorodem. Svazky této armády, které se odpoutaly od nepřítele bě-

Tabulka 1

Divize, které vysílaly předsunuté odřady	Čára, na níž začínaly boje předsunutých odřadů a její vzdálenost od obrany hlavních sil	Složení předsunu- tých odřadů	Délka trvání bojové činnosti
192 sd	Pronin, 50 km	sp, tpr děl. odd.	18.—23. července
33 gsd	Černyševskaja, 40 km	sp, tpr děl. odd.	17.—23. července
147 msd	Morozovskij, 60 km	sp, tr	19.—23. července

hem odchodu, 3. listopadu přešly do obrany na čáře Koroča, Novoselovka (vý-
chodně a severozápadně Bělgorodu). Ar-
máda neměla přímý styk s nepřítelem.
K oklamání předsunutých útvarů nepříte-
le a k zabezpečení organizace a přípravy
obrány hlavními silami, divize prvního
sledu vysílaly předsunuté odřady v hod-
notě do zesíleného pluku na vzdálenost
30—50 km od hlavních sil. Působily
v pásmu širokém 10—18 km na několika
postupně zaujímaných čarách a zadržova-
ly útok převyšujících sil nepřítele po
čtyři dny. To umožnilo armádě organizo-
vaně přejít do obrany a splnit nezbytné
ženijní práce.

V dalších operacích Velké vlasteneč-
ké války byly vysílány předsunuté odřady
k obraně zabezpečovacího pásma častěji.
Jejich složení, vzdálenost a délka trvání
bojové činnosti byly velmi různorodé.
V obranných sraženích pod Stalingradem
součástí předsunutých odřadů byly i tan-
ky a dělostřelectvo; příklady viz **tabul-
ka 1**.

V těchto případech působily předsunu-
té odřady samostatně, bez palebné pod-
pory hlavních sil bránících hlavní páso-
m obrany, a úspěšně plnily své úkoly.

V soudobých podmínkách bude prav-
děpodobnější, že v zabezpečovacím pásmu
budou působit celé motostřelecké a tan-
kové pluky divizi prvního sledu, neboť
budou plnit složitější úkoly.

Hloubka zabezpečovacího pásma na
hlavním směru armády musí umožnit vést
bojovou činnost na 2—3 postupně zaují-
maných čarách, vytvářet výhodné pod-
mínky širokého manévru a co je nejdů-
ležitější — znemožnit použití taktických
jaderných zbraní na hlavní síly. Takovým
požadavkům odpovídá hloubka 30—50 km.
Na směrech, kde působí předsunuté odřa-
dy v hodnotě praporu, hloubka pásma
může být menší aby mohla být zabezpe-
čena jejich podpora palebnými prostřed-
ky hlavních sil divizi a zamezilo se obe-
jit zaujatých čar nepřítelem.

Hloubka zabezpečovacího pásma musí
umožnit bránícím se útvarům vést aktivní

bojovou činnost, kterou by donutily úder
né uskupení nepřítele rozvinout se ve vel-
ké vzdálenosti od předního okraje obra-
ny armády a spotřebovat značnou část
munice, včetně jaderné. Kromě toho bo-
jová činnost v zabezpečovacím pásmu
musí donutit nepřítele zhustit bojové se-
stavy snížit tempo útoku a tím vytvořit
výhodné podmínky bránícím se vojskům
způsobit ztráty útočícímu nepříteři všemi
prostředky ničení, zejména raketovými ja-
dernými zbraněmi.

K dosažení tohoto cíle velitel fronty
(armády) předem určuje prostory ničení
vojsk nepřítele v období jejich přibliž-
ování i v průběhu boje v zabezpečovacím
pásmu Prostory ničení volí v terénu, kde
může dojít k nahuštění vojsk nepřítele
nebo ke zpomalení jeho postupu — v sou-
těskách, průsmycích, na přepravách přes
vodní toky atd. Na tyto prostory jsou
plánovány údery. Široce budou používány
ženijní zářarasy různého druhu.

Ke způsobení velkých ztrát útočícímu
nepříteři v zabezpečovacím pásmu bude
někdy výhodné dočasné předsunout pa-
lebná postavení části dělostřelectva ze
sestavy hlavních sil.

Při bojové činnosti v zabezpečovacím
pásmu soustřeďuje divize (pluk) své hlav-
ní úsilí na směry, z nichž jeden je hlav-
ní. Rovnoměrné rozmístění sil a prostřed-
ků a snaha vytvářet souvislou frontu obra-
ny v zabezpečovacím pásmu jsou nepří-
pustné. Na obranných čarách musí být
silně obsazeny hlavní směry, nejvýhodněj-
ší pro bojovou činnost tankových vojsk
nepřítele.

Bojovou sestavu divize je účelné mít
v jednom sledu, s vyčleněním jednoho
motostřeleckého (tankového) pluku do
zálohy. Jeho dělostřelectvem zpravidla po-
silujeme pluky prvního sledu. Stěží bude
účelné vytvářet divizní dělostřeleckou
skupinu. Motostřelecké pluky používají
větší části svých tanků k posílení proti-
tankové obrany jednotek — k bojové čin-
nosti v rotních a četových opěrných bo-
dech nebo z léček.

Bojovou sestavu předsunutých odřadů v hodnotě motostřeleckého (tankového) pluku (praporu) je rovněž účelné vytvářet v jednom sledu vybudováním rotních a samostatných četových opěrných bodů a do zálohy vyčlenit do motostřelecké (tankové) roty zesílené protitankovými prostředky. Posílené dělostřelectvo používáme centralizovaně. Jeho větší část se rozvíjí za postaveními rot na tankovém směru. Ostatní dělostřelectvo se rozvíjí v hloubce za tím postavením, na něž bude odřad odcházet v průběhu boje — ovšem v takové vzdálenosti aby mohlo podporovat boj předsunutého odřadu na prvním postavení.

Základním způsobem bojové činnosti útvarů a jednotek v zabezpečovacím pásmu jsou

- překvapující palebné údery s cílem způsobit maximální ztráty nepříteli,

- postupná obrana nejdůležitějších rájů, které přehraňují hlavní směry možného vyjití nepřítelů k přednímu okraji obrany.

Vzdálenosti mezi postupně zaujímanými postaveními určujeme na základě existujících výhodných čar, které by zabezpečovaly jednotkám (útvaram) vyjití z boje, odchod a zaujetí postavení na nové čáře. Pro předsunutý odřad v hodnotě praporu určujeme čáry ve vzdálenosti 3—5 km v hodnotě pluku 5—8 km.

Útvary a jednotky v zabezpečovacím pásmu úporně brání zaujaté čáry, aby pokud možno co nejdéle zadržovaly útočícího nepřítel, včas odcházejí z boje, odpoutávají se od nepřítelů a zaujímají nejblíže čáru, popřípadě působí z léčky.

Velitel předsunutého odřadu v průběhu boje dovedně manévruje palbou, využívá zátarasů a udržuje součinnost se sousedy s cílem nedopustit vniknutí nepřítelů do mezer mezi opěrnými body, natož obsazení zaujatých postavení z chodu. K odchodu útvarů divize na další čáry a postavení zabezpečovacího pásma dochází po vyjití jednotek z boje v rotních a četových proudech. Odchod je zabezpečován palbou dělostřelectva, zátarasy a palbou tanků z léček. V noci je možné současně odpoutání od nepřítelů i větší části sil pluk (divize) za předpokladu jeho zabezpečení palbou tanků.

Na posledním postavení zabezpečovacího pásma útvary za podpory letectva a dělostřelectva hlavních sil odrážejí útok divizi prvního sledu nepřítelů z chodu s cílem donutit je k zastavení a k přípravě nového útoku. Vojska v zabezpečovacím pásmu jen v tomto případě splní zcela své úkoly a mohou na rozkaz odejít do hloubky obrany.

Při plánování odchodu vojsk ze zabezpečovacího pásma do hloubky obrany hlavních sil velitel armády a velitelé divizí včas určují směry pohybu útvarů a jednotek s využitím podmínek terénu a organizují zabezpečení jejich odchodu palebnými prostředky rozmístěnými v hlavním pásmu obrany. V tomto období je velmi důležité nedopustit průlom nepřítelů k přednímu okraji bránících se vojsk ihned za odcházejícími jednotkami. Proto je nutné určovat speciální ženijní jednotky, které zřizují zátarasy v místech průchodů ihned po skončení odchodu vojsk. Na směrech odchodu jsou připraveny přehradné palby dělostřelectva a boční a křížové palby tanků a protitankových prostředků.

Odchod útvarů divizí a předsunutých odřadů z posledního postavení zabezpečovacího pásma za přední kraj obrany je nejučelnější v době, kdy nepřítel skončí palebnou přípravu na toto postavení. Dřívejší odchod může nepřítel zpozorovat a tak by byly zbytečně ztraceny přednosti zabezpečovacího pásma.

Složitá situace k vedení bojové činnosti v zabezpečovacím pásmu může vzniknout po vysazení vzdušných výsadků nepřítelů a po obsazení těch čar, na něž byl dříve plánován odchod. Má-li čára obsazená výsadkem důležitý taktický nebo operační význam pro bránící se vojska, je nutné organizovat zničení výsadku silami vojsk ze zabezpečovacího pásma, často i jednotkami a útvary z hlavního pásma obrany.

Předsunutým odřadům velí v průběhu boje v zabezpečovacím pásmu velitelé divizí, kteří je vysílali. Bojuje-li v zabezpečovacím pásmu motostřelecká nebo tanková divize, velí jí velitel armády. V každém případě prostřednictvím velitelů divizí koordinuje a usměrňuje úsilí předsunutých odřadů v souladu s celkovým zámyslem obranné operace.

Bojová pohotovost v sovětské vojenské literatuře

Upraveno z tisku NDR.

Význam a obsah bojové pohotovosti vojsk jsou ovlivňovány charakterem epochy, politickým zápasem ve světovém měřítku, rozvojem produktivních sil, vědy, techniky a vojenství.

Základní principy bojové pohotovosti jsou obsaženy v dílech V. I. Lenina, v materiálech sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚVKSSS. Bohatě vojenskoteoretické dědictví V. I. Lenina obsahuje také myšlenky o bojové připravenosti branných sil k obraně země, které vyplývají z objektivních zákonitostí socialistické revoluce.

Na VIII. všeruském kongresu sovětů v roce 1920 zdůrazňoval V. I. Lenin: „Musíme v každém případě střežit naši vojenskou připravenost. Aniž bychom upustili od úderů, které jsme zasadili imperialismu, musíme naši Rudou armádu za každou cenu udržovat v plné bojové pohotovosti a její bojovou schopnost dále zvyšovat.“ Zde Lenin rozlišuje pojmy „připravenost k obraně země“ a „bojová pohotovost“. To má jak z teoretického, tak i praktického hlediska metodologický význam, neboť z toho vyplývá, že pozornost jak státních orgánů a společenských organizací, tak i vojenských kádřů musí být ještě intenzivněji zaměřena na přípravu národního hospodářství, obyvatel a branných sil k odrazení agrese a zničení protivníka. Hlavní součástí připravenosti k obraně země — jak učí Lenin — je bojová pohotovost branných sil. V nich má schopnost státu, připravit agresorovi zničující úder — svůj koncentrovaný výraz.

Také díla M. V. Frunze obsahují hlavní myšlenky této problematiky. Frunze obšírněji pojednává o tom, jak se musí metodicky přistupovat k bojové pohotovosti branných sil jako součásti bojové připravenosti k obraně země. Píše: „Tuto činnost musíme chápat tak že naši státní a straníční funkcionáři při plánování kterékoliv oblasti našeho hospodářství, při zakládání jakýchkoli hospodářských podniků, při uskutečňování jakýchkoli kulturních opatření, vždy musí mít na mysli: jak je nutné věc řešit, aby současně s plněním mírových úkolů to přispívalo k upevňování naší obranné síly.“

M. V. Frunze charakterizoval bojovou pohotovost jako určující v systému připravenosti k obraně socialistického státu. Zdůraznil, že úkoly Rudé armády spočívají v tom, střežit a dále upevňovat její stálou pohotovost k boji proti světovému kapitálu a že charakter eventuálního budoucího střetnutí nutí Rudou armádu, aby byla připravena splnit svoje úkoly v jakémkoli operačním směru a na jakémkoli

úseku možné budoucí internacionální fronty.

Z díla tohoto vynikajícího vojevůdce Rudé armády vyplývá, že bojová pohotovost má složku morálně politickou, vojenskotechnickou a vojenskou. Úzká souvislost těchto složek bojové pohotovosti je zdůrazněna v jeho výroku „... neboť samotné správné politické přesvědčení jít do boje, položit svůj život, by nemuselo být postačující k dosažení vítězství, bude-li špatně vycvičení...“.

Metodologickou cenu má, jak Frunze staví bojovou sílu branných sil jako základ bojové připravenosti. Řekl: „Bojová síla armády pozůstává ze 3 momentů: duševního (tj. morální stránky ozbrojených sil) organizátorského a technického.“

Zajímavé myšlenky o bojové pohotovosti branných sil obsahují také díla maršála SSSR M. N. Tuchačevského, v nichž řešil převážně jednotlivé aspekty bojové síly a bojové připravenosti branných sil (otázky mobilizace, strategického soustředění a rozvoje branných sil, velení atd.). Zdůrazňoval nutnost trvalého zdokonalování teorie vojenského velení jako důležitého prvku bojové pohotovosti vojsk.

Vidíme že již od prvních let sovětské moci byl kladen důraz na bojovou pohotovost. Zvláště Leninovy práce v této oblasti byly a zůstanou metodologickým základem pro vojenskovědeckou činnost, která při respektování historických podmínek dosáhla vysoké úrovně.

Zájem sovětských vojenských teoretiků o problematiku bojové pohotovosti se nikdy nezměnil a i v našem vojenském tisku byl této důležité stránce vojenské výstavby věnován náležitý prostor. Závěr je jednoznačný. Význam bojové pohotovosti v současné době se výrazně zvětšil. Je známe, že imperialisté se připravují na světovou raketovou jadernou válku, která by měla začít překvapivým úderem na socialistické země, především na SSSR. To je také důvod, proč bojová pohotovost jak ve strategickém, tak operačně taktickém měřítku je chápána jako jeden z nejdůležitějších úkolů.

Některé názory o bojové pohotovosti

Většina autorů vychází z mezinárodní situace, ze stavu ozbrojených sil protivníka a úrovně vojenství vůbec. K bojové pohotovosti počítají současně tyto prvky:

- vědecky zpracované plány bojové pohotovosti a připravenosti k obraně,
- spolehlivé přikrytí státní hranice,
- účelnou dislokaci branných sil,
- vysokou úroveň bojového výcviku

a bezvadný stav technických bojových prostředků,

— systém co nejrychlejšího vyrozumění jednotek, svazků a stádb,

— neodkladné vyrazení po vyhlášení poplachu,

— včasné rozvinutí vojsk,

— spolehlivé velení,

— cílevědomou stranickopolitickou práci,

— všestranné zabezpečení činnosti,

— organizaci ochrany před prostředky ZHN.

Vyskytují se také názory, že měřítko na bojovou pohotovost se změnila. Arm. gen. A. Sadov např. píše, že revoluce ve vojenství vyžaduje udržovat ve všech složkách branných sil trvale vysoký stav bojové pohotovosti. Na důležité změny v bojové pohotovosti poukazují gen. plk. M. Kalašnik a gen. mjr. S. Iljin. V článku „Revoluce ve vojenství a výchova sovětských vojáků“ píše: „Vysoký stupeň bojové pohotovosti je trvalý požadavek nezávislý na okamžité mezinárodní situaci. Musíme vychovávat lidi v duchu vysoké připravenosti, nezávisle na výkyvech barometru napětí v mezinárodních vztazích. Právě v situaci všeobecného zmírnění mezinárodního napětí mohou agresivní kruhy za určitých okolností uskutečnit převrat SSSR. Sovětské branné síly musejí být proto každým okamžikem připraveny zmařit dobrodružství nepřitele.“

Plk. Babakov v souvislosti s touto problematikou uvádí: „Nebezpečí, že agresor zahájí raketovou jadernou válku, klade požadavek — udržovat branné síly trvale na vysokém stupni bojové pohotovosti — na jedno z předních míst. Udržování takové trvalé vysoké bojové pohotovosti slouží veškerá praktická činnost velitelů, politických zástupců, inženýrů a techniků, politických pracovníků, stranických a mládežnických organizací a všech příslušníků armády. Základem bojové pohotovosti je vysoká úroveň bojového výcviku, vzorná kázeň a organizovanost ve vojscích, trvalý nácvik, skryté rozmístění a účelná dislokace jednotek a svazků.“

V některých názorech se zdůrazňuje, že pro bojovou pohotovost neexistují již žádné teritoriální hranice. Vysokou bojovou pohotovost potřebují všechny jednotky, nechť jsou umístěny kdekoli. Dříve byl takový názor, že vysoký stupeň bojové pohotovosti je žádoucí pro ty jednotky, které v případě války by měly krýt strategické rozvinutí branných sil. To je dnes v každém případě nesprávné. Přetrvává také „sezónní způsob“ udržová-

ní bojové pohotovosti. Válka může být zahájena v kteroukoli roční dobu. Vojska musí být tedy trvale připravena bez ohledu na povětrnostní, geografické nebo jiné podmínky, splnit bojové úkoly.

Dílčí procesy bojové pohotovosti

Značná část materiálů se zabývá dílčími procesy bojové pohotovosti.

Bojová pohotovost a bojová síla

Mnoho autorů řeší vzájemné vztahy mezi bojovou pohotovostí a bojovou silou branných sil, při čemž rozebírají mj. tyto prvky bojové síly:

- účelná organizační struktura,
- stupeň naplnění jednotek,
- stav zásobování materiálními prostředky,
- úroveň morální politických vlastností a bojového výcviku,
- schopnost všech složek branných sil vést společný boj.

Přitom autoři poukazují na vliv těchto prvků na bojovou pohotovost. Některé názory přesto opomíjejí, že bojová síla a bojová pohotovost přes jejich úzký vzájemný vztah jsou relativně samostatné jevy. To potom vede k identifikaci obou pojmů. V knize „Marxismus-leninismus o válce a armádě“ je uvedeno, že ze spojení vysoké úrovně stavu technické výzbroje, vojenského výcviku a bojové pohotovosti vyplývá bojová síla vojsk. Autoři díla „Metodologické problémy vojenské teorie a vojenské praxe“ (Moskva 1966) tvrdí opak, když uvádějí, že nejdůležitější prvek bojové pohotovosti je bojová síla. Ve skutečnosti dává bojová síla vojskům možnost vést bojovou činnost, splnit úspěšně všechny stanovené úkoly a zvítězit nad nepřítelem. Realizace této činnosti je úspěšná cestou bojové pohotovosti a bojové činnosti.

Maršál SSSR J. Jakubovskij píše: „Vysoká bojová pohotovost, to je takový stav vojsk, výzbroje a techniky vedoucích orgánů a zásobování, všech součástí složitého vojenského organismu, jakož i mobilizačního systému, který nám umožňuje neodkladně odpovědět zničujícím úderem každému agresorovi, který by se odvážil sáhnout na vymoženosti socialismu a komunismu a bezpečnost národů.“

Vyskytují se též názory, že přeměna bojové síly v bojovou pohotovost závisí na umění velitelů. Plk. J. Besnik poukazuje na to, že to závisí ve velké míře na stavu výchovy velitelů všech stupňů, do jaké míry je realizována bojová síla.

Hlavní cíl velení vojsk v boji musí spočívat v tom, vytvořit objektivní i subjektivní předpoklady pro pokud možno úplnou realizaci bojové síly vojsk a k tomu vzít nebo zůzit protivníkovi jeho možnosti. V tom spočívá jedna z nejdůležitějších stránek umění velitelů řídit bojovou činnost. Všeobecně posuzováno je to správně. Nesmí se ale přehlížet specifika, kterou mají jednotlivé složky branných sil při dosažení a udržení bojové pohotovosti. Pro raketová vojska strategického určení, pro vojska PVO země a válečné námořnictvo je zvláště významné, že se zavádějí moderní technické prostředky. Mimořádně důležitý je přitom vysoký stupeň automatizace, jakož i kvalifikovaná obsluha a ošetřování technických prostředků. V těchto složkách branných sil je maximální využití techniky přímo závislé na schopnosti příslušníků armády v tom, jak tuto techniku ovládají. Přeměna bojové síly v bojovou pohotovost spadá tedy také do vojenskopolitické oblasti.

Bojová pohotovost a faktor času

V některých názorech je faktor času posuzován jako základ bojové pohotovosti. Rychlost při dosažení bojové pohotovosti byla vždy základním problémem vojenského velení. Ještě nikdy to nebylo tak akutní jako v současné době. Čas k bezprostřední přípravě na začátek vojenské činnosti musí se dále zkracovat. Plk. L. Koršun v této souvislosti poznamenává: „Důležitý ukazatel bojové pohotovosti je čas, který vojska potřebují, aby byla schopna zasazení“. Gen. por. Savjalov o tom píše: „Boj o získání času je hlavní požadavek k přípravě branných sil k odražení agrese. Získat čas, to dnes znamená dosáhnout takovou bojovou pohotovost, která zjevně předstihne bojovou pohotovost protivníka. Získat čas znamená udržet na úrovni stále se zvyšujících požadavků budoucí války branné síly, technické bojové prostředky, organizaci vojsk a válečné umění. Takový časový předstih oproti protivníkovi se musí dosáhnout dlouho před začátkem války a musí být trvale udržován. Dosáhnout jej až v průběhu války by bylo nejen těžké, ale skoro nemožné.“

Jako hlavní cesty ke zkrácení času jsou uváděny:

- boj všech příslušníků armády za snižování norem k dosažení bojové pohotovosti technických prostředků,
- trvalý nácvik k rychlému dosažení bojové pohotovosti útvarů a svazků.

Vojenská technika, technické zabezpečení a bojová pohotovost

O vzájemném poměru pokroku ve vojenském technickém rozvoji a bojové pohotovosti se zmiňuje gen. mjr. A. Parchmenko v článku „Analýza ozbrojeného systému“ přičemž zdůrazňuje: „Ozbrojený systém tvoří spojení vojenských úkolů s technickými prostředky (přirozené s ohledem na organizaci vojsk). Ozbrojený systém pozůstává ze složek, které jsou spolu navzájem spojeny. Jsou také ovšem i vnější souvislosti na které se musí právě tak brát zřetel.“

Podle názoru autora je nutné dosáhnout maximální zvyšování bojové síly branných sil a to s takovým materiálním nákladem, který trvale zachová vojenskou převahu.

Pplk. ing. Agočkov upozorňuje na to, že je nutné udržovat rakety ve stále pohotovosti k použití ve spolehlivě chráněných odpalovacích šachtách. To vyžaduje také bezpečnou ochranu proti korozi, což není žádná bezvýznamná hlediska k záruce bojové pohotovosti raketových zbraní.

Gen. mjr. letectva V. Povarkov se zabývá úlohou týlu při udržování bojové pohotovosti letectva. Jde mu především o zvýšení pohyblivosti. Nepohyblivý, těžkopádnou letištní technikou vyzbrojený týl nemůže dosti rychle sledovat letecké jednotky na nová letiště zvláště při silné decentralizaci. Letištní technické zabezpečení může být při přemísťování leteckých jednotek účinné jen tehdy, disponuje-li taktické letectvo víceúčelovými letišti stejného typu.

Podle našeho pojetí bylo dosud opomenuto jedno podstatné hledisko. Rostoucí složitost vojenské techniky vede k silnému narůstání obsluhující činnosti. Příprava k použití bojových systémů (uvvedení do bojové pohotovosti) stala se dnes složitým úkolem. Potřebuje komplexní výzkum specialisty různých směrů.

Válečné umění a bojová pohotovost

V poslední době snaží se několik autorů přijít s novými aspekty bojové pohotovosti. Maršál SSSR M. V. Zacharov uvádí v článku „50 let sovětské vojenské vědy“: „Zkrácení času k dosažení plné bojové pohotovosti je důležitá otázka válečného umění.“ Z toho vyplývá, že **bojová pohotovost je nejen důležitým prvkem válečného umění, ale že se musí řešit v komplexu se strategií, operačním uměním a taktikou.**

Maršál SSSR M. Moskalenko uvádí, že do vojenské strategie vstupuje mimořádně důležitá téze: „Trvalá bojová pohotovost branných sil je takový stav, který

maximálně zajišťuje bezpečnost státu v míru a dosažení stanovených cílů na začátku i v průběhu války. V podmínkách použití jaderných zbraní má trvalá bojová pohotovost branných sil celostátní význam a dostává se do strategické kategorie.“ Velmi důležité jsou také jeho vývody o úloze strategických raketových zbraní v příští možné válce.

Gen. plk. M. Grigorjev píše o specifické bojové pohotovosti raketových vojsk strategického určení: „Bojová pohotovost je hlavní zákon sovětských vojáků. Tento pojem znamená v konkrétním výkladu pro příslušníky raketových vojsk strategického určení určitou zvláštnost, neboť raketové jednotky jsou právě dnes v míru, ve spolehlivě chráněných a maskovacích postaveních, z nichž každému agresoru odpoví zničitelným raketovým jaderným úderem.“ Autor zdůrazňuje, jak je pro raketové útvary důležité být každou minutu v bojové pohotovosti.

U raketových vojsk má tedy faktor času zcela konkrétní výraz a dává složce branných sil specifický rys.

K další výzkumné práci

Výzkumná práce k problémům bojové pohotovosti bude nutná i v budoucnu. Přitom by se měla zabývat zvláště změnami ve struktuře pojmu bojová pohotovost i vzájemnými vztahy bojové pohotovosti k takovým kategoriím jako připravenost k obraně země a bojová síla armády a námořnictva.

Bude nutné řešit takové otázky jako vzájemný poměr bojové pohotovosti k zákonům vojenské vědy, zásadám válečného umění a výstavbě armády. Analyzován by měl být dále dialektický poměr teorie a praxe bojové pohotovosti. Vedle vojenského aspektu měl by být řešen také subjektivní faktor při dosahování bojové pohotovosti. Bylo by zajímavé vypracovat i základní rozdíly v udržování bojové pohotovosti v socialistických a kapitalistických armádách. Zakládají se na diametrálně rozdílných světových názorech a politických směrech. Přesto je bezpochyby i v oblasti bojové pohotovosti něco stejného, co vyplývá z vojenského aspektu.

Výzkum by se měl také zabývat vztahy mezi bojovou pohotovostí a mobilizační pohotovostí branných sil. Revoluce ve vojenství vede zde stále ke změnám, hlavně v pořadí mobilizace. Proto by se mělo řešit, jak mobilizační pohotovost země stále více proniká bojovou pohotovostí branných sil k odražení překvapujícího nepřátelského přepadu.

Ještě více pozornosti musí být věnováno vzájemnému poměru vojenskotechnické převahy, vojenskotechnického překvapení a bojové pohotovosti. K vítězství v raketové jaderné válce je vojenskotechnická převaha právě před zahájením války rozhodující. Obě strany usilují o technické překvapení, tj. každý se snaží ve válce použít takové bojové prostředky, které protivník nemá.

Vojenskotechnická převaha je spojena s velkými těžkostmi i rozpory. Na jedné straně potřebuje se ke stálé bojové pohotovosti určitá záloha technických bojových prostředků, na druhé straně podléhají tyto prostředky morálnímu opotřebením a je ekonomicky neúčelné shromažďovat jich velké množství. Zde je nutné nalézt optimální řešení. Problémy bojové pohotovosti musí být posuzovány tedy také z vojenskoekonomického hlediska.

Důležité jsou vztahy mezi výcvikem a bojovou pohotovostí. V této oblasti by měl být dále řešen všestranný vliv kázně na

bojovou pohotovost neboť čím pevnější je vojenská kázeň, tím vyšší je pocit každého vojáka, tím vyšší je stupeň bojové pohotovosti celé armády.

Ještě dnes platí slova M. V. Frunzeho: „Vojenská organizace je zvláštní organizace, která vyžaduje od jejích příslušníků zvláštní přesnost, plnění povinností, vytrvalost, rychlost při plnění rozkazů.“ Znovu by měl být řešen vztah faktoru času a plnění povinností, tj. přesného provádění rozkazů.

Zachování vojenského a státního tajemství, stejně jako vysoká bdělost ve strážní službě je právě tak žádoucí při udržování vysokého stupně bojové pohotovosti.

Bojová pohotovost branných sil je tedy důležitý prvek válečného umění, který musí být objasňován ještě podrobněji. Podle našeho názoru by mělo být vytvořeno standardní dílo, ve kterém by byly vysvětleny základní teoretické aspekty bojové pohotovosti v plném rozsahu.

Význam Rakouska na západoevropském válčišti

Plukovník ing. Karel Štěpánek
Podplukovník ing. Bohumil Matulík

Položení ČSSR na západoevropském válčišti je z vojenskostrategického hlediska prostorově svázáno s jižní částí NSR, severovýchodní částí Francie, územím Rakouska, Švýcarska a přilehlými okrajovými částmi území NDR, PLR a MLR. Tímto prostorem procházejí důležité operační směry západ — východ i východ — západ. Tyto směry protínají podélně i příčně území ČSSR a pochopitelně na ně soustřeďuje zájem vojenské uskupení NATO.

Z hlediska obrany ČSSR má v tomto smyslu důležitou úlohu území Rakouska. Při narušení jeho neutrality vojsky NATO by se podstatně zkomplikovala obranná situace ČSSR. To je potvrzeno i nedávnou historií z konce třicátých let.

V roce 1937 byl zpracován podle rozhodnutí Hitlera a na základě direktivy ministra války fašistického Německa von Blomberga (ze dne 24. 6. 1937), plán ozbrojené intervence v Rakousku, ve kterém byla velká pozornost věnována i přípravě operací proti ČSR. Na konferenci s vedoucími činiteli armády (5. 11. 1937) pronesl pak Hitler známý výrok, že válka je pro Německo nevyhnutelná a jako její první nezbytný cíl, jehož dosažení by zlepšilo strategickou pozici říše, uvedl „souběžné pokolení Čech a Rakouska“. Důsledkem toho byla směrnice von Blomberga (ze dne 7. 12. 1937), která orientovala fašistickou armádu k přípravě válečných operací proti ČSR a Rakousku. Hitler se však v této době orientoval i na neválečné připojení Rakouska, což bylo nakonec utvrzeno při jednání Ribbentropa v Londýně (koncem listopadu 1937).

Konec samostatnosti Rakouska upevnil pozice nacistického režimu, zlepšil jeho strategické postavení a vytvořil velmi výhodné podmínky k přepadení ČSR. Ještě v době anšlusu Rakouska se Hitler vyslovil před generálem Halderem, že nyní nastala situace, která bude pro Čechy velmi nepříjemná. 21. dubna 1938 projednává Hitler s Keitelem a dalšími činiteli armády plán přepadení ČSR, který v květnu 1938 dostal konečnou podobu a krycí název „operace GRÜN“.

Tolik krátce k historickým zkušenostem.

Vojenský význam území Rakouska

Rakousko má rozlohu 83.850 km² a má přibližně 7,255.000 obyvatel (tj. asi 87 obyvatel na 1 km²). Hlavním městem je Vídeň.

V roce 1945 bylo Rakousko osvobozeno především v důsledku vítězství sovětské armády. Jeho území bylo v této době rozděleno na 4 zóny (sovětskou, americkou,

britskou a francouzskou). 15. května 1955 byla podepsána státní smlouva o obnovení nezávislého a demokratického Rakouska.

5. listopadu 1955 vstoupil v platnost ústavní zákon, na jehož podkladě vznikla Rakouská spolková republika jako neutrální stát. Rakousko tak převzalo závazek trvalé neutrality, zřeklo se účasti ve vojenských blocích a zavázalo se, že na jeho území nebudou umístěna vojska druhých států a že na jeho území nebudou zřizovány vojenské základny jiných států. Současně bylo potvrzeno, že Rakousko nevstoupí ve spolenectví s Německem, že bude dodržena denacifikace a že rakouská armáda nebude vyzbrojována speciální výzbrojí.

Rakousko má pro svou zeměpisnou polohu, komunikační vybavenost a stupeň ekonomického rozvoje značný vojenskostrategický význam ve střední Evropě. Jako kapitalistický stát soustřeďuje na sebe zájem předních imperialistických mocností členských zemí NATO. Tento zájem narůstal v souvislosti s kolísavým postojem Francie.

Území Rakouska je z hlediska strategického a operačního plánování použití ozbrojených sil NATO v Evropě, dělítkem mezi prostory západoevropského a jihoevropského válčistiště. Jeho ovládnutí a využití k přesunům, k manévru silami a prostředky, může být důležitým faktorem při vytváření výhodných operačních uskupení. Logické úvahy vedou proto k závěru, že území Rakouska, především jeho severní část, může být využito jako nástupní prostor proti socialistickým zemím, především proti ČSSR a MLR. Tato skutečnost má z našeho hlediska přímý vliv i na poměry sil a na možnosti pozemního i vzdušného napadení našeho státu.

Území Rakouska prostupuje horské pásmo Alpy. Tři čtvrtiny území státu, tj. celý západ, střed a jih, mají horský (velehorský) charakter; to je určujícím faktorem pro hodnocení možnosti vedení vojenských operací. Území Rakouska — jako celek — není výhodné pro činnost větších operačních uskupení. Východní cípy území a především severní část území při hranici s ČSSR je vhodná pro bojovou činnost (viz schéma 1). Tento prostor je součástí příalpského směru západoevropského válčistiště.

Uvedený operační směr vychází z rozsáhlého operačního prostoru jihovýchodní části NSR. Jeho hloubka přes území Rakouska na hranici ČSSR (jižní Morava) je asi 250—300 km a šířka 70—80 km. Plochy, kde v podunajském pásu tohoto operačního směru přesahují výškové rozdíly 300 m, jsou omezené. Jde především o pro-

story Wiener Wald, Greiner Wald a Hausruck. V těchto prostorech je pohyb závislý na komunikacích. V prostoru Griener Wald, kromě svahů a lesů, jsou mokřiny a rašeliniště. Velké plochy rašeliniště jsou i v povodí Salzachu (s. Salzburg). Množství terénních překážek narůstá jižním směrem k alpskému podhůří.

Vážnou podélnou překážkou tohoto směru je řeka Donau (po Krems široká 190—300 m, pod Krems až 400 m). Poměrně výhodné přechody této řeky jsou v úseku Krems, Stockerau (o šířce asi 35 km), kde jsou dobré přístupy k řece a málo ramen a mokřin. V celém rakouském toku Dunaje je pouze 6 silničních mostů (z toho 2 ve Vídni). K významným stupňům na řece, které ovlivňují splavnost (tonáž lodí až 1.300 tun), vodní stavy na řece i případný násilný přechod, patří Jochenstein u hranic NSR a Persenbeug ve střední části toku. Určitými překážkami pohybu jsou i jižní přítoky Dunaje Ybbs, Enns a Traun o šířce asi 65—100 m. Přístup z území NSR do Rakouska ztěžuje řeka Inn.

Na území severního Rakouska je možné využívat přirozených překážek a terénních čar k organizování účinné obrany. Patří k nim zejména:

— řeka Donau (mezi Krems a Hainburg) ve spojení se svahy Wiener Wald, částečně i Leitha Gebirge a Neusiedler See,

— Greiner Wald, usnadňující přehrazení prostoru mezi Donau a čs. státní hranicí, jižně Dunaje řeka Ybbs a severní výběžky Alp jihovýchodně Amstetten,

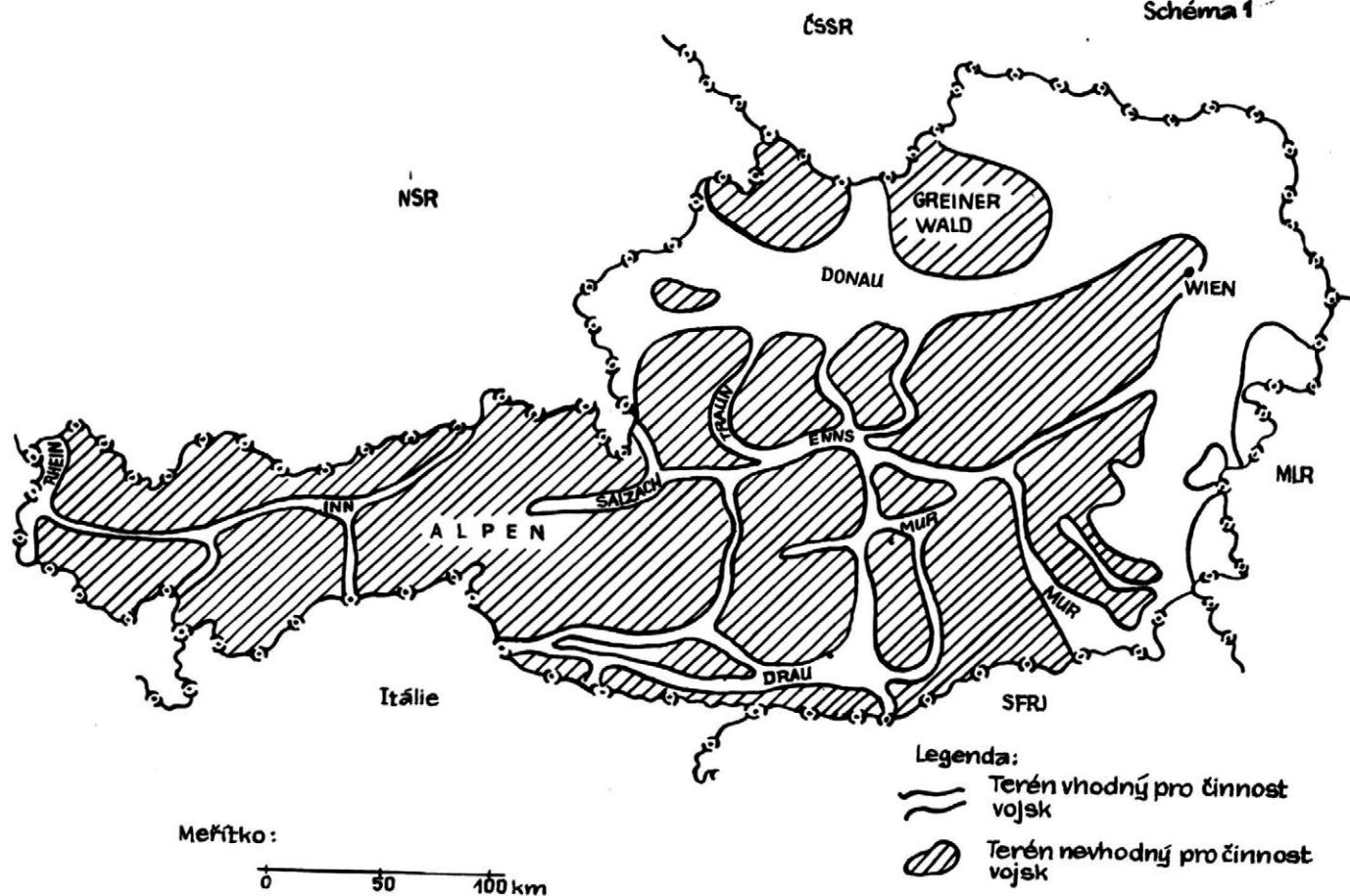
— přítoky Dunaje z jihu, zejména Enns a Traun,

— výběžky Šumavy a Bayerischer Wald, údolí Dunaje a svahy vysočiny Hausruck,

— řeky Inn a Salzach na rakousko-západoněmecké hranici.

Silniční síť severního Rakouska je hustá, kvalitní a vhodná z hlediska potřeb vojsk. Podle dlouhodobého plánu mají být v r. 1971 všechny hlavní silnice bezprašné. Přesuny vojsk na území severního Rakouska na směr západ — východ jsou dobře zabezpečeny. Výhodnější jsou však komunikace na území jižně Dunaje; kromě dálnice Wein-Salzburg s pokračováním na München vedou zde ještě 3 silniční tahy. Severně Dunaje je uspořádání méně výhodné — dají se vyhledat tři převážně jednosměrné silnice. Rokádní pohyb sever — jih značně ztěžuje nedostatek stálých přechodů přes Dunaj. Významnými silničními uzly, jejichž zničením může být silně omezena silniční doprava v mimoalpském prostoru, jsou zejména Wien, St. Pölten, Krems, Zwettl, Linz a Steyr.

Schéma 1

Bojová činnost v prostoru Alp by měla značné množství zvláštních prvků. Alpy dovolují aktivní bojovou činnost jen na několika málo taktických směrech, a to s omezenou kapacitou. Pohyb je omezen pouze na horská údolí, průsmyky a sedla, jimiž procházejí hlavní komunikace.

Územím Alp vedou 3 hlavní údolí, jimiž protékají řeky:

- Enns, Salzach, Ziller, Inn,
- Mürz, Mur,
- Drau, Puster, Adige.

Charakter silnic v Alpách je dán jejich polohou v úzkých údolích a v průsmycích. Mají velké množství komunikačních staveb, serpentín a ostrého stoupání. To vše způsobuje jejich značnou zranitelnost i obtížné podmínky jejich obnovy. Přerušením i malého počtu silničních tahů — na vhodných místech — je možné prakticky izolovat rozsáhlé prostory.

Rozhodujícími silničními uzly k zabezpečení průjezdu Alpami jsou Wiener Neustadt, Bruck a. d. Mur, Leoben, St. Johann, Innsbruck, Graz, Klagenfurt, Dölsach.

Z hlediska vedení operací v přálpském prostoru, přístupu do oblasti Alp ze severu a možnostmi manévru silami a prostředky z jihu, jsou významné tyto hlavní příčné přechody Alp s výkonnými silnicemi:

— údolí řeky Mürz a průsmyk Semmering na směr Graz, Wiener Neustadt, Wien,

— průsmyky Neumarktsattel, Rottemanner Sat., Pyhrnpass na směr Klagenfurt, Liezen, Linz,

— průsmyky Katschberg, Radsädtler a údolí Salzach na směr Tarvisio (Itálie), Villach, Spittal, Salzburg,

— průsmyky Plöckenpass, Iselberg, Hochtor na směr Tolmezzo (Itálie), Dölsach, Saalfelden, Traunstein (NSR),

— průsmyky Brenner a Seefeldpass na směr Bolzano (Itálie), Innsbruck, München (NSR),

— údolí Inn, Fernpass na směr Landeck, Garmisch Partenkirchen (NSR),

— údolí Rhein na směr Chur (Švýcarsko), Feldkirch, Bregenz.

Železniční síť má na území Rakouska celkovou délku 7 153 km tratí a průměrnou hustotu 8,5 km tratí na 100 km². Největší hustota je v severních prostorech. Hlavní osou tratí je tah Wien, Linz, Salzburg, Innsbruck, Feldkirch. Z velkého počtu železničních uzlů, které jsou rozhodující pro průjezd transportů ze sousedních kapitalistických států na území Rakouska, jsou hlavní: Passau, Braunau, Salzburg,

Wörgl, Innsbruck, Feldkirch, Lendorf u Spittal, Villach, Klagenfurt. Z velkých železničních uzlů uvnitř státu jsou nejvýznamnější Wien, Wiener Neustadt, Linz, Bruck a Graz.

Úlohu a význam Rakouska z vojensko-ekonomického hlediska určují především některé důležité surovinové zdroje a průmyslové prostory a střediska. Největším z nich je Wien, prakticky se všemi výrobními odvětvími. Na hlavní město navazují další střediska vídeňského průmyslového prostoru, zejména Wiener Neustadt a St. Pölten. Vede sem i dálkový ropovod z Terstu. Dalším důležitým průmyslovým prostorem je Linz, Wels, Steyer a dále v alpských oblastech Rakouska Graz, Leoben, Salzburg a Innsbruck.

Zabezpečení ekonomiky státu **elektrickou energií** je závislé na využití vodních sil doplňovaných tepelnými elektrárnami v uhelných pánvích a na elektrické kooperaci především s NSR. Významnou roli proto hraje dálková elektrovodní síť 220 a 110 kV. Citlivými body celé sítě jsou hlavní rozvodny a transformační stanice: Bisamberg (s. Wien), Ernsthofen (sv. Steyr), Wegscheid (j. Linz), St. Peter (v. Braunau), Mühlauwerk (u Innsbruck) a Brüns II (u Bludenz).

Surovinové zdroje jsou vydatné pouze v některých druzích. Týká se to ložisek nafty (hlavní prostor těžby sv. Wien, zpracování ve vídeňském prostoru), železné rudy (Eisenerz ve Štýrsku), hnědého uhlí (převaha těžby ve Štýrsku), dále tuhy a magnezitu.

Spojovací síť Rakouska je dobře rozvíjena a výkonná. Rozhodující význam má kabelová síť, umožňující vnitrostátní spojení i rozsáhlý styk se sousedními státy. Hlavní spojovací uzly na dálkové kabelové síti jsou ve Wien, St. Pölten, Linz, Bruck, Salzburg, Graz, Villach, Wörgl, Innsbruck, Landeck a Feldkirch.

V severních oblastech Rakouska jsou nejvýznamnější **letiště** státu ve Wien, Tulln, Linz a Salzburg; na ostatním území jsou nejvyšší letiště v Graz, Klagenfurt, Zellweg a Innsbruck.

Velká část **vojenských skladů a základů** je rovněž v severním Rakousku — Wiener Neustadt, Wien, St. Pölten, Melk, s. Krems, Linz, Lambach a zejména v prostoru Salzburg. V oblasti Alp jsou hlavní týlové základny v Klagenfurt, Linz, Lofer a Innsbruck.

Hlavní místa posádek spolkové armády jsou v Podunají a v prostoru Salzburg a Innsbruck. Největší výcvikový prostor je u Allentsteig sv. Zwetl (25 km od čs. státní hranice).

Podzemní prostory většího rozsahu jsou v oblasti Salzburg. Byly využívány již za 2. světové války, hlavně jako podzemní kompletní závody zbrojní výroby: Eben-see (2 velké objekty), St. Georgen a Fuschl.

Státní hranice ČSSR—Rakousko

Hranice má celkovou délku 570 km a pouze z části se opírá o výrazné terénní celky. Převážně je však dobře přístupná, a to nejen po komunikacích, ale i v širokých terénních úsecích. Tyto podmínky dovolují oboustranný pohyb bojové techniky mimo komunikace a rozvinutí tankových vojsk.

Výjimkou je prostor Šumavy a z části Novohradských hor, dále hraniční úsek s řekami Dyje a Morava. Z hlediska obrany ČSSR je proto nejdůležitější částí čs.-rakouské hranice úsek Znojmo, Břeclav, který je možno označit za hlavní součást pásma možného směru napadení ČSSR při narušení neutrality Rakouska vojsky NATO, tj. na operačním směru Wien, Ostrava. Takticko-operační význam má i úsek hranice oboustranně Č. Velenice, který umožňuje vstup do československé kotliny od jihovýchodu a směr Horn, Vel. Meziříčí jako pomocný směr hlavního operačního směru.

Z toho vyplývá, že čs.-rakouskou státní hranici můžeme rozdělit na 3 hlavní části:

a) Hranice na řece Morava (včetně krátkého úseku na řece Dyji) tvoří obtížný úsek přechodu při nedostatku mostů a zřízených podmínek zřizování náhradních přepravišť na řece. Řeka Morava je 60 — 90 m široká (pod Marchegg až 200 m), 2 — 3 m hluboká, s regulovanými břehy a měkkým dnem. Podél řeky jsou mokřiny. Přístup k řece je obtížný a závislý převážně na komunikacích. V celém úseku je pouze 1 železniční most. Hraniční tok řeky Dyje má šířku 50 m a má četná ramena.

b) Úsek hranice mezi řekou Morava a Novohradskými horami (Břeclav, Nové Hradce je nejdelší a nejvýhodnější částí hranice z hlediska přístupu a přechodu a umožňuje rozvíjet aktivní bojovou činnost v příhraničních prostorech. Vede otevřeným, dobře průchodným terénem s dostatkem silnic a cest, které usnadňují manévry a přeskupení vojsk. Vytváří tak pásmo možného směru o šířce asi 200 km, s hlavním operačním směrem Wien, Ostrava a s takticko-operačními směry Horn, Vel. Meziříčí a Zwettl, Třeboň.

Pohyb vojsk v čs. příhraničním prostoru může ovlivnit Vranovská přehrada (její narušení způsobuje zničení mostů pod pře-

hradou po Mušov a široké záplavy až po Dolní Věstnice). Terén v přilehlé části Rakouska je tankům plně dostupný, umožňuje rozvinutí, manévry a součinnost vojsk.

c) Úsek Novohradských hor a Šumavy má pohyb omezený pouze na 9 možných hraničních přechodů, z nich 2 navazují na lipenskou přehradu a jsou nevhodné). Nejvýhodnější hraniční přechody (vzhledem ke kvalitě silnic a průchodnosti terénu) jsou v úseku Bystré, Dolní Dvořiště, Cetviny, které umožňují přístup do československé kotliny z jihu.

Hranice Rakousko-NSR

Celková délka hraniční čáry je 800 km a má tyto přirozené úseky:

a) Hranice s. Donau. Jde vcelku o krátký úsek (asi 45 km), který prochází čtenějším, ale poměrně průchodným, převážně i tankům dostupným terénem, s řídkou silniční sítí.

b) Hranice na řekách Donau, Inn a Salzach (Passau, Salzburg). Její překročení je vázáno na zabezpečení přechodů na uvedených řekách. Nejobtížnější podmínky jsou na Donau (šířka řeky 200—280 m, hloubka do 5 m, strmé údolní svahy, bez stálých mostů, s obtížnými podmínkami zřizování náhradních přepravišť).

Velkou překážkou je i řeka Inn, v délce hraničního úseku 67 km (šířka 190 — 220 m, hloubka 3,5 — 5,5 m, četná slepá a vedlejší ramena a ochranné brázy). Na řece jsou mosty v Braunau a Schärding, Egglfing a Ering. Terén oboustranně řeky je však velmi dobře průchodný, má hustou komunikační síť a poskytuje dobré přístupy k řece i možnosti rozvíjet aktivní činnost po jejím překonání. Výhodné úseky pro násilný přechod jsou v Schärding, Suben a Oberrnberg, Braunau.

Na řece Salzach (šířka 120 m, hloubka 2 — 4 m) je dostatek mostů a míst pro zřizování přepravišť. Nejvýhodnější podmínky jsou v prostorech Burghausen a Laufen.

c) Alpiský úsek hranice Rakousko-NSR (Salzburg, Bregenz). Hraniční čára vede po hřebtech Severních Alp a její překročení je závislé na komunikacích, které vedou údolími a průsmyky. Můžeme vymezit celkem 5 úseků horských přechodů:

- Salzburg—Traunstein s 2 silnicemi (údolí řek Salzach a Saalach),
- Rosenheim—Miesbach s 2 silnicemi (údolí řeky Inn a Achenpass),
- Garmisch Partenkirchen s 2 silnicemi (Scharnitzpass a Fernpass),
- Füssen s 1 silnicí (údolí Lech),

— Bregenz s 1 silnicí (údolí Rhein).
Přehrazením úseků alpských přechodů
na severní hranici Rakouska je možné zá-

padní část státu prakticky izolovat a tím
přehradit i část významných komunikač-
ních tahů ze severní Itálie do NSR.

Vojenské údaje

Záhy po roce 1955 zaměřilo rakouské
hlavní velení pozornost na vybudování zá-
kladních prvků armády v souladu s mezi-
národní úmluvou. Vznikla tři velitelství
skupin s osmi podřízenými brigádami
(čtyři horské a čtyři pěší). Tím byly spl-
něny základní úkoly a předpoklady vý-
stavby armády. V dalším šlo o postupné
posílení její bojové síly. Nejříve došlo
k výstavbě dvou mechanizovaných brigád
(3 mb vznikla reorganizací z 3 pb a 9 mb
vznikla reorganizací tankové školy v Göt-
zendorfu), dále ke zkvalitnění systému po-
volávání odvedenců, ke zintenzivnění vý-
cviku vojsk a zlepšení přecvičování zá-
ložníků. V roce 1961 prohlásil generální
inspektor rakouské armády generál Fus-
senger, že rakouská vojska jsou na pře-
chodu od mírové armády k armádě bojové.

Reorganizace rakouské armády vy-
vrcholila v roce 1962 a v roce 1966. V sou-
časné době má rakouská armáda tyto
počty:

- pozemní vojsko 53 000 (z toho
u bojových útvarů a jednotek asi 50 000
osob),
- vojenské letectvo 3 000 (z toho 250
pilotů),
- celkem 56 000 osob.

Organizace:

- ministerstvo obrany,
- tři velitelství skupin,
- letecká brigáda,
- brigáda PVO.

Do zálohy hlavního velení patří: spo-
jovací pluk, ženijní prapor, opevňovací
prapor, přehlídkový prapor a dva oddíly
polního dělostřelectva.

Ve válce mají ozbrojené síly Rakouska
tuto organizaci:

- velitelství armády, které je podříze-
no přímo ministerstvu obrany (jeho exis-
tence může být vynechána),
- pozemní vojsko,
- vojenské letectvo a PVO,
- vojenské školy.

1. Pozemní vojsko je nejdůležitější čás-
tí rakouských ozbrojených sil a tvoří je
polní vojska a teritoriální obrana.

a) **polní vojsko** má charakter pravidel-
né armády a je organizováno do samostat-

ných brigád. V míru je uskupeno do tří
velitelství skupin.

Jednotlivá velitelství skupin mají toto
složení: 2—3 brigády, tankový prapor (54
středních tanků), dělostřelecký pluk, PL
oddíl, spojovací prapor, ženijní prapor,
pluk služeb a výcvikový pluk.

I. skupina (Wien)

- 1. horská brigáda (Eisenstadt),
- 3. mechanizovaná brigáda (Krems),
- 9. mechanizovaná brigáda (Götzen-
dorf),

II. skupina (Graz)

- 5. horská brigáda (Graz),
- 7. horská brigáda (Klagenfurt),

III. skupina (Salzburg)

- 4. mechanizovaná brigáda (Linz,
Horsing),
- 6. horská brigáda (Innsbruck).

Mechanizovaná brigáda má v zásadě
tuto organizaci:

- velitelství a štáb,
- štábní prapor,
- tankový prapor,
- mechanizovaný prapor,
- výcvikový mechanizovaný prapor,
- dělostřelecký oddíl.

Základní počty a výzbroj:

- osoby — 3 600 (v míru asi 2 000)
- tank střední — 54
- OT — 126
- houfnice 105 mm — 12
- minomet 81 mm — 12
- BZK 106 mm — 12
- PLK 20 mm — 16
- automobily — 334

Horská brigáda má v zásadě tuto or-
ganizaci:

- velitelství a štáb,
- štábní prapor,
- dva horské prapory,
- výcvikový horský prapor,
- dělostřelecký oddíl.

Základní počty a výzbroj

- osoby — 4 200
- (v míru asi 2 000)
- houfnice 105 mm — 12
- minomet 106,7 mm — 12
- 81 mm — 18
- BZK 106 mm — 48
- automobily — 691
- soumaři — 114

b) **Teritoriální obrana** zahrnuje kádrové jednotky k zabezpečení běžných úkolů v míru (povolávání, mobilizace, budování opevnění spojení atd.) a jednotky budované miličnickým systémem. Hlavním posláním těchto miličnických vojaků je

- překrytí stání hranice
- ochrana a obrana důležitých objektů ve vnitrozemí.

Překrytí stání hranice zabezpečují tzv. pohraniční jednotky (je plánováno asi 120 rot) a úkoly ve vnitrozemí plní zajišťovací jednotky (je plánováno asi 140 rot). Silám na teritoriu velí vojenské okruhy, které jsou podřízeny velitelství skupin.

Podle schválené koncepce (7. 1. 1968) mají být v jednotlivých vojenských okruzích organizovány pluky domobrany (Landwehrregiment) po třech praporech, kterým jsou podřízeny jak pohraniční tak i zajišťovací rot. Celkem se předpokládá organizovat 16 pluků a čtyři samostatné prapory (podle důležitosti v každém vojenském okruhu 1–3 pluky).

V současné době je organizačně zabezpečeno rozvinutí

- 70–80 pohraničních rot,
- 10–20 zajišťovacích rot,
- 3 samostatné prapory domobrany,
- 10 pluků domobrany.

2. Vojenské letectvo a PVO:

a) Letecká brigáda má tuto organizaci:

- velitelství
- 1 sbol = 1 sbolt
- 15 sbolt (asi 24 letounů SAAB)
- 2 sbolt
- 93 sbolt [v r. 1968 bez výzbroje]
- 1 lp, který má vrtulníky a vrtulníkové letouny
- 2 lp — výcvikový

b) Brigáda PVO má celkem pět PL oddílů s výzbrojí 40 mm PLK.

Základní výcvik mužstva trvá tři měsíce, probíhá v organických výcvikových praporech a další speciální výcvik (šest měsíců) probíhá v bojových jednotkách.

3. Vojenské školy

V rámci reorganizace bylo upraveno i vojenské školství. Nejvýraznějším prvkem je zřízení vojenské akademie pro důstojníky vyšších štábů.

Pro **mobilizační rozvinutí** jsou vytvořeny předpoklady již v míru (záložní útvary). Celkový počet vycvičených záložníků se pohybuje asi kolem 400 000. Podle přijatých mobilizačních zásad by velení rakouské armády uskutečnilo

— v době zvýšeného napětí skrytou mobilizaci,

— v případě nenadálého napadení otevřenou mobilizací.

V obou případech by došlo nejdříve k rozvinutí jednotek k zajištění státní hranice. Tyto jednotky by podle plánů měly plnit úkoly po dobu až 36 hodin, přičemž by došlo k doplnění, rozvinutí a použití pravidelných sil.

Rychlé zmobilizování je umožněno mi-
ličnickým systémem a má být realizováno u jednotek k zajištění státní hranice během 12 hodin. Úplné bojové připravenosti organizovaných a rozvinovaných záložních útvarů má být dosaženo v několika dnech. Vzhledem k určitému nedostatku materiálu můžeme uvažovat o tom, že doplnění organizovaných a rozvinutí tří záložních brigád by trvalo asi do M-5. Rozvinování dalších brigád by si vyžádalo několika týdnů a bylo by závislé především na dodávkách ze zahraničí.

Pokud jde o vojenské letectvo, jsou vzhledem k nedostatku materiálu jeho možnosti velmi omezené (i když rakouské ministerstvo obrany vyvíjí značné úsilí pro jeho modernizaci).

Bojová pohotovost vojsk je na průměrné úrovni. Při prověrce 9 mb v prosinci 1967 potřeboval tankový prapor na uvedení do bojové pohotovosti a na přesun do určeného prostoru (30 km) 5 hodin 30 minut.

Výzbroj rakouské armády je převážně z kapitalistických zemí. Vojenské, ale i některé státní orgány Rakouska vyvíjejí značné úsilí k tomu, aby se výzbroj rakouské armády zkvalitnila. V tomto smyslu usilují i o revizi čl. 13 státní smlouvy, který jim zakazuje vyzbrojovat rakouskou armádu raketovými zbraněmi.

Z hlediska **operační přípravy území Rakouska** jsou důležité tyto údaje:

— Na území Rakouska je 11 stálých letišť s úměrnou vzletovou dráhou a 48 polních letišť s travnatým povrchem. Tato síť umožňuje umístit (za určitých předpokladů) na území Rakouska asi 225 bojových letounů taktického letectva. Hlavní letištní rajón je umístěn v povodí řeky Donau a je vzdálen od hranice ČSSR 50 až 120 km.

— Radiolokační síť systému PVO je vybavena radiolokátory středního dosahu

(250—450 km) a má být doplňována radiolokátory malého dosahu (100 km).

— Opevňovací a zatarasovací zařízení jsou na území Rakouska budována především podél státní hranice s ČSSR a MLR. Tyto práce byly zahájeny v roce 1959. Na úseku hranice s MLR (mezi jezerem Neusiedler See a řekou Donau — tj. v šířce asi 20 km) byly tyto práce zakončeny v roce 1965. V dalších letech se údajně toto pásmo prodlužuje severním i jižním směrem. Těžiště prací bylo v r. 1965 přeneseno na státní hranice ČSSR do prostoru severně Linz. Rakouské velení přikládá tomuto opevnění operační význam [ztráta prostoru Linz by znamenala rozdělení celého uskupení rakouské armády na dva celky]. Severně Linz je také největší hustota míst (na komunikacích) připravených ke zničení.

Opevnění jsou budována systémem operních bodů bez velkých pevností. Největší objekty jsou určeny maximálně pro rotu. Objekty bývají dvoupodlažné (horní část bojová, spodní pro materiál, spojení a ubytování). Nejčastěji jde o lehké typy opevnění, které jsou obsazovány druž-

stvem (většinou železobetonové objekty, v některých případech i zapuštěné tanky). Objekty jsou vybaveny PT kanóny a kulomety, jsou odolné proti úderu klasickými zbraněmi a mají chránit osádku i před sekundárními účinky úderů jaderných zbraní.

Díleč opevňovací práce byly rovněž zahájeny i v jižní a západní části Rakouska, především k přehrazení důležitých komunikačních směrů.

Zatarasování a ničení tvoří spolu s připraveným opevněním jednotný systém příprav obrany.

Vážnou součástí operační přípravy území Rakouska jsou ropovody, které svazují území Rakouska především s jižní částí NSR a se severní Itálií. Jedním z nejdůležitějších ropovodů, který probíhá územím Rakouska, je ropovod Terst—Ingolstadt s odbočkou do prostoru Wien. Jeho potrubí má průměr 1 m, je položeno v hloubce 2 m pod zemí a pod největšími alpskými hřebeny prochází třemi tunely (každý asi 7 km dlouhý). Počáteční kapacita tohoto ropovodu (do prostoru Ingolstadt) byla 25 miliónů tun ropy ročně (1967).

Z těchto údajů vyplývá, že i když Rakousko bylo podle státní smluvy z roku 1955 vyhlášeno neutrálním státem, je v současné době nedílnou součástí kapitalistického tábora. To se vztahuje na oblast politickou, ekonomickou i vojenskou. Známe řadu údajů o vojenské spolupráci Rakouska jak s NATO, tak i s jeho jednotlivými členskými státy.

Zaměření výstavby a výcviku rakouské armády, jakož i příprava území, nasvědčuje tomu, že Rakousko by mohlo v případě válečného konfliktu porušit vojenskou neutralitu a účastnit se různou formou bojové činnosti na straně NATO. Uvedený závěr potvrzují i náměty vojenských cvičení, které předpokládají „ohrožení Rakouska vesměs ze severovýchodu“ a kalkulují s tím, že zainteresované mocnosti (tj. západní) „zasáhnou ve prospěch Rakouska“. To jsou skutečnosti, které zcela konkrétně poodhalují neutralitu Rakouska. Je také logické, že současná vojenská neutralita Rakouska nenařazuje vojenské plány NATO, protože v případě potřeby by Rakousko zřejmě nekladlo překážky agresivním cílům. Tato situace tak umožňuje imperialistickým státům využívat území Rakouska k ideologickému působení a pronikání do sousedních socialistických států, jak to v případě ČSSR potvrdila nedávná minulost. V těchto základních závěrech je třeba vidět hlavní význam Rakouska na západoevropském válečném

Tematický plán na rok 1971

Vojenská mysl bude i v roce 1971 pokračovat v dosavadním obsahovém zaměření. Daleko více však chceme zvýraznit některé aspekty vojenskopolitického charakteru, věnovat více pozornosti otázkám aplikovaného podrobnějšího řešení a problémům, které znamenají účinnou praktickou pomoc našim štábům. Zvláštní pozornost budeme věnovat přenášení zkušeností ze socialistických armád.

O B E C N Á T E O R I E

Vojenskopolitická situace v Evropě a její vliv na budování čs. lidové armády

- Varšavská smlouva a vojenskopolitická realita světa
- Závažnost a důležitost příslušnosti ČSSR k vojenské koalici států Varšavské smlouvy
- Leninské principy řízení a výstavby armády
- Jednotné principy výchovy v armádách Varšavské smlouvy

Aktuální problémy vojenské politiky

- Zásady a principy upevňování vedoucí úlohy strany v armádě
- Vojenská politika strany a bojová pohotovost a připravenost vojsk
- Stranický vliv na zvyšování úrovně operační a bojové přípravy velitelů a štábů
- Strana a upevňování morálně politického stavu
- Třídní přístup k problematice vlastnictví a internacionalismu
- Politickovýchovná práce v boji proti antikomunismu
- Konsolidační proces v armádním organismu

- Velitelský sbor a dnešní úkoly
- Speciální propaganda a její úkoly v soudobých operacích
- Ideologická diverze a její vliv na bojeschopnost vojsk

50 let bojů KSČ za lidovou armádu

- Základní principy vojenské politiky strany
- Zásady vojenské politiky strany v důležitých historických obdobích
- Boj strany za
 - zvyšování obranyschopnosti
 - výstavbu velitelského sboru
 - materiálně technické vybavení armády
 - výstavbu vojenského školství
 - výstavbu stranickopolitického aparátu
- Současné úkoly vojenské politiky strany
- Vedoucí úloha KSČ, integrující činitel branné soustavy
- Strana a princip soudobosti
- XIV. sjezd a úkoly vojenské politiky

Aktuální problémy vědeckovýzkumné práce v armádě

- Metodologické problémy vojenské vědy
- Vojenskovědecký výzkum a jeho úkoly
- Vojenská věda a poznání
- Marxistická vědecká prognóza
- Experiment ve vojenství
- Integrační procesy — zákon vojenství
- Charakter soudobých válek a úkoly ozbrojených sil a druhů vojsk
- Rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu

- Aktuální problémy obrany státu a jeho jednotlivých částí
- Branný systém a zásady jeho tvorby
- Úkoly válečné politiky k materiálně technickému zabezpečení státu, ozbrojených sil a teritoria
- Zkvalitňování velení na operačním a taktickém stupni
- Problémy vysokoškolského vzdělání velitelského sboru
- Formy a prostředky ke zdokonalování operační přípravy velitelů a štábů
- Psychologická příprava armády k vedení soudobého boje

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Příprava útočné operace
Problémy přechodu na použití jaderných zbraní v průběhu operace
Budování a zaujetí výchozího položení vojsk

Úloha, místo a možnosti operačních a taktických vzdušných výsadek

Manévr a jeho zabezpečení v současných podmínkách širokých zamořených prostorů

Zkušenosti z lokální války, vedené konvenčními prostředky

Odražení agrese

Problémy zvyšování bojové pohotovosti vojsk

Vedení obranné operace frontu v podmínkách použití jaderných zbraní

Vedení obranné operace frontu v bezjaderném období strategické operace na válčišti

Boj se vzdušnými výsadek nepřítelů

Racionalizace velení a práce štábů zejména v polních podmínkách

Automatizace velení

Nové poznatky a zkušenosti ze všech druhů bojové činnosti vojsk

Zpravodajské zabezpečení bojové činnosti s využitím nových prostředků průzkumu

Informační činnost zpravodajských orgánů

Problémy mobilizační přípravy vojsk

Aktuální teoretické problémy branného systému

- Úloha a místo ozbrojených sil v branném systému státu
- Obrana a ochrana teritoria
- Příprava kádru v řídicím systému zabezpečení obrany státu
- Metodika rozhodování na teritoriálních stupních
- Otázky metodického školení, organizace zaměstnání a cvičení s orgány branného systému
- Součinnost teritoriálních orgánů se státními orgány při zvyšování bojové pohotovosti vojsk
- K problematice řízení branného systému po oblastech
- Protivýsadeková činnost na teritoriu
- Součinnost územních orgánů s polními štáby v operacích počátečního období války
- Organizace teritoriálních velitelství a jejich úkoly
- Úkoly teritoriálních ozbrojených složek
- Obrana objektů zvláštní důležitosti
- Obsazení a metodika práce na jednotném válečném pracovišti

Problematika druhů vojsk a služeb

Organizace a uskutečňování součinnosti frontového letectva v 1. jaderném frontu v operaci zahájené bez použití JZ.

Podpora pozemních vojsk letectvem ve frontové útočné operaci vedené bez použití JZ.

Otázky operačního umění letectva

Vedení vzdušných operací.

Organizace hotovostí a upřesňování cílů pro jaderné údery letectva ve frontové operaci vedené dočasně bez použití JZ.

Velení a materiální zabezpečení svazků a útvarů spojeneckého letectva, převzatých do sestavy letecké armády v prvních dnech frontové operace.

Příprava podkladů k rozhodnutí velitele letecké armády s využitím mechanizačních a automatizačních prostředků.

Problematika práce ústředních orgánů ČSLA.

Boj s nepřátelským letectvem ve vzduchu a na zemi.

Úloha a místo PVO ČSSR v jednotném systému států Varš. smlouvy.

Metodika plánování PVO ČSSR.

Problémy velení vojskům PVOS ze společných míst velení při použití automatizovaných systémů.

Hodnocení operačních možností vojsk PVOS při plánování PVO ČSSR a v průběhu vedení bojové činnosti.

Problémy zaujetí operační sestavy silami a prostředky armády PVOS.

Odolnost bojových sestav vojsk PVOS jako jeden z rozhodujících činitelů úspěšného vedení bojové činnosti.

Problémy plánování a uskutečňování vnější i vnitřní součinnosti na stupni svaz a svazek PVOS.

Automatizace podsystemů RVD v rámci automatizovaného systému velení vojskům.

Úkoly vševojskového průzkumu ve prospěch palebné činnosti RVD.

Úkoly RVD při PT obraně vojsk.

Kvalitativní rozbor vztahů RVD a výzbrojní správy (vzniklé po vyčlenění výzbrojní správy jako samostatné složky).

Organizace a vedení protibaterijní činnosti.

Problematika řízení plánování a odstraňování minových zátarasů v příhraničním pásmu po odchodu polních vojsk.

Soudobé názory na problematiku z oblasti překonávání silně zatrasených prostorů a jejich vliv na manévry a boj. činnost vojsk.

Soudobé názory na koordinaci ženijních opatření mezi jednotkami armády, CO a LM v otázkách vedení bojové činnosti se vzdušnými výsady nepřítele na území teritoria.

Problematika průzkumu a zneškodňování jaderných min nepřítel.

Budování výchozího položení vojsk.

Chemické zabezpečení frontové útočné operace zahájené bez použití JZ s přechodem na jejich použití.

Chemické zabezpečení krytu státní hranice.

Vliv speciální čistoty vojsk na tempo operací.

Použití zápalných látek v útočné operaci frontu.

Automatizace procesů vyhodnocování radiální a chemické situace.

Vztah válečné ekonomiky a mírového materiálně technického zabezpečení armády.

Materiálně technické zabezpečení armády — činitel rozvoje ozbrojených sil.

Týlové zabezpečení svazků a útvarů Varšavské smlouvy, vcházejících do sestavy vojsk ČSLA.

Součinnost při zabezpečování operací vlastních a spojeneckých operací.

Technická problematika armády a frontu v rámci spojeneckých operací.

Kořistní služba armády a frontu.

Problematika činnosti, velení a zabezpečení vojsk v týlových prostorech a pásmech.

Týlové zabezpečení druhé armádní operace.

Operační týl letecké armády.

Využití perspektivních pojetí ve spojovacích soustavách (rádiová, rádioreléová, vícekanálová spojení).

Problémy spolehlivosti a včasnosti spojení za častého přemísťování míst velení, za záměrného rušení, na velké vzdálenosti.

Problémy šifrového spojení na různých stupních velení.

INFORMACE

a) Ze socialistických armád

Závažné výsledky teoretické práce z oblasti

— aktuálních vojenskopolitických problémů

— operačního umění a taktiky

— budování teritoriální obrany

— aktuálních problémů velení

b) Z kapitalistických armád

Vývojová tendence ve strategických koncepcích hlavních kapitalistických států

Problémy organizace vojsk a směry vý-

voje v důsledku zavádění nové bojové techniky

Bundeswehr a jeho úloha v plánech NATO — perspektivy

Rozbor důležitých operačních a taktických cvičení

Zkušenosti z agresivních válek

c) Různé

Informace o řešených vědeckých úkolech

Informace o důležitých akcích v armádě

Recenze významných vojenských a vojenskopolitických publikací, včetně me-
moárové literatury vojenských odborníků

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат исторических наук подполковник Алойс Михняк Энгельс – солдат революционер	3
Кандидат военных наук, полковник Зденек Кноп Решить вопросы военно-технической политики на базе науки	9
Полковник Станислав Вахек Подготовка офицеров в области теории управления	17

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Йиржи Нечас Оборонительная операция	25
Подполковник Эвжен Орлих Театр военных действий, стратегические и оперативные направления	33
Полковник Йосиф Марушак Бой против средств воздушного нападения противника на малых высотах	41
Подполковник Борживой Маречек Единая оценка частей и соединений при помощи вычислительной техники	48
Полковник Владимир Годьбодь Ядерные мины и их влияние на ведение боя	60
Подполковник Станислав Тешински Разведывательные летательные платформы	68

ИНФОРМАЦИЯ

Применение полосы обеспечения в обороне	75
Боевая готовность в советской военной литературе	79
Полковник Карел Штепанек, подполковник Богумил Матулик Значение Австрии на Западноевропейском театре военных действий	84
Тематический план на 1971 год	92

Vydává ministerstvo národní obrany ve vydavatelství MAGNET, n. p.
Praha 1, Vladislavova 26.

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 234356—9. Vychází 10× ročně.

Rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 234356—9 1. 380). Plukovník ing. Jindřich Malina (vedoucí redaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, podplukovník Josef Hekl, Soňa Šimandlová (technická redaktorka).

Redakční rada: plukovník ing. Miloš Brabenec, CSc., podplukovník ing. Miloš Doležal, podplukovník ing. Bohuslav Havlíček, plukovník ing. Antonín Jašek, CSc., generálmajor ing. Pravoslav Kalický, plukovník ing. Jaromír Langer, CSc., podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc., plukovník ing. Josef Lázinka, generálmajor doc. ing. Václav Matička, CSc., podplukovník PhDr. Alois Michňák, plukovník ing. Karel Pezl, generálmajor ing. Vladimír Pícek, plukovník ing. Václav Smetana, plukovník gšt. ing. Miloš Svoboda, plukovník gšt. ing. Jiří Nečas, podplukovník ing. Edvard Vácha, generálporučík ing. Václav Vitanovský, plukovník ing. Jiří Zelenka.

Ročník XX. Toto číslo vyšlo v listopadu 1970.